

Наръчник на учителя по

Български език и литература

За трите етапа от курса
за придобиване
на компетентности
от прогимназиалния етап
на основното образование,
предвидени
за

5. клас

6. клас

7. клас

Настоящите учебни материали са изготвени с финансовата помощ на Европейския социален фонд. В тях са отразени вижданията на авторите относно прилагането на адаптираните учебни програми за провеждане на обучение за придобиване на компетентности от прогимназиалния етап на основното образование, разработени по проект „Нов шанс за успех“, с бенефициент Министерството на образованието и науката чрез дирекция „Съдържание на предучилищното и училищното образование“. Съдържанието на учебните материали при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или на договарящия орган – Изпълнителна агенция „Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“.

Съдържание

Дидактически особености на обучението на възрастни / 4

Методически насоки за разработване на уроците / 15

5. клас

Примерно тематично разпределение на учебния материал / 16

Примерни тестове за входно и изходно ниво с критерии за оценка / 36

Информационни текстове / 43

Дидактически материали / 44

Отговори на тестовете от работните листове / 45

6. клас

Примерно тематично разпределение на учебния материал / 46

Примерни тестове за входно и изходно ниво с критерии за оценка / 65

Информационни текстове / 76

Дидактически материали / 77

Отговори на тестовете от работните листове / 80

7. клас

Примерно тематично разпределение на учебния материал / 81

Примерни тестове за входно и изходно ниво с критерии за оценка / 104

Информационни текстове / 116

Дидактически материали / 118

Отговори на тестовете от работните листове / 120

Дидактически особености на обучението на Възрастни

ВЪЗРАСТНИТЕ УЧАЩИ СА РАЗЛИЧНИ ОТ ДЕЦАТА УЧЕНИЦИ

Възрастните и децата се различават не просто по ръста и годините си, но преди всичко по опита, който имат, в неговите три измерения:

Житейски опит. Той се определя както от възрастта, така и от ситуациите, които са били важни за хората през различните етапи от живота им. В колкото повече особени ситуации са се оказвали и с колкото повече проблеми са се сблъскали през живота си вашите учащи, толкова по-голям опит ще са натрупали. Това ги прави чувствителни по отношение на знанията им и подозрителни към информацията, която се разминава с придобитото от техния опит знание.

Професионален опит. Той е резултат от упражняването на различни професионални дейности. Въпреки че малограмотните хора трудно се реализират в дадена професия, повечето от тях са работили (макар и неквалифицирана работа), за да се изхранват и да осигурят доходи на семейството си. Този опит трябва да се използва в учебния процес.

Учебен опит. Възможно е вашите учащи да имат малък учебен опит, ако са посещавали за кратък период училище или са се занимавали с учебна работа твърде отдавна. По-вероятно е те да нямат изградени добри умения за учене¹ и успехът на вашата работа ще се определя до голяма степен и от това доколко ще успеете да ги научите как да учат.

Влиянието на опита прави вашите възрастни учащи различни от децата ученици. Затова би следвало да имате предвид някои от най-важните техни особености:

Възрастните учащи винаги искат да знаят защо трябва да научат нещо, затова не пропускат да им показват връзката между конкретното знание и ползата от него за изпълнението на различните роли, в които те влизат (а те имат много роли и отговорности) – на работещи хора, на семейни хора, на граждани, на членове на определена общност или етническа група, на родители, на синове или дъщери и пр. Те ще очакват и ще изискват ученето да има смисъл и не биха направили нещо само защото преподавателят е казал да го направят. Това означава да бъдете конкретни и ясни и да обосновавате добре учебните дейности и задачи.

Възрастните учащи имат нужда да видят картината като цяло – показвайте им как малката част конкретно знание, което им предлагате в момента, се вписва в „цялостната картина“.

При изпълнението на своите различни роли възрастните учащи натрупват важен за тях житейски, професионален и учебен опит („учене от училището на живота“), въз основа на който си изграждат собствено мнение за нещата. Понякога това може да не е най-вярното и най-точното познание, но ще трябва да ги убедите в това (да коригирате неистините), тъй като за тях именно опитът е основен източник на знания.

Потребността на възрастните учащи от признаване на техния опит и ценности, като част от значимото за тях познание определя и ориентацията им към учене като „ориентация към живота“ (Линдемман), към ролята, в които влизат, и проблемите, които следва да решат. Те са склонни да предприемат реални стъпки и да полагат сериозни усилия в учебната дейност, когато свързват обучението именно с решаването на важни за тях проблеми (житейски, професионални, лични). Те предопределят и самочувствието, и себеуважението им в определен момент от живота. Това ги прави ориентирани към определени цели (често свързани с проблемите, които ги вълнуват) и към определени резултати – „те имат специфични очаквания за това какво искат да постигнат от обучението си и често напускат (ако са се включили доброволно в курса), когато очакванията им не се изпълняват“². Затова житейски ситуации, наред с опита на учащите, трябва да са в основата на учебния процес и учебното съдържание. Така вашите учащи ще откриват връзката с важните неща от своя живот³ и ще осъзнават ползата от усвояваното знание.

Възрастните учащи сами решават какво е важно за тях – в т.ч. по отношение на ученето – те предприемат инициатива и полагат целенасочени усилия да се учат, когато са осъзнали за себе си ползата от това. И ако преценят, че това, което им се предлага, не е полезно и не

¹ Гюрова, В., В. Божилова. Формиране на умения за учене. С.: Св. Кл. Охридски, 2008.

² Characteristics of Adult Learners – <http://thelearningcoach.com/learning/characteristics-of-adult-learners/> September 28, 2009.

³ Гюрова, В. Андрогогия – изкуството да обучаваме възрастни. С., 1998, с. 105.

може да се приложи незабавно (или в най-скоро време), могат да престанат да идват на занятия или да не полагат никакви усилия.

На фона на бедността и битовите проблеми, с които се сблъскват по-голямата част от малограмотните хора, ученето може да се окаже дейност, оценена като не толкова важна за тях точно за този момент от живота им. А ако продължително време са били безработни, те ще са допълнително демотивирани да учат, защото няма да са убедени, че обучението ще им помогне да си намерят работа и да заживеят по-добре. Често този песимизъм се определя от предразсъдъци и стереотипи, както и от преживяно дискриминационно отношение. Тогава една от най-трудните ви задачи е да им покажете *перспективата, смисъла от това да учат*. Покажете им, че обучението е важно не само за да си намерят работа, но и защото ще могат по-добре да помогнат на себе си, на семействата и на децата си.

Готовността и отговорността на възрастните учащи към учебната работа са свързани с осъзнаването на потребността да учат, за да удовлетворят конкретни потребности от знания и умения. Те очакват това, което учат, да им бъде полезно веднага. Колкото са по-възрастни, толкова повече ще имат потребността да виждат, че могат да приложат незабавно (не в бъдеще) наученото. Затова е необходимо във всеки подходящ момент да им посочвате конкретната полза от обучението и чрез новото знание да могат да решават конкретни проблеми и да чувстват, че могат да се справят.

Възрастните учащи се нуждаят от *признаването на техния опит и ценности, като фактор за интегрирането им в групата учащи*. В процеса на обучение те ще търсят и ще преоткриват този опит и ценности.

Склонността и предпочитанието на възрастните учащи сами да решават какво е важно за тях се определят и от това, че те, съзнателно или не, в повечето случаи *възприемат себе си като независими („самоуправляващи се“ или „саморъководещи се“) личности*. В този случай можете да ги мотивирате за учене, като им посочите връзката между по-високото образование и самочувствието. Колкото по-образован е човек, толкова по-свободен и независим се чувства, а хората ще го уважават повече.

Възрастните хора имат силно развита чувствителност по отношение на достойнството си и уважението, което получават. Често по-възрастните учащи се притесняват от своята напреднала възраст, особено ако в групата има по-млади учащи, с които непрекъснато се сравняват. Възрастта, която те приемат като пречка за ефективно учене, може да се окаже сериозна причина да се откажат да завършат курса. В този случай вашата задача е, разговаряйки с тях насаме, да подчертаете, че те не са твърде стари да учат, защото имат дълъг живот пред себе си, защото винаги има какво ново да се научи и това е достойно за уважение.

Възможно е някои от вашите възрастни учащи да имат потенциални физически ограничения (особено хора с увреждания) – например да се затрудняват с четенето на букви (текст) с по-малък шрифт или с възприемането на малки образи на екрана на компютъра, или да имат проблеми с писането. Това налага прилагането на индивидуален подход и специални усилия от ваша страна, за да развиете у тях необходимите умения.

Част от участниците в курса може да са демотивирани да учат и защото са попаднали в него „по задължение“ – принудени от правилата, свързани с получаването на социални помощи, или проблеми с намирането на работа в условията на безработица. Вашата задача е да покажете на тези учащи, че за тях е изключителен шанс да попаднат в този курс. Акцентируйте върху опита, който имат и чрез който могат да бъдат полезни на другите участници. Подчертавайте реалната възможност чрез това и последващото го обучение да си намерят по-лесно работа, да бъдат добри и да стават все по-добри в нея, да се чувстват справящи се и можещи, да се изявяват и да печелят признание, за което са необходими допълнителни знания.

Според английските специалисти възрастният учащ:

- сам „конструира“ знанието си като мозайка, затова не бива да бъде възприеман като магнетофон – да запомня и възпроизвежда наготово определена информация;
- иска да види картината като цяло – за целта преподавателят следва да обяснява как всяка част от курса и всяка задача се вписват в общото цяло (темата, предметната област и пр.);
- той е селективно небрежен – доверява се (поне в началото) на авторитети;
- придвижва се напред чрез оценяването – иска да е наясно какво и доколко е постигнал, къде греша и как да поправи грешката;
- е с ограничено внимание – поради физиологични особености и претовареността с проблеми и задачи съзнание;
- може лесно да бъде претоварен поради собствените си многобройни проблеми – затова следва задачите да се редуват по трудност и да се разнообразява поднасянето на информация със схеми, таблици, графики, снимки, аудио- и видеозаписи;

- учи различно от ученика – затова не бива да бъде третиран като дете, а като партньор в учебния процес;
- учи добре, като прави нещо – теорията трябва да бъде операционализирана с много практически задачи и упражнения;
- учи добре, като поема отговорност за собственото си учене – ето защо трябва да бъде уважаван и стимулиран да поема по-голяма отговорност;
- има чувства, които трябва да бъдат щадени и уважавани.

В контекста на казаното дотук преподавателите би следвало да се съобразяват с характеристиките на възрастните учащи и на тяхното учене. От тези характеристики произтичат някои предимства и недостатъци, които биха улеснили или затруднили работата с тях.

Това, което би улеснило работата с учащите, е:

- да се опитате да опознаете вашите учащи, особено по отношение на ценностите, които са важни за тях, и опита, който имат;
- да им помогнете да разберат колко важно за тях е да учат;
- да им помогнете да преодолеят стереотипи и предразсъдъци, които им пречат да видят перспективата от ученето;
- да ги мотивирате чрез акцентирание на ценностите, които са важни за тях (децата, семейството, свободата, доходите и др.);
- да правите непрекъснато връзка между учебния материал и опита им;
- да им помогнете чрез непрекъснатата обратна връзка да преодолеят страха си от ученето и да придобият самочувствие на справящи се;
- да им помогнете да развият необходимите им умения за учене, за да се справят все по-добре.

Това, което може да затрудни работата с учащите, е:

- в групата да има учащи, които не владеят добре говоримо и не разбират български език;
- в групата да има учащи, които са в курса по принуда (заради социалните помощи например) и поради това да не се отнасят сериозно към учебната работа – на тях ще им е необходимо известно време, за да приемат ситуацията и да видят в нея добрите възможности за себе си, което ще ги мотивира да започнат да участват по-активно в учебния процес;
- някои от вашите възрастни учащи да имат емоционални бариери – да се притесняват от ученето или да са напрегнати (до гневни) от притискащи ги проблеми и промени, свързани с работата, семейството и др., или просто да се страхуват „да не се изложат“;
- малък учебен опит – възможно е повечето от вашите учащи да са били ученици доста отдавна и/или за много кратък период от време, което би затруднило работата им и поне в началото ще наложи по-бавен темп на учене;
- поради липса на опит и умения за учене, както и поради многото ангажименти, които имат извън курса, при по-интензивен учебен процес повечето ваши учащи биха се уморявали бързо;
- по различни причини е възможно някои от учащите да пропускат занятия, което ще наложи индивидуална работа с тях;
- поради чувствителността си по отношение на това как се справят е възможно някои от участниците в курса да се опитат да скрият затрудненията си;
- някои от тях биха се притеснявали да споделят лично мнение.

От вашите умения да организирате и да реализирате методически правилно учебния процес за обучение на възрастните зависи по-слабата проява на негативните характеристики, което би повишило ефективността от обучението.

УЧЕБНИЯТ ПРОЦЕС С ВЪЗРАСТНИ УЧАЩИ

Според специалистите разликата между децата и възрастните като учащи променя и характера на учебния процес – от ориентиран към учителя (педагогически подход) към ориентиран към учащите (андрагогически⁴ подход), от обект-субектен – към субект-субектен, от базиран на правилата на учителя – към базиран на договарянето, партньорските взаимоотношения и взаимодействието, от водещата роля на опита на учителя към водещата роля на оползотворяване на опита на учащите и др. Това го прави:

⁴ Андрагогията е наука (теория) за образованието на възрастните. Тя изследва условията, факторите и организацията на обучението на възрастните, които ги подпомагат да учат успешно и ефективно (по-подробно виж: Гюрова, В. Андрагогията в шест въпроса. София – Габрово, 2011.

- проблемно ориентиран;
- динамичен и разнообразен;
- ориентиран към бързата приложимост на знанията в практиката – възрастните учат по-добре, като практикуват (като правят нещо);
- интегриращ ученето с мисленето, старите с новите знания и опит;
- формиращ нагласи, отношения и ценности като част от учебната работа и резултат от интерактивността и разнопосочното взаимодействие.

По отношение на организацията това е процес, който почива върху:

- *договарянето* на правила на групата, на компоненти на учебната работа, на организацията и др. В обучението на възрастни всичко може да бъде обект на договаряне;

- *динамиката*, която се постига чрез съчетаването на индивидуална с групова и фронтална работа; съчетаване на традиционно (лекционен тип) с интерактивно обучение, основаващо се на взаимодействието на преподавателя с учащите, между самите учащи, между учащите и софтуерни продукти (ако се използват електронни медии и носители на информация); смяна на дейностите и на състава на участниците в подгрупите;

- *споделянето на индивидуалната и груповата отговорност* – в учебния процес с възрастни учащи еднаква отговорност за резултатите от работата носят и преподавателят, и учащите; това означава загриженост на всеки и на всички за всичко, което се случва в учебната зала, взаимопомощ и сътрудничество при изпълнението на всяка учебна задача, за да бъдат всички успяващи;

- *диалога* – той става факт само при съчетаването на слушането (изслушването) с чуването и разбирането, на питането с отговарянето, на уважаването на различията в позициите и „отвореното съзнание“ към нови идеи и различни мнения;

- *равенството* между членовете на групата и *равнопоставеността на учащите и преподавателя* по отношение на правото на мнение, позиция, избор и изява;

- *позитивния, стимулиращия, творческия микроклимат* – той се гради на взаимно уважение, толерантност, откритост, доверие, загриженост, ангажираност, положителни емоции, сътрудничество и взаимопомощ;

- *функционалността* – процесът на обучение на възрастни не трябва да спира до простото научаване от учащите на определена информация – важно е тя да бъде разбрана и прилагана в нови ситуации и за решаването на нови учебни задачи.

Обучението на възрастните трябва да бъде функционално, което означава наученото да им даде възможност да действат и да се чувстват добре (да функционират ефективно) в техните общности и в обществото. Нещо повече, то трябва да мотивира учащите да продължат да учат, за да са способни да продължават да действат („да функционират“) в общества, които постоянно се променят⁵. А българското общество в момента е в процес на промяна.

За да постигнете успех в обучението на вашите възрастни учащи, трябва да отделите достатъчно време за подготовка на учебния процес, което означава:

- да се запознаете и следвате учебна програма по предмета;
- да планирате всяко занятие;
- да подберете учебното съдържание;
- внимателно да подберете методите на обучение;
- да помислите за подходящото представяне на материала (да подготвите презентация, ако е необходимо);
- да подготвите учебни материали за учащите;
- да организирате и своето преподавателско портфолио⁶.

МЕТОДИ НА ОБУЧЕНИЕ

Мислейки за приоритетите на занятието, не забравяйте вашите учащи. Те трябва да са активно включени в учебния процес – „да правят нещо“, не просто да ви слушат. Практиката показва, че възрастните учат и постигат по-добри резултати, като „правят нещо“. Затова и тяхното обучение трябва да е ориентирано към действие, в процеса на което те използват по най-добър начин своя опит и опита на другите („учене от опита и чрез опита“). Това на практика означава да съчетавате традиционно

⁵ *Bhola. H. S. A source book for literacy work. Perspective from the classrooms. London, Jessica Kingsley Publishers Ltd, 1994, p. 76.*

⁶ По-подробно за преподавателското портфолио виж: *Гюрова, В., В. Божилова. Портфолиото на преподавателя. С., Европрес, 2008.*

с интерактивно обучение. Интерактивното обучение се опира на взаимодействието между вас и учащите, както и между самите учащи (когато работят индивидуално, по двойки или в по-големи групи)⁷.

Безспорно, за да преподадете ново учебно съдържание, е добре да ползвате лекцията като метод (в съчетание с мултимедийни презентации или без тях). За възрастните учащи традиционната информационна лекция (със или без мултимедия), при която вие говорите през цялото време, а учащите ви слушат, може да се окаже доста изморителна. Затова е добре да използвате интерактивна лекция, при която лекционните моменти (т.нар. минилекции или 5 – 10-минутни лекции) се редуват с индивидуална и групова работа. За целта вие трябва да познавате и използвате различни активни⁸ и интерактивни методи, които правят учебния процес не просто разнообразен и интересен, но повишават разбирането и мотивацията на учащите за активно включване в учебната работа. Съществува голямо разнообразие от интерактивни методи, но дори използването само на някои от предложените по-долу ще повиши ефективността на учебния процес и ще постави учащите ви в активна позиция:

SWOT анализ

Това е метод/техника за самодиагностика и диагностика. Наименованието му е абревиатура от първите букви на английските наименования на изследваните характеристики: Силни страни (Strengths); Слаби страни (Weaknesses); Възможности (Opportunities); Страхове или заплахи/опасения (Threats).

Форма 1

SWOT анализ

Силни страни (предимства)	Слаби страни (недостатъци)	Възможности	Страхове (опасения)

Методът може да бъде и стартов момент на други методи – пирамида, лавина, панелна дискусия. В този случай се използва като техника. Може да се съчетае и с техниката „Трите (или петте) важни неща“ – като предварително е определен броят на характеристиките, които се търсят.

Пирамида

Това е метод за събиране на информация, резултат от индивидуална работа, работа в двойка, четворка, осмица и т.н. Както става ясно, при всяко ново прегрупиране броят на членовете на групите нараства в геометрична прогресия. Целта е да се осмисля информация и да се достига до конкретни обобщения чрез обединяване около приемливо за всички мнение.

Методиката на прилагането на метода включва следните стъпки:

Стъпка 1. Индивидуална работа. По желание някои учащи споделят до какви заключения са достигнали.

Стъпка 2. Обсъждане в двойки и обединяването на двойката около общо мнение, което не трябва задължително да съпада с индивидуалните мнения. По желание някои от двойките (или всички) споделят заключенията си.

Стъпка 3. Обсъждане в четворки и търсене на общото за всяка четворка мнение. Говорител на всяка четворка огласява общото мнение пред всички.

Стъпка 4. Формиране на две големи групи. На този етап на групиране може да се наруши принципът на геометричната прогресия, тъй като групите са с различен брой учащи и не бива никога „да бъде изключен“. Така вместо две групи от по 8 учащи, могат да се образуват две групи от по 7 и 8 (или друг брой) учащи. Представител на всяка група записва на дъската или на флипчарт мнението на своята група. Тук е добре освен общата позиция да се запишат като „особено мнение“ различни мнени-

⁷ По-подробно виж: Гюрова, В., В. Божилова, В. Вълканова, Г. Дерменджиева. Интерактивността в учебния процес или за рибаря, рибките и риболова. Габрово: Експрес, 2006.

⁸ Според Джон Дюи *един метод е активен, когато учащият е в автентична ситуация на изпробване и е ангажиран в продължителна дейност, от която сам е заинтересован; когато е налице проблем, който в тази ситуация стимулира мисленето; когато учащият разполага с информация и провежда наблюдения, които са му необходими за вземането на решения; когато той предвижда решенията и е отговорен за достигането до правилния отговор; когато е налице възможност за практическа проверка на идеите с цел определянето на значението (приноса) им и доказване на тяхната валидност (по: Goguelin, P. La formation continue des adultes. 2 ed. P., PUF, 1975, p. 108).*

ния, които не са били приети от цялата подгрупа, но авторите им смятат, че са важни. Някое от тези мнения би могло да съвпадне с мнение от другата група и да се наложи като общо за цялата група.

Стъпка 5. Сравняване на записаните мнения на двете подгрупи от преподавателя (или учащ по желание) и обобщаване на общото мнение по въпроса.

Поради многократните прегрупирания методът пирамида отнема много време, заради което е необходимо стриктно спазване на времето, определено за работа на всеки от етапите на процеса.

Светкавица

Това е метод, който може да се използва както за запознанство, така и за бърза проверка на знанията или отношението на учащите към даден проблем. В този случай хвърляте лек и мек предмет към различни учащи, задавайки въпроси, които изискват кратък и бърз отговор. Важен е ефектът на изненадата – имена не се съобщават.

Мозъчна атака (брейнсторминг)

Това е един от най-популярните методи/техники за генериране на идеи. Като техника можете да го използвате за бързо провокиране на асоциации по дадена тема за кратко време – от 1 до 5 минути. Вие записвате асоциациите на дъската или на флипчарт. След това думите асоциации може да бъдат използвани за различни цели:

- за обобщаване на мнението на групата;
- като опорни думи за създаване на свободен текст;
- за изработване на мрежа от понятия;
- за изработване на мозъчни карти и др.

Като метод мозъчната атака може да отнеме цял час или повече за търсене на решение на труден въпрос. Принципът е същият. Всеки има право да развие своята идея, независимо от това колко странна или неприемлива изглежда тя на останалите. Никой няма право да прекъсва говорещия, да го репликира или критикува. След като се представят различните индивидуални мнения, може да се потърси решението, приемливо за всички, чрез сравняване на различните мнения. Но това може да се отложи за следващото занятие. През това време различните идеи „ще отлежат“ и ще бъдат осмислени по-обективно.

Лавина (Снежна топка)

Това е метод (техника) за събиране на информация чрез натрупване. Може да се приложи писмено или устно. При писмената форма вашите учащи ще трябва да напишат последователно (един след друг) своето мнение по предварително определен от вас въпрос (или учебна задача). Помислете с какво ще запълните времето, през което участниците в групата пишат, за да не се губи учебно време в чакане да завърши и последният участник.

При устната форма всеки участник дава мнението си по поставения въпрос, като може да се постави изискването да не се повтарят вече казани неща.

Панелна дискусия

Метод за обмен на мнения и търсене на решения по сложен (комплексен) проблем. Работи се в подгрупи, като всяка група получава специфична задача и провежда дискусия върху част от общия проблем. Решението на комплексния проблем е сбор от отделните решения на проблемите в подгрупите.

Методиката на прилагането на метода включва следните стъпки:

- Изберете подходящ проблем за панелна дискусия, който може да се раздели на съответен брой равностойни (за обсъждане) подпроблеми.
- Определете подпроблемите.
- Формирайте подгрупите, разпределете ролите и подпроблемите за обсъждане.
- Инструктирайте учащите за процедурата на обсъждане и представяне на резултатите. Определете време за дискусии в подгрупите.
- Групите представят резултатите чрез говорител.
- Обобщете крайния резултат на дъската или на постер или предложете учащ по желание да направи това.

Светофар

Метод за разпределяне (групиране) на информация и за оценяване на знания и съобразителност. Водещо е насочването на вниманието на учащите към конкретни действия, обусловени от трите цвята на светофара с цел: уточняване на правила (зелено – разрешено, жълто – разрешено при определени условия, червено – забранено); оценяване на степента на вярност на определена информация (зелено – верен (пълнен) отговор, жълто – отчасти верен (непълнен) отговор, червено – грешен (непълнен) отговор).

Аквариум (фишбоулинг – букв. „бързо движение на риба в купа“)

Аквариумът е дискуссионен метод за изясняване на различни позиции по даден въпрос, по който няма единно мнение. В ограничено пространство в центъра на учебната зала („аквариум“) сядат група учащи – експерти („риби“), за да представят различни гледни точки към дадения проблем. Не е задължително да се стигне до общо решение на експертите (до консенсус). Целта е да се открият различните позиции. Аквариумът може да се използва и за наблюдаване и коментиране на ролева игра, интервю или симулирана консултация.

Познати са два модела за организация на пространството. В единия случай експертите в аквариума и наблюдателите образуват два концентрични кръга – експертите са в средата, а наблюдателите – около тях. Във втория случай експертите сядат в полукръг срещу наблюдателите, които също са в полукръг. И в двата случая се поставя един резервен стол за „временен експерт“ – когато някой от наблюдателите иска да се намеси в дискусиата на експертите. Докато експертите дискутират по проблема в аквариума, наблюдателите си водят записки. При обсъждането те коментират аргументи и контрааргументи на отделните експерти и стойността (качеството) на дискусиата между тях.

Мозъчни карти

Мозъчната карта е опростено графично изображение, съчетано с ключови думи, чрез което се отразяват логически връзки и се улесняват разбирането и запаметяването на основните идеи. Тези идеи може да са представени в текст, върху който се прави мозъчна карта, или да се представят от вас (по време на лекция). В този случай вие чертаете съответната мозъчна карта на дъската, за да улесните възприемането на информацията и да се открият логическите връзки между елементите. Незавършена мозъчна карта (напр. спрей диаграма или художествен образ), която трябва да се попълни от учащите (индивидуално, групово или чрез фронтална работа с цялата група), може да послужи за оценяване на знанията и нивото на разбиране, до което са достигнали вашите учащи.

Може да бъдат използвани различни визуални изображения: паяк диаграми, спрей диаграми, стилизирани художествени образи (рибена кост, дърво, животни, растения и пр.), линейни диаграми и др. Няма правилни или неправилни модели. Изборът на графичното изображение зависи от съдържанието на информацията, която трябва да се представи, както и от въображението и уменията на учащите и преподавателя за творческо представяне на текст чрез образи. Предмет на предварителна дискусия (както и на обобщението накрая след представянето на мозъчните карти) може да бъдат изборът на графичен образ и пълнотата на отразяваната от него информация.

Ролеви игри

Всяка ролева игра има: ролева ситуация; място на действието и действащи лица (реални и въображаеми), които влизат в определени роли. За по-добро влизане в роля е добре да подготвите предварително ролеви карти за всички участници в играта (описание на очакваното ролево поведение). Познати са три основни вида ролеви игри:

– *симулационни игри* – целта е да се възпроизведат характеристиките на възможна ситуация, която изисква адекватно поведение; чрез тях се усвояват знания, но акцентът е върху формиране на умения, изграждането на характера и усвояването на ценности;

– *ситуационни игри (проиграване на случаи)* – целта е да се „проиграе“ решението на трудна ситуация, която реално провокира напрежение и конфликт;

– *игри драматизации* – ролеви игри, при които се възпроизвежда определен сценарий под формата на монолог, диалог, пантомима; възможно е да се разиграват драматизации по конкретен текст или по сценарий, измислен от учащите. Учащите трябва „да влязат в кожата“ на героите, да мислят и действат като тях. Целта е да се преживее определен проблем или ситуация, при което, на базата на емоционалното включване, се осмислят реални проблеми. След проиграването на драматизацията се прави коментар и се обобщава поука, свързана с реалността.

Методиката на прилагането на метода включва следните стъпки:
Обмислете „сценария“ на ролевата игра.
Предварително подгответе инструкции за учащите по всяка роля.
Подгответе необходимите материали.
Уточнете правилата на играта.
Организирайте пространството.
Поставете задачата.
Разпределете ролите.
Реализация на играта.
Заедно с групата изведете поуката и посочете връзката между игровата и реалната ситуация.

Дискусия

Тя е в основата на много методи, но може да се използва и като самостоятелен метод. Най-често се използва дискусията тип „мозайка“ (отворена дискусия), при която самостоятелно или разделени в подгрупи учащите представят своето мнение и позиция по даден проблем. При по-сложна дискусия (при планирани повече въпроси за обсъждане) част от информацията може да се подготви предварително на листовки. Добре е заедно с учащите да препоредите въпросите приоритетно и да започнете с обсъждането на изключително важните, последвано от много важните и важните въпроси. При това по-важно е да се изясняват в дълбочина основни въпроси, отколкото „да се претичва“ през повече въпроси.

Насочете учащите да съблюдават някои *основни правила*, като:

- да помислят предварително каква позиция ще защитават;
- да мислят и говорят кратко и ясно;
- да говорят само това, което мислят и което лично ги вълнува;
- да не се опитват да доказват нещо, в което не вярват;
- да спорят спокойно, честно, без обиди, без етикетиране;
- да уважават мнението на другите;
- да доказват тезата си с факти и аргументи.

Изборът на методи не е самоцел. Той зависи от това доколко вие познавате добре предимствата и недостатъците на отделните методи, с какво време разполагате за изпълнението на определени учебни задачи, доколко групата е готова за прилагането на различни от традиционното преподаване методи, както и с какви ресурси разполагате. При всички случаи определящи са целта и задачите на занятието.

ОЦЕНЯВАНЕТО НА ПОСТИЖЕНИЯТА НА УЧАЩИТЕ

Един от принципите на образованието на възрастните гласи: „Възрастните напредват чрез оценяването“. То им дава информация как се справят, затова трябва да се прави непрекъснато (т.нар. *текущо оценяване*) и в края на обучението (*финално оценяване*).

За разлика от оценяването при децата оценяването на възрастните следва да бъде диагностично – чрез него „да се установи какво са научили възрастните, какво някои възрастни все още не са научили и защо“⁹. Специалистите препоръчват оценяването да бъде „невидимо“ – да бъде вплетено в материалите и в практиката на преподаването и ученето, така че „да не се приема като изпитване, а по-скоро като полезна за обучението обратна връзка“¹⁰. Друго изискване към оценяването на възрастните е то да бъде чрез съучастие – „възрастните учащи трябва да участват в собственото си оценяване“, например, като сами съставят изпитни задачи един за друг, измислят дидактически игри за оценяване, оценяват собствените си тестове и определят собствени критерии за успех.

Самооценяването е важен елемент от обучението на възрастните. Но то трябва да е добре подготвено. Използването на въпроси като: „Как мислите, че се справяте?“ или „Удовлетворени ли сте от това, което научихте?“, не дават значима информация (освен за това как се чувстват учащите). Център по ограмотяване във Филаделфия (САЩ) препоръчва провеждането на „конференции“ (конференции между учащия и обучаващия) на всеки шест месеца за целите на оценяването по следни-

⁹ Bholá, H. S. A source book for literacy work. Perspective from the classrooms. London, Jessica Kingsley Publishers Ltd, 1994, p. 67.

¹⁰ Пак там.

те теми: *всекидневието на учащия, стратегии за четене и писане, интереси, възприемането на четенето и писането, обсъждане (отчитане на изпълнението) на целите*. Всеки учащ има свое портфолио за изпълнение на задачите и текущата работа. Успехът се измерва според собствените цели на учащия. Предимството на това оценяване е, че всеки учащ е мотивиран от собствени цели, в процеса на дискусията става ясно какво учащият може или не може да прави, липсват напрежението и страхът от изпитването, учащият е активно включен и развива самоуважение към себе си.

Най-често оценяването се свързва със знанията на учащите. Но когато става въпрос за възрастни учащи, следва да се има предвид и оценяването на техния прогрес по отношение на разбирането, анализа, синтеза, трансформирането и прилагането на знанията, както и мястото на самооценяването, взаимното оценяване и груповото оценяване в учебния процес. Затова за вас е важно да обмислите: *Какво искате да оцените? Как можете да оцените постиженията на учащите? Как можете да оцените разбирането? Как можете да оцените ефективността на проведено-то обучение?*

Отговорите на тези въпроси водят до изработването на рамка на оценяването.

Наименование на курса					
Какво оценяваме?	Защо оценяваме? (цел)	Как оценяваме? (методи)	Кой оценява?	Кога оценяваме?	Представяне на резултатите

Когато става въпрос за оценяване на учебни постижения (знания и умения), на помощ отново идва Таксономията на Блум. Таблицата представя нивата на абстракция, които може да се постигнат в учебния процес, демонстрираните умения по всяко ниво и постиженията на учащите („активните глаголи“, чрез които се определя какво трябва да знаят и да могат учащите)¹¹.

Измерване на постиженията на учащите (по Б. Блум)

Форма 2

Нива на абстракция. Компетентност	Демонстрирани умения	Постигания на учащите
Знания	Наблюдава и се позовава на информация. Знае фактологията – дати, събития, места. Познава основните идеи. Владее добре учебното съдържание.	Чете, определя, казва, описва, идентифицира, показва, етикетира, натрупва, изследва, попълва таблици, цитира, назовава, посочва кой, кога, къде и т.н.
Разбиране	Разбира информацията; улавя смисъла; пренася знания в нов контекст; интерпретира факти, сравнява, противопоставя; подрежда, групира, прави заключения за причини, предвижда последствия.	Обобщава, описва, интерпретира, противопоставя, предвижда, обединява, разграничава, оценява, разделя, дискутира, степенува.
Прилагане	Използва информацията; използва методи, концепции и теории в нови ситуации; решава проблеми, като използва необходимите умения и знания.	Прилага, демонстрира, смята, попълва, илюстрира, показва, решава, изпробва, модифицира, свързва, променя, класифицира, експериментира, открива.
Анализ	Вижда моделите; организира частите; открива скрит смисъл; идентифицира компоненти.	Анализира, разпределя, подрежда, обяснява, свързва, класира, аранжира, разделя, сравнява, селектира, пренася.

¹¹ Wynn, R. Course Design and Planning. Dublin, 2002, p. 7 – 8.

Синтез	Използва идеи, за да създава нови такива; обобщава дадени факти; свързва знания от различни области; предвижда, прави заключения.	Комбинираща, интегрираща, модифицираща, пренарежда, замества, планира, създава, конструира, измисля какво би станало, ако..., композира, формулира, подготвя, обобщава, пренаписва.
Оценяване	Сравнява и разграничава идеи; оценява стойността на теории и презентации; прави избор на основата на разумни аргументи; проверява стойността на доказателствата; признава субективизма.	Оценява, решава, степенува, градира, тества, измерва, препоръчва, убеждава, селектира, отсъжда, обяснява, дискриминира, подкрепя, заключава, сравнява обобщава (резюмира).

Текущото оценяване се провежда оперативно в хода на обучението чрез различни методи – устно представяне на теза, изпълнение на задача (в писмен вид) тестове върху определени части от изучения материал, решаване на казуси и пр. Важно е винаги когато е възможно, да давате на учащите обратна информация (обратна връзка) за това, как се справят, кои са силните и слабите им страни, на какво да обърнат повече внимание. За тях това „качествено оценяване“ е по-важно от количественото оценяване – от бележката (оценката/цифрата), която ще им поставите.

Независимо от текущото оценяване в края на обучението е добре да се направи финален изпит. За целта може да се използват различни методи¹² или форми на изпитване. Например:

Изпит с постери, графики, диаграми, модели

В този случай от учащите се очаква да попълват липсващи елементи или сами да изработят диаграми или модели (да структурират информация в някоя от формите), да наименоват или да коментират готови постери, графики, диаграми, модели.

Тестове

Това е форма на писмен изпит, при който се оценяват знанията на учащите. Тестовите са подходящи за проверка на знанията и определени умения на учащите (репродуктивни, за прилагане и пренос на знания, за прилагане на творчески подход и др.). Могат да бъдат използвани във всички етапи на учебния процес за целите на текущото и финалното оценяване. Дават възможност да се оценят едновременно и за кратко време голям брой учащи.

Съществуват различни видове тестове. Сред най-често използваните са: т.нар. обективни тестове – съдържат въпроси/твърдения, които изискват отговор от вида „вярно – невярно“; двуалтернативни тестове; тестове с въпроси с множествен избор на отговора; тестове с въпроси за съпоставяне („тестове за съпоставяне“); тестове с въпроси за допълване („тестове за допълване“); тестове с въпроси, изискващи кратък отговор (тест „кратък отговор“); тестове с текстове за попълване на празни места („тестове за попълване“); тестове с твърдения за свързване („тестове за свързване“).

Портфолио на учащия

Използва се за целите на текущото оценяване по време на обучението като алтернатива на традиционното изпитване, както и като метод за финално оценяване. То дава възможност да се следи и оценява развитието на учащите по време на обучението и ги подпомага в тяхната самооценка¹³. Материалите в портфолиото се отнасят за различни аспекти на обучението и тъй като се събират през цялото времетраене на курса, може да се използват като свидетелство за развитието и успеха на учащите.

Портфолиото може да съдържа най-различни материали, които имат два основни източника – преподавателя и учащия. От страна на преподавателя това е обратна връзка: мнения, коментари, отзиви, бележки за устни изяви на учащия, за негови участия в дискусии или изпълнения на задачи. От страна на учащия се прилагат тестове, писмени работи, разработки, курсови работи, чеклистове и всички други „веществени“ продукти.

Всичко казано дотук за възрастните учащи, тяхното учене и учебния процес, който е подходящ за тях, води до *обобщението*, че:

- като всяко учене и ученето на възрастните е познавателен процес, но се влияе от емоции, настроения, чувства, предразсъдъци, предварителни нагласи;
- в процеса на учене – осъзнато или не – възрастните отнасят (или съотнасят) всяка нова информация към налични знания и опит, поради което една и съща информация има различна стойност за отделните учащи;

¹² По-подробно виж: *Гюрова, В., В. Божилова*. Портфолиото на преподавателя. С.: Европрес, 2008, Приложение 18.

¹³ По-подробно виж: *Гюрова, В., В. Божилова*. Портфолиото на преподавателя. С.: Европрес, 2008.

- ученето на възрастните се влияе от микроклимата в групата – добре „сработената“ група подпомага ефективното учене;
- поради факта че възрастните напредват чрез оценяването и поощряването на собствените си усилия, текущото (перманентното) оценяване и обратната връзка, както и самооценяването са важен фактор за напредването на учащите;
- въпреки че възрастните споделят с преподавателя отговорността за резултатите от собственото си учене, ненаатрапчивият контрол е важна мярка за изпълнение на целите и задачите на учебната дейност (на курса). Делегирането на повече отговорност е оправдано, когато учащите могат да се самоконтролират, когато имат опит и предварителни познания по проблематиката, когато имат добре развити умения за учене, когато имат изградена Аз-концепция на самоуправляващи се учащи и пр.

За да постигнете желаните резултати с вашите учащи, трябва да обмислите добре всички условия, така че те да се справят все по-добре. Според Х. Маклийн¹⁴ (Канада) ученето на възрастните се подобрява, когато:

- учащите са наясно, че учебният процес и резултатите от него съответстват на собствените им цели;
- се използва групова организация, където се споделят идеи и е налице възможност „да се гради“ върху общи за групата източници;
- ученето се схваща като еволюционен процес, който изисква време и търпение и когато се приема, че целите и избраните посоки могат да бъдат променени, когато хората са наясно какво искат да учат;
- учащите се третират като самоуправляващи се отговорни хора, които са поощрявани да играят активна роля във вземането на решения, в планирането и прилагането на учебните дейности – т.е. когато се допуска, че възрастните имат натрупан богат опит, който може да се пренесе в учебния процес;
- учащите са поощрявани да си вярват (вкл. на емоционалните си реакции); да използват опита си като източник на знания и да интегрират личното си мнение с новото знание;
- микроклиматът засилва самочувствието, независимостта, свободата за изразяване на грешки и приемането на различието;
- оценяването на наученото включва самооценяването и обратната информация от другите;
- хората са поощрявани да бъдат активни и да учат, като практически вършат нещо, особено когато акцентът е поставен върху осмислянето на това, в което хората са опитни;
- се признава, че някои „уроци“ не могат да бъдат предвидени или планирани;
- учащите откриват предпочитаните от тях стилове на учене – когато *хората осъзнават* по-добре как учат и са отворени за други начини на учене, те могат да определят и променят собствените си стилове, тъй като търсят начин да станат по-компетентни и отговорни учащи.

Очакваните резултати от учебната дейност може и да не дойдат толкова бързо, колкото вие и вашите учащи бихте искали. Това не бива да бъде причина за демотивация за работа. По този повод един японски афоризъм казва: „Не се страхувай да напредваш бавно, страхувай се единствено ако стоиш на едно място“. През целия учебен процес като подкрепящ преподавател вие трябва да стимулирате вашите възрастни учащи да продължават да полагат усилия и да се справят, дори ако напредват с малки крачки. Защото всеки може да успее – със своя ритъм и своите крачки. И в това е смисълът на общите усилия на партньорите в учебния процес.

¹⁴ Boud, D. and V. Griffin (Eds). *Appreciating adult learning: from learners perspective*. London: Kogan Page, 1994, p. 129 – 130.

Методически насоки за разработване на уроците

Сред главните цели на обучението в българското средно училище може да бъдат посочени ключовите компетентности, препоръчани от Европейския съюз. Те се изискват от всички граждани на Обединена Европа. При работата на занятията по български език е целесъобразно да се отчита връзката на изученото с тези компетентности.

Ключови компетентности

Компетентности в областта на българския език
Умения за общуване на чужди езици
Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите
Дигитална компетентност
Умения за учене
Социални и граждански компетентности
Инициативност и предприемчивост
Културна осъзнатост и умения за изразяване чрез творчество
Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот

УМЕНИЯ ЗА ЖИВОТ, ИЛИ ЖИТЕЙСКИ УМЕНИЯ

1. Умения за общуване и междуличностни умения
2. Умения за вземане на решения и критично мислене
3. Умения за справяне и самоуправление

1. УМЕНИЯ ЗА ОБЩУВАНЕ И МЕЖДУЛИЧНОСТНИ УМЕНИЯ

- Комуникативни умения
- Толерантност
- Участие
- Застъпничество
- Съпричастност
- Изразяване на мнение
- Себеуважение и уважение
- Достъп до информация

2. УМЕНИЯ ЗА ВЗЕМАНЕ НА РЕШЕНИЯ И КРИТИЧНО МИСЛЕНЕ

- Вземане на решения
- Решаване на проблеми
- Творческо мислене
- Критично мислене и анализ
- Достъп до информация
- Устойчивост на външно влияние и натиск

3. УМЕНИЯ ЗА СПРАВЯНЕ И САМОУПРАВЛЕНИЕ

- Справяне с житейски ситуации
- Откриване на своите силни страни
- Поставяне на цели
- Овладяване на емоциите
- Установяване и управление на риска
- Търсене на помощ и достъп до услуги

При планирането на занятията по български език е целесъобразно да се отчита и формирането на уменията за живот, необходими на обучаемите.

УТВЪРДИЛ

Директор:
(Име, фамилия, подпис)

ПРИМЕРНО ТЕМАТИЧНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ

по учебния предмет **български език и литература** за 5. клас

Годишният брой часове за изучаване на учебния предмет български език и литература в 5. клас е **108** часа – **72** часа за български език и **36** часа за литература. Седмичният брой часове за изучаване на учебния предмет български език и литература в 5. клас е **9** часа – **6** часа за български език и **3** часа за литература.

Срокът на обучение е 12 учебни седмици.

№ по ред	Учебна мидца по ред	Тема на урочната единица	Вид урочна единица	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия	Контекст и дейности за всяка урочна единица	Методи и форми на оценяване по теми и/или раздели	Забележка
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	1	Запознаване със структурата и функциите на работните листове по български език и литература	Нови знания					
2	1	Входно ниво	Контролна работа			Тест и създаване на кратък текст „Спомен от лятото“.	Оценки от контролна работа	
3	1	Входно ниво	Контролна работа			Тест и създаване на кратък текст „Спомен от лятото“.	Оценки от контролна работа	
4	1	Текстът в речевото общуване	Нови знания	Осмисля текста като средство за общуване. Умее да извлича информация от текст. Може да определя темата и ключовите думи в текста.	тема на текста, ключови думи в текста	Съобразява се с останалите участници в общуването. Работи в екип. Умее да извлича информация от електронни източници.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
5	1	Текстът в речевото общуване	Нови знания	Осмисля текста като средство за общуване. Умее да извлича информация от текст. Може да определя темата и ключовите думи в текста.	тема на текста, ключови думи в текста	Съобразява се с останалите участници в общуването. Работи в екип. Умее да извлича информация от електронни източници.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи.	
6	1	Текстът в речевото общуване	Упражнение	Осмисля текста като средство за общуване. Умее да извлича информация от текст. Може да определя темата и ключовите думи в текста.	тема на текста, ключови думи в текста	Съобразява се с останалите участници в общуването. Работи в екип. Умее да извлича информация от електронни източници.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
6	1	Текстът в речевото общуване	Упражнение	Осмисля текста като средство за общуване. Умее да извлича информация от текст. Може да определя темата и ключовите думи в текста.	тема на текста, ключови думи в текста	Съобразява се с останалите участници в общуването. Работи в екип. Умее да извлича информация от електронни източници.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
7	1	Митологичен модел на света	Нови знания	Различава характерни особености на митологичния модел за света. Познава значението на понятието <i>мит</i> и разпознава негови характерни черти.	МИТ	Различава характерни особености на пространството и времето в мита. Различава основни ценности и норми на митологичната (традиционната) общност.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи.	
8	1	Древногръцки мит за произхода на боговете – от хаос към космос	Нови знания	Осъзнава свещения характер на митологичния текст като негова жанрово-определяща черта. Идентифицира в древногръцкия мит за произхода на боговете подобията, разликите и конфликтите между боговете и хората. Различава основни персонажи в древногръцки мит за произхода на боговете. Осъзнава мястото на човека в митологичния разказ.		Различава основните жанрови черти на мита като устно слово. Разпознава основните черти на мита в конкретен мит.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
9	1	Древногръцки мит за произхода на боговете – от хаос към космос	Упражнение	Осъзнава свещения характер на митологичния текст като негова жанрово-определяща черта. Идентифицира в древногръцкия мит за произхода на боговете подобията, разликите и конфликтите между боговете и хората. Различава основни персонажи и в древногръцки мит за произхода на боговете. Осъзнава мястото на човека в митологичния разказ.		Различава основните жанрови черти на мита като устно слово. Разпознава основните черти на мита в конкретен мит.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
10	2	Анализ на резултатите от входното ниво	Упражнение				Оценки за индивидуална работа	
11	2	Текстът в речевото общуване	Упражнение	Осмисля текста като средство за общуване. Умее да извлича информация от текст. Може да определя темата и ключовите думи в текста.	тема на текста, ключови думи в текста	Умее да работи в екип при изпълнение на съвместни задачи. Проявява толерантност и учтивост към събеседника. Съобразява се с участниците в комуникативния акт.	Оценки за работата по групи	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
12	2	Речева ситуация и успешно общуване	Нови знания	Умее да изслушва събеседника си и да оспори мнение, различно от своето. Участва в диалог, като съобразява своите въпроси и отговори с тези на останалите участници в диалога.		Умее да работи в екип при изпълнение на съвместни задачи. Проявява толерантност и учтивост към събеседника. Съобразява се с участниците в комуникативния акт.	Оценки за работата по групи	
13	2	Речева ситуация и успешно общуване	Нови знания	Умее да изслушва събеседника си и да оспори мнение, различно от своето. Участва в диалог, като съобразява своите въпроси и отговори с тези на останалите участници в диалога.		Умее да работи в екип при изпълнение на съвместни задачи. Проявява толерантност и учтивост към събеседника. Съобразява се с участниците в комуникативния акт.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
14	2	Речева ситуация и успешно общуване	Упражнение	Умее да изслушва събеседника си и да оспори мнение, различно от своето. Участва в диалог, като съобразява своите въпроси и отговори с тези на останалите участници в диалога.		Умее да работи в екип при изпълнение на съвместни задачи. Проявява толерантност и учтивост към събеседника. Съобразява се с участниците в комуникативния акт.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
15	2	Речева ситуация и успешно общуване	Упражнение	Умее да изслушва събеседника си и да оспори мнение, различно от своето. Участва в диалог, като съобразява своите въпроси и отговори с тези на останалите участници в диалога.		Умее да работи в екип при изпълнение на съвместни задачи.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
16	2	Библейски разказ за Началото на света	Нови знания	Идентифицира в библейски разказ за Началото на света подобията и разликите между Бог и човека. Различава основни персонажи в библейски разказ за Началото на света.		Разпознава основните характеристики на библейския разказ за Началото на света.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи.	
17	2	Библейски разказ за Началото на света	Упражнение	Идентифицира в библейски разказ за Началото на света подобията и разликите между Бог и човека. Различава основни персонажи в библейски разказ за Началото на света.		Различава характерни особености на пространството и времето в библейски разказ за Началото на света. Различава основни ценности и норми на митокултурната (традиционната) общност.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
18	2	Библейски разказ за Началото на света	Упражнение	Идентифицира в библейски разказ за Началото на света подобията и разликите между Бог и човека. Различава основни персонажи в библейски разказ за Началото на света.		Различава характерни особености на пространството и времето в библейски разказ за Началото на света. Различава основни ценности и норми на митокултурната (традиционната) общност.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
19	3	Официално и неофициално общуване. Речев етикет. Диалог. Представяне и самопредставяне	Нови знания, КК	Проявява адекватно речево поведение в публично общуване. Използва уместно формулите на речевия етикет, включително при електронно общуване. Постава логическо ударение на подходящо място.	речева ситуация – цел, предмет, участници, условия; неофициално	Умее да работи в екип при изпълнение на съвместни задачи. Проявява толерантност и учтивост към събеседника. Съобразява се с участниците в комуникативния акт.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
20	3	Официално и неофициално общуване. Речев етикет. Диалог. Представяне и самопредставяне	Нови знания, КК	Участва в диалог, като съобразява своите въпроси и отговори с тези на останалите участници в диалога. Владее умение за диалогично общуване в официална и в неофициална обстановка. Проявява адекватно речево поведение в публично общуване. Използва уместно формулите на речевия етикет, включително при електронно общуване. Поставя логическо ударение на подходящо място. Участва в диалог, като съобразява своите въпроси и отговори с тези на останалите участници в диалога. Владее умение за диалогично общуване в официална и в неофициална обстановка.	речева ситуация – цел, предмет, участници, условия; официално и неофициално общуване, речев етикет	Умее да работи в екип при изпълнение на съвместни задачи. Проявява толерантност и учтивост към събеседника. Съобразява се с участниците в комуникативния акт.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
21	3	Официално и неофициално общуване. Речев етикет. Диалог. Представяне и самопредставяне	Упражнение, КК	Проявява адекватно речево поведение в публично общуване. Използва уместно формулите на речевия етикет, включително при електронно общуване. Поставя логическо ударение на подходящо място. Участва в диалог, като съобразява своите въпроси и отговори с тези на останалите участници в диалога. Владее умение за диалогично общуване в официална и в неофициална обстановка.	речева ситуация – цел, предмет, участници, условия; официално и неофициално общуване, речев етикет	Умее да работи в екип при изпълнение на съвместни задачи. Проявява толерантност и учтивост към събеседника. Съобразява се с участниците в комуникативния акт.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
22	3	Официално и неофициално общуване. Речев етикет. Диалог. Представяне и самопредставяне	Упражнение, КК	Проявява адекватно речево поведение в публично общуване. Използва уместно формулите на речевия етикет, включително при електронно общуване. Поставя логическо ударение на подходящо място. Участва в диалог, като съобразява своите въпроси и отговори с тези на останалите участници в диалога. Владее умение за диалогично общуване в официална и в неофициална обстановка.	речева ситуация – цел, предмет, участници, условия; официално и неофициално общуване, речев етикет	Умее да работи в екип при изпълнение на съвместни задачи. Проявява толерантност и учтивост към събеседника. Съобразява се с участниците в комуникативния акт.	Оценки за индивидуална работа, машинна работа и индивидуална работа по групи	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
23	3	Текст. Тема и подтема. Абзац. Преразказ.	Нови знания, КК	Осмисля текста като средство за общуване. Умее да извлича информация от текст. Може да определя темата, подтемите (микротемите), ключовите думи и абзаците в текста.	тема на текста, подтема в текста, ключови думи в текста, абзац	Умее да работи в екип при изпълнение на съвместни задачи. Използва познанията си по български език при анализ и коментар на художествени текстове.	Оценки за домашна работа, индивидуална работа и работа по групи	
24	3	Текст. Тема и подтема. Абзац. Преразказ	Упражнение, КК	Осмисля текста като средство за общуване. Умее да извлича информация от текст. Може да определя темата, подтемите (микротемите), ключовите думи и абзаците в текста.	тема на текста, подтема в текста, ключови думи в текста, абзац	Умее да работи в екип при изпълнение на съвместни задачи. Използва познанията си по български език при анализ и коментар на художествени текстове.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
25	3	Митологичен модел на света	Обобщение	Различава характерни особености на митологичния модел за света. Познава значението на понятието <i>мит</i> и разпознава негови характерни черти. Осъзнава мястото на човека в митологичния разказ.		Различава основни ценности и норми на митокulturната (традиционната) общност.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
26	3	Митологичен модел на света	Упражнение	Различава характерни особености на митологичния модел за света. Познава значението на понятието <i>мит</i> и разпознава негови характерни черти. Осъзнава мястото на човека в митологичния разказ.		Тест за самооценка	Оценки за индивидуална работа в клас	
27	3	Отговор на житейски въпрос	Нови знания	Създава в устна и в писмена форма текст, в който изразява лична позиция по житейски проблем и подбира подходящи аргументи.		Умее да работи в екип при изпълнение на съвместни задачи. Проявява толерантност и учтивост към събеседника. Съобразява се с участниците в комуникативния акт.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
28	4	План на текст	Нови знания, КК	Осмисля плана като средство за ориентирание в съдържанието и структурата на текст описание. Умее да прави план на текст. Редактира и оформя план на текст по правилата на писменото общуване.		Осмисля плана като средство за ориентирание в съдържанието и структурата на текст описание. Умее да прави план на текст. Редактира и оформя план на текст по правилата на писменото общуване. Умее да работи в екип при изпълнение на съвместни задачи.	Оценки за индивидуална работа	
29	4	План на текст	Упражнение, КК	Осмисля плана като средство за ориентирание в съдържанието и структурата на текст описание. Умее да прави план на текст. Редактира и оформя план на текст по правилата на писменото общуване.		Осмисля плана като средство за ориентирание в съдържанието и структурата на текст описание. Умее да прави план на текст. Редактира и оформя план на текст по правилата на писменото общуване. Умее да работи в екип при изпълнение на съвместни задачи.	Оценки за индивидуална работа	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
30	4	Повествованието и описанието в текста. Съчинение	Нови знания, КК	Разпознава повествованието и описанието в текста. Възприема, осмисля и обработва информация от описателен текст и от повествователен текст.		Използва знанията си по БЕ при създаване на собствен текст.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
31	4	Повествованието и описанието в текста. Съчинение	Упражнение, КК	Разпознава повествованието и описанието в текста. Възприема, осмисля и обработва информация от описателен текст и от повествователен текст.		Използва знанията си по БЕ при създаване на собствен текст.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
32	4	Речниково и граматично значение на думата	Нови знания	Осмисля думата като единство от речниково и граматично значение. Правилно и целесъобразно използва многозначните думи според конкретния контекст. Уместно употребява думи в прякото и в преносното им значение. Умее да работи с различни видове речници.	речниково и граматично значение, многозначност на думата	Сравнява и осмисля речникови значения, синтактични конструкции от българския език и от изучавания чужд език. Използва познанията за езиковите единици и закономерности при усвояването на чуждия език.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
33	4	Речниково и граматично значение на думата	Упражнение	Осмисля думата като единство от речниково и граматично значение. Правилно и целесъобразно използва многозначните думи според конкретния контекст. Уместно употребява думи в прякото и в преносното им значение. Умее да работи с различни видове речници.	речниково и граматично значение, многозначност на думата	Сравнява и осмисля речникови значения, синтактични конструкции от българския език и от изучавания чужд език. Използва познанията за езиковите единици и закономерности при усвояването на чуждия език.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
34	4	Отговор на житейски въпрос	Упражнение	Създава в устна и в писмена форма текст, в който изразява лична позиция по житейски проблем и подбира подходящи аргументи.		Умее да работи в екип при изпълнение на съвместни задачи. Проявява толерантност и учтивост към събеседника. Съобразява се с участниците в комуникативния акт.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
35	4	Отговор на житейски въпрос	Упражнение	Създава в устна и в писмена форма текст, в който изразява лична позиция по житейски проблем и подбира подходящи аргументи.		Умее да работи в екип при изпълнение на съвместни задачи. Проявява толерантност и учтивост към събеседника. Съобразява се с участниците в комуникативния акт.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
36	4	Фолклорен модел за света	Нови знания	Различава характерни особености на фолклорния модел за света. Съпоставя отношенията между човека и традиционната общност със своя опит. Различава основни ценности и норми на традиционната общност, свързани с опозицията <i>свое – чуждо</i> .		Съпоставя и различава нормите и ценностите, валидни в традиционната, във фолклорната и в съвременните общности, регламентирани/регулirани взаимноотношенията между индивиди и общността.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
37	5	Звукови промени. Подвижно Ъ. Непостоянно Ъ	Нови знания	Правилно пише и изговаря думи с неударени гласни звукове, със струване на съгласни звукове. Правилно изговаря и пише думи с непостоянно Ъ, с подвижно Ъ. Правилно изговаря и пише често употребявани думи и думи от терминологичната лексика.	подвижно Ъ, непостоянно Ъ	Използва правописен речник.	Оценки за домашна работа, индивидуална работа и работа по групи	
38	5	Звукови промени. Подвижно Ъ. Непостоянно Ъ	Нови знания	Правилно пише и изговаря думи с неударени гласни звукове. Правилно изговаря и пише думи с непостоянно Ъ, с подвижно Ъ. Правилно изговаря и пише често употребявани думи и думи от терминологичната лексика.	подвижно Ъ, непостоянно Ъ	Използва правописен речник.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
39	5	Звукови промени. Подвижно Ъ. Непостоянно Ъ	Упражнение	Правилно пише и изговаря думи с неударени гласни звукове, със струване на съгласни звукове. Правилно изговаря и пише думи с непостоянно Ъ, с подвижно Ъ. Правилно изговаря и пише често употребявани думи и думи от терминологичната лексика.	подвижно Ъ, непостоянно Ъ	Използва правописен речник.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
40	5	Звукови промени. Подвижно Ъ. Непостоянно Ъ	Упражнение	Правилно пише и изговаря думи с неударени гласни звукове, със струване на съгласни звукове. Правилно изговаря и пише думи с непостоянно Ъ, с подвижно Ъ. Правилно изговаря и пише често употребявани думи и думи от терминологичната лексика.	подвижно Ъ, непостоянно Ъ	Използва правописен речник.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
41	5	Части на речта – съществителни, прилагателни, числителни имена	Нови знания	Разпознава изменяемите части на речта. Прави морфологичен анализ на съществително име, на прилагателно име, на числително име. Правилно пише и изговаря частите на речта.	изменяеми части на речта, морфологичен анализ	Съобразява се с участниците в комуникативния акт. Чете и предава информация, получена от различни източници. Анализира художествени текстове.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
42	5	Части на речта – съществителни, прилагателни, числителни имена	Нови знания	Разпознава изменяемите части на речта. Прави морфологичен анализ на съществително име, на прилагателно име, на числително име, на глагол. Правилно пише и изговаря частите на речта.	изменяеми части на речта, морфологичен анализ	Сравнява и осмисля езикови единици от българския език и от изучавания чужд език. Използва познанията за езиковите единици и закономерности при усвояването на чуждия език.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
43	5	„Тримата братя и златната ябълка“	Нови знания	Познава значението на понятието вълшебна (фолклорна) приказка и разпознава нейни жанрови характеристики, проявени в „Тримата братя и златната ябълка“.	вълшебна (фолклорна) приказка	Разглежда се мястото на човека във фолклорния свят и начините му за изява.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
44	5	„Тримата братя и златната ябълка“	Упражнение	Познава значението на понятието вълшебна (фолклорна) приказка и разпознава нейни жанрови характеристики, проявени в „Тримата братя и златната ябълка“. Тълкува приказката „Тримата братя и златната ябълка“ съобразно конкретните проявления на жанра.		Съпоставя и различава нормите и ценностите, валидни в традиционната, във фолклорната и в съвременните общности, регламентирани/регулируещи взаимоотношенията между индивиди и общността.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
45	5	„Тримата братя и златната ябълка“	Упражнение	Познава значението на понятието вълшебна (фолклорна) приказка и разпознава нейни жанрови характеристики, проявени в „Тримата братя и златната ябълка“. Тълкува приказката „Тримата братя и златната ябълка“ съобразно конкретните проявления на жанра.		Определя в „Тримата братя и златната ябълка“ проблеми и конфликти, специфични за фолклорния модел за света, съпоставя ги с личния си опит и обосновава позицията по тях.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
46	6	Части на речта – съществителни, прилагателни, числителни имена	Упражнение	Разпознава изменяемите части на речта. Прави морфологичен анализ на съществително име, на прилагателно име, на числително име, на глагол. Правилно пише и изговаря частите на речта.	изменяеми части на речта, морфологичен анализ	Сравнява и осмисля езикови единици от българския език и от изучавания чужд език. Използва познанията за езиковите единици и закономерности при усвояването на чуждия език.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
47	6	Части на речта – съществителни, прилагателни, числителни имена	Упражнение	Разпознава изменяемите части на речта. Прави морфологичен анализ на съществително име, на прилагателно име, на числително име, на глагол. Правилно пише и изговаря частите на речта.	изменяеми части на речта, морфологичен анализ	Сравнява и осмисля езикови единици от българския език и от изучавания чужд език. Използва познанията за езиковите единици и закономерности при усвояването на чуждия език.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
48	6	Класна работа № 1	Класна работа № 1				Оценки за индивидуална работа в клас	
49	6	Класна работа № 1	Класна работа № 1				Оценки за индивидуална работа в клас	
50	6	Изменяеми части на речта. Местоимение	Нови знания	Разпознава местоименията като заместители и свързващи думи в изречението и в текста.	изменяеми части на речта, морфологичен анализ	Сравнява и осмисля езикови единици от българския език и от изучавания чужд език. Използва познанията за езиковите единици и закономерности при усвояването на чуждия език.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
51	6	Изменяеми части на речта. Местоимение	Нови знания	Разпознава местоименията като заместващи и свързващи думи в изречението и в текста.	изменяеми части на речта, морфологичен анализ	Сравнява и осмисля езикови единици от българския език и от изучавания чужд език. Използва познанията за езиковите единици и закономерности при усвояването на чуждия език.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
52	6	„Тримата братя и златната ябълка“	Упражнение	Познава значението на понятието външна (фолклорна) приказка и разпознава нейни жанрови характеристики, проявени в „Тримата братя и златната ябълка“. Тълкува приказката „Тримата братя и златната ябълка“ съобразно конкретните проявления на жанра.		Определя в „Тримата братя и златната ябълка“ проблеми и конфликти, специфични за фолклорния модел за света, съпоставя ги с личния си опит и обосновава позицията по тях.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
53	6	Практикум – дискусия с цел подготовка за написване на отговор на житейски въпрос	Упражнение	Създава в устна и в писмена форма текст, в който изразява лична позиция по житейски проблем и подбира подходящи аргументи.		Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми. Чете и предава информация, получена от различни източници.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
54	6	Практикум – планиране на отговор на житейски въпрос	Упражнение	Създава в устна и в писмена форма текст, в който изразява лична позиция по житейски проблем и подбира подходящи аргументи.		Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми. Чете и предава информация, получена от различни източници.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
55	7	Изменяеми части на речта. Местоимение	Упражнение	Разпознава местоименията като заместващи и свързващи думи в изречението и в текста.	изменяеми части на речта, морфологичен анализ	Сравнява и осмисля езикови единици от българския език и от изучавания чужд език. Използва познанията за езиковите единици и закономерности при усвояването на чуждия език.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
56	7	Изменяеми части на речта. Местоимение	Упражнение	Разпознава местоименията като заместващи и свързващи думи в изречението и в текста.	изменяеми части на речта, морфологичен анализ	Сравнява и осмисля езикови единици от българския език и от изучавания чужд език. Използва познанията за езиковите единици и закономерности при усвояването на чуждия език.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
57	7	Анализ на резултатите от класна работа № 1	Упражнение				Оценки за индивидуална работа в клас	
58	7	Лично мнение. Възвратно лично местоимение	Нови знания	Разпознава личното и възвратното лично местоимение и определя граматичните им признаци. Правилно използва формите на личното и на възвратното лично местоимение.	възвратно лично местоимение	Сравнява и осмисля езикови единици от българския език и от изучавания чужд език. Използва познанията за езиковите единици и закономерности при усвояването на чуждия език.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
59	7	Лично местоимение. Възвратно личное местоимение	Нови знания	Разпознава личното и възвратното личное местоимение и определя граматичните им признаци. Правилно използва формите на личното и на възвратното личное местоимение.	възвратно личное местоимение	Сравнява и осмисля езикови единици от българския език и от изучавания чужд език. Използва познанията за езиковите единици и закономерности при усвояването на чуждия език.	Оценки за индивидуална работа и работа по групи	
60	7	Лично местоимение. Възвратно личное местоимение	Упражнение	Разпознава личното и възвратното личное местоимение и определя граматичните им признаци. Правилно използва формите на личното и на възвратното личное местоимение.	възвратно личное местоимение	Сравнява и осмисля езикови единици от българския език и от изучавания чужд език. Използва познанията за езиковите единици и закономерности при усвояването на чуждия език.	Оценки за индивидуална работа в клас	
61	7	„Троица братя града градяха“	Нови знания	Разпознава жанрови характеристики на народна песен, проявени в „Троица братя града градяха“. Определя в „Троица братя града градяха“ проблеми и конфликти, специфични за фолклорния модел за света, съпоставя ги с личния си опит и обосновава позицията по тях. Тълкува народната песен „Троица братя града градяха“ съобразно конкретните проявления на жанра.		Съпоставя и различава нормите и ценностите, валидни в традиционната, във фолклорната и в съвременните общности, регламентирани/регулирувани взаимоотношенията между индивиди и общността. Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
62	7	„Троица братя града градяха“	Упражнение	Разпознава жанрови характеристики на народна песен, проявени в „Троица братя града градяха“. Определя в „Троица братя града градяха“ проблеми и конфликти, специфични за фолклорния модел за света, съпоставя ги с личния си опит и обосновава позицията по тях. Тълкува народната песен „Троица братя града градяха“ съобразно конкретните проявления на жанра.		Съпоставя и различава нормите и ценностите, валидни в традиционната, във фолклорната и в съвременните общности, регламентирани/регулирувани взаимоотношенията между индивиди и общността. Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
63	7	„Троица братя града градяха“	Упражнение	Разпознава жанрови характеристики на народна песен, проявени в „Троица братя града градяха“. Определя в „Троица братя града градяха“ проблеми и конфликти, специфични за фолклорния модел за света, съпоставя ги с личния си опит и обосновава позицията по тях. Тълкува народната песен „Троица братя града градяха“ съобразно конкретните проявления на жанра.		Съпоставя и различава нормите и ценностите, валидни в традиционната, във фолклорната и в съвременните общности, регламентирани/регулирувани взаимоотношенията между индивиди и общността. Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
64	8	Лично местоимение. Възвратно личное местоимение	Упражнение	Разпознава личното и възвратното лично местоимение и определя граматичните им признаци. Правилно използва формите на личното и на възвратното лично местоимение.	възвратно личное местоимение	Сравнява и осмисля езикови единици от българския език и от изучавания чужд език. Използва познанията за езиковите единици и закономерности при усвояването на чуждия език.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
65	8	Притежателно местоимение. Възвратно притежателно местоимение	Нови знания	Разпознава притежателното местоимение и възвратното притежателно местоимение и определя граматичните им признаци. Използва местоименията като заместители и свързващи думи; правилно ги изговаря и пише. Правилно употребява в речта си притежателното местоимение и възвратното притежателно местоимение.	притежателно местоимение, възвратно притежателно местоимение	Сравнява и осмисля езикови единици в българския език с аналогични езикови единици от изучавания чужд език. Прилага знанията си за местоимения при анализ на текст.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
66	8	Притежателно местоимение. Възвратно притежателно местоимение	Нови знания	Разпознава притежателното местоимение и възвратното притежателно местоимение и определя граматичните им признаци. Използва местоименията като заместители и свързващи думи; правилно ги изговаря и пише. Правилно употребява в речта си притежателното местоимение и възвратното притежателно местоимение.	притежателно местоимение, възвратно притежателно местоимение	Сравнява и осмисля езикови единици в българския език с аналогични езикови единици от изучавания чужд език. Прилага знанията си за местоимения при анализ на текст.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
67	8	Притежателно местоимение. Възвратно притежателно местоимение	Упражнение	Разпознава притежателното местоимение и възвратното притежателно местоимение и определя граматичните им признаци. Използва местоименията като заместители и свързващи думи; правилно ги изговаря и пише. Правилно употребява в речта си притежателното местоимение и възвратното притежателно местоимение.	притежателно местоимение, възвратно притежателно местоимение	Сравнява и осмисля езикови единици в българския език с аналогични езикови единици от изучавания чужд език. Прилага знанията си за местоимения при анализ на текст.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
68	8	Притежателно местоимение. Възвратно притежателно местоимение	Упражнение	Разпознава притежателното местоимение и възвратното притежателно местоимение и определя граматичните им признаци. Използва местоименията като заместители и свързващи думи; правилно ги изговаря и пише. Правилно употребява в речта си притежателното местоимение и възвратното притежателно местоимение.	притежателно местоимение, възвратно притежателно местоимение	Сравнява и осмисля езикови единици в българския език с аналогични езикови единици от изучавания чужд език. Прилага знанията си за местоимения при анализ на текст.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
69	8	Време на глагола. Минало свършено време. Минало несвършено време	Нови знания	Разпознава основната форма и спрежението на глагола. Разпознава и правилно образува формите на минало свършено и на минало несвършено време. Целесъобразно използва и съвместно употребява минало свършено и минало несвършено време при създаване на свой текст. Употребява правилно и уместно глаголите времена (сегашно време, минало свършено време, минало несвършено време и бъдеще време.	минало свършено време, минало несвършено време	Сравнява и осмисля езикови единици в българския език с аналогични езикови единици от изучавания чужд език. Прилага знанията си за време на глагола при анализ на текст.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
70	8	Фолклорен/традиционен календар	Нови знания	Познава значението на понятието <i>ригитал</i> и различаването <i>делник</i> – <i>празник</i> за фолклорната общност. Познава основни празници от фолклорния/традиционния календар: Коледа, Великден, Курбан байрам, Гергьовден, Васильовден (Банго Васили).	ригитал	Съпоставя и различава нормите и ценностите, валидни в традиционната, във фолклорната и в съвременните общности, регламентиращи/регулируващи взаимоотношенията между индивиди и общността. Самостоятелно подбира четива и използва различни информационни източници, за да изпълни конкретна изследователска задача. Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
71	8	Фолклорен/традиционен календар – Коледа	Нови знания и учене	Познава значението на понятието <i>ригитал</i> и различаването <i>делник</i> – <i>празник</i> за фолклорната общност. Познава основни празници от фолклорния/традиционния календар: Коледа, Великден, Курбан байрам, Гергьовден, Васильовден (Банго Васили).		Съпоставя и различава нормите и ценностите, валидни в традиционната, във фолклорната и в съвременните общности, регламентиращи/регулируващи взаимоотношенията между индивиди и общността. Самостоятелно подбира четива и използва различни информационни източници, за да изпълни конкретна изследователска задача. Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
72	8	Фолклорен/традиционен календар – Великден	Нови знания и учене	Познава значението на понятието <i>ригитал</i> и различаването <i>делник</i> – <i>празник</i> за фолклорната общност. Познава основни празници от фолклорния/традиционния календар: Коледа, Великден, Курбан байрам, Гергьовден, Васильовден (Банго Васили).		Съпоставя и различава нормите и ценностите, валидни в традиционната, във фолклорната и в съвременните общности, регламентиращи/регулируващи взаимоотношенията между индивиди и общността.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
73	9	Време на глагола. Минало свършено време. Минало несвършено време	Нови знания	Разпознава основната форма и спрежението на глагола. Разпознава и правилно образува формите на минало свършено и на минало несвършено време. Целесъобразно използва и съвместно употребява минало свършено и минало несвършено време при създаване на свой текст. Употребява правилно и уместно глаголите времена (сегашно време, минало свършено време, минало несвършено време и бъдеще време.	минало свършено време, минало несвършено време	Сравнява и осмисля езикови единици в българския език с аналогични езикови единици от изучавания чужд език. Прилага знанията си за време на глагола при анализ на текст.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
74	9	Време на глагола. Минало свършено време. Минало несвършено време	Упражнение	Разпознава основната форма и спрежението на глагола. Разпознава и правилно образува формите на минало свършено и на минало несвършено време. Целесъобразно използва и съвместно употребява минало свършено и минало несвършено време при създаване на свой текст. Употребява правилно и уместно глаголите времена (сегашно време, минало свършено време, минало несвършено време и бъдеще време.	минало свършено време, минало несвършено време	Сравнява и осмисля езикови единици в българския език с аналогични езикови единици от изучавания чужд език. Прилага знанията си за време на глагола при анализ на текст.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
75	9	Време на глагола. Минало свършено време. Минало несвършено време	Упражнение	Разпознава основната форма и спрежението на глагола. Разпознава и правилно образува формите на минало свършено и на минало несвършено време. Целесъобразно използва и съвместно употребява минало свършено и минало несвършено време при създаване на свой текст. Употребява правилно и уместно глаголите времена (сегашно време, минало свършено време, минало несвършено време и бъдеще време.	минало свършено време, минало несвършено време	Сравнява и осмисля езикови единици в българския език с аналогични езикови единици от изучавания чужд език. Прилага знанията си за време на глагола при анализ на текст.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	

1	76	2	9	3	4	5	6	7	8	9
		Нелични глаголни форми (причастия). Употреба на минало свършено и минало несвършено деятелно причастие в текста.	Нови знания	Разпознава неличните глаголни форми в текст. Разпознава и образува минало свършено и минало несвършено деятелно причастие. Спазва особеностите в правописа и в правописа на минало свършено и минало несвършено деятелно причастие. Употребява правилно и уместно минало свършено и минало несвършено деятелно причастие в текст.	нелични глаголни форми (причастия), минало свършено причастие	Сравнява и осмисля езикови единици в българския език с аналогични езикови единици от изучавания чужд език. Прилага знанията си за време на глагола при анализ на текст.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи			
	77	Нелични глаголни форми (причастия). Употреба на минало свършено и минало несвършено деятелно причастие в текста.	Нови знания	Разпознава неличните глаголни форми в текст. Разпознава и образува минало свършено и минало несвършено деятелно причастие. Спазва особеностите в правописа и в правописа на минало свършено и минало несвършено деятелно причастие. Употребява правилно и уместно минало свършено и минало несвършено деятелно причастие в текст.	нелични глаголни форми (причастия), минало свършено причастие	Сравнява и осмисля езикови единици в българския език с аналогични езикови единици от изучавания чужд език. Прилага знанията си за време на глагола при анализ на текст.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи			
	78	Нелични глаголни форми (причастия). Употреба на минало свършено и минало несвършено деятелно причастие в текста.	Упражнение	Разпознава неличните глаголни форми в текст. Разпознава и образува минало свършено и минало несвършено деятелно причастие. Спазва особеностите в правописа и в правописа на минало свършено и минало несвършено деятелно причастие. Употребява правилно и уместно минало свършено и минало несвършено деятелно причастие в текст.	нелични глаголни форми (причастия), минало свършено причастие	Сравнява и осмисля езикови единици в българския език с аналогични езикови единици от изучавания чужд език. Прилага знанията си за време на глагола при анализ на текст.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи			
	79	Фолклорен/традиционен календар – Курбан байрам	Нови знания и упражнение	Познава значението на понятието <i>ри-туал</i> и различаването <i>делник</i> – празник за фолклорната общност. Познава основни празници от фолклорния/традиционния календар: Коледа, Великден, Курбан байрам, Гергьовден, Васильовден (Банго Васили).	Съпоставя и различава нормите и ценностите, валидни в традиционната, във фолклорната и в съвременните общности, регламентирани/регулиращи взаимоотношенията между индивиди и общността. Самостоятелно подбира четива и използва различни информационни източници, за да изпълни конкретна изследователска задача. Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи				

1	2	3	4	5	6	7	8	9
80	9	Фолклорен/традиционен календар – Гергьовден	Нови знания и упражнение	Познава значението на понятието <i>ри-туал</i> и различаването <i>делник</i> – <i>празник</i> за фолклорната общност. Познава основни празници от фолклорния/традиционния календар: Коледа, Великден, Курбан байрам, Гергьовден, Васильовден (Банго Васили).		Съпоставя и различава нормите и ценностите, валидни в традиционната, във фолклорната и в съвременните общности, регламентиращи/регулируещи взаимоотношенията между индивиди и общността. Самостоятелно подбира четива и използва различни информационни източници, за да изпълни конкретна изследователска задача. Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
81	9	Фолклорен/традиционен календар – Васильовден (Банго Васили)	Нови знания и упражнение	Познава значението на понятието <i>ри-туал</i> и различаването <i>делник</i> – <i>празник</i> за фолклорната общност. Познава основни празници от фолклорния/традиционния календар: Коледа, Великден, Курбан байрам, Гергьовден, Васильовден (Банго Васили).		Съпоставя и различава нормите и ценностите, валидни в традиционната, във фолклорната и в съвременните общности, регламентиращи/регулируещи взаимоотношенията между индивиди и общността. Самостоятелно подбира четива и използва различни информационни източници, за да изпълни конкретна изследователска задача. Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
82	10	Нелични глаголни форми (причастия). Употреба на минало свършено и минало несвършено деятелно причастие в текста.	Упражнение	Разпознава неличните глаголни форми в текст. Разпознава и образува минало свършено и минало несвършено деятелно причастие. Спазва особеностите в правописа и в правописа на минало свършено и минало несвършено деятелно причастие. Употребява правилно и уместно минало свършено и минало несвършено деятелно причастие в текст.	нелични глаголни форми (причастия), минало свършено деятелно причастие	Сравнява и осмисля езикови единици в българския език с аналогични езикови единици от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
83	10	Неизменяеми части на речта. Наречие. Предлог	Нови знания	Правилно и уместно употребява наречие и предлога в речевата практика. Прилага правописните и правоговорните правила при употреба на наречие и предлог.	неизменяеми части на речта, наречие, предлог	Съпоставя и различава нормите и ценностите в традиционната и фолклорната общност и в съвременния свят.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
84	10	Неизменяеми части на речта. Наречие. Предлог	Нови знания	Правилно и уместно употребява наречieto и предлога в речевата практика. Прилага правописните и правоговорните правила при употреба на наречие и предлог.	неизменяеми части на речта, наречие, предлог	Съпоставя и различава нормите и ценностите в традиционната и фолклорната общност и в съвременния свят.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
85	10	Неизменяеми части на речта. Наречие. Предлог	Упражнение	Правилно и уместно употребява наречieto и предлога в речевата практика. Прилага правописните и правоговорните правила при употреба на наречие и предлог.	неизменяеми части на речта, наречие, предлог	Сравнява и осмисля езикови единици в българския език с аналогични езикови единици от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
86	10	Изречение. Видове изречения по цел на общуване	Упражнение	Познава видовете изречения по цел на общуване.		Сравнява и осмисля езикови единици в българския език с аналогични езикови единици от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа в клас	
87	10	Главни части в простото изречение	Нови знания	Открива подлога и сказуемото в изречението. Умее да изразява подлога с различни части на речта – съществително име, прилагателно име, числително име, местоимение. Прилага правилото за членуване на подлога в изречението в писмен текст, който създава и редактира.		Сравнява и осмисля езикови единици в българския език с аналогични езикови единици от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
88	10	Фолклорен модел за света	Упражнение	Различава характерни особености на фолклорния модел за света. Съпоставя отношенията между човека и традиционната общност със своя опит. Различава основни ценности и норми на традиционната общност, свързани с опозицията <i>свое – чуждо</i> .		Тест за самооценка	Оценки за индивидуална работа в клас	
89	10	„Хайдутѝ“ – Христо Ботев	Нови знания	Различава основни герои в „Хайдутѝ“ и тълкува постъпките им, съотнасяйки ги с основни ценности и норми на традиционната общност, както и с личния опит. Разпознава образи на народната песен, изградени в „Хайдутѝ“.		Съпоставя и различава нормите и ценностите, валидни в традиционната, във фолклорната и в съвременните общности, регламентирани/регулирувани взаимноотношенията между индивиди и общността. Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
90	10	„Хайдутѝ“ – Христо Ботев	Упражнение	Различава основни герои в „Хайдутѝ“ и тълкува постъпките им, съотнасяйки ги с основни ценности и норми на традиционната общност, както и с личния си опит. Разпознава образи на народната пещен, изграждани в „Хайдутѝ“.		Съпоставя и различава нормите и ценностите, валидни в традиционната, във фолклорната и в съвременните общности, регламентирации/регулируещи взаимоотношенията между индивиди и общността. Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
91	11	Главни части в простото изречение	Упражнение	Открива подлога и сказуемостта в изречението. Умее да изразява подлога с различни части на речта – съществително име, прилагателно име, числително име, местоимение. Прилага правилото за членуване на подлога в изречението в писмен текст, който създава и редактира.		Сравнява и осмисля езикови единици в българския език с аналогични езикови единици от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа в клас	
92	11	Второстепенни части в простото изречение. Допълнение	Нови знания	Разпознава и осмисля функциите на допълнението като второстепенна част на изречението. Прилага правилото за членуване на допълнението.	допълнение	Сравнява и осмисля езикови единици в българския език с аналогични езикови единици от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
93	11	Второстепенни части в простото изречение. Допълнение	Упражнение	Разпознава и осмисля функциите на допълнението като второстепенна част на изречението. Прилага правилото за членуване на допълнението.	допълнение	Сравнява и осмисля езикови единици в българския език с аналогични езикови единици от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
94	11	Второстепенни части в простото изречение. Обстоятелствено пояснение	Нови знания	Разпознава и осмисля функциите на обстоятелственото пояснение като второстепенна част на изречението. Прилага правилото за членуване на обстоятелственото пояснение.	обстоятелствено пояснение	Сравнява и осмисля езикови единици в българския език с аналогични езикови единици от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуално участие в час и за работа по групи	
95	11	Второстепенни части в простото изречение. Обстоятелствено пояснение	Упражнение	Разпознава и осмисля функциите на обстоятелственото пояснение като второстепенна част на изречението. Прилага правилото за членуване на обстоятелственото пояснение.	обстоятелствено пояснение	Сравнява и осмисля езикови единици в българския език с аналогични езикови единици от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуално участие в час и за работа по групи	
96	11	Второстепенни части в простото изречение. Определение	Нови знания	Разпознава и осмисля функциите на определението като второстепенна част на изречението. Прилага правилото за членуване на определението.	определение	Сравнява и осмисля езикови единици в българския език с аналогични езикови единици от изучавания чужд език.	Оценки за работа в час	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
97	11	„Легенда за ромата“ (откъсът с легендата от приказката, преразказана от Михаил Георгиев)	Нови знания	Различава основни герои в „Легенда за ромата“. Тълкува „Легенда за ромата“ съобразно конкретните проявления на жанра. Определя в „Легенда за ромата“ проблемите и конфликти, специфични за фолклорния модел за света, съпоставя ги с личния си опит и обосновава позиция по тях.		Съпоставя и различава нормите и ценностите, валидни в традиционната, във фолклорната и в съвременните общности, регламентиращи/регулируращи взаимоотношенията между индивиди и общността. Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
98	11	„Легенда за ромата“	Упражнение	Различава основни герои в „Легенда за ромата“. Тълкува „Легенда за ромата“ съобразно конкретните проявления на жанра. Определя в „Легенда за ромата“ проблемите и конфликти, специфични за фолклорния модел за света, съпоставя ги с личния си опит и обосновава позиция по тях.		Съпоставя и различава нормите и ценностите, валидни в традиционната, във фолклорната и в съвременните общности, регламентиращи/регулируращи взаимоотношенията между индивиди и общността. Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
99	11	„Грозното патенце“ – Ханс Кристиан Андерсен	Нови знания	Различава основни герои в приказката „Грозното патенце“. Обяснява характерни жанрови особености на приказката „Грозното патенце“. Различава в приказката „Грозното патенце“ приписване на специфично човешки характеристики на животното и обяснява значението им за изграждането на смисъла на текста.		Съпоставя и различава нормите и ценностите, валидни в традиционната, във фолклорната и в съвременните общности, регламентиращи/регулируращи взаимоотношенията между индивиди и общността. Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
100	12	Второстепенни части в простото изречение. Определение	Упражнение	Разпознава и осмисля функциите на определеното като второстепенна част на изречението. Прилага правилото за членуване на определеното.	определение		Оценки за индивидуално участие в час и за работа по групи	
101	12	Класна работа № 2 (изходно ниво)	Класна работа № 2 (изходно ниво)				Оценки за индивидуална работа в клас	
102	12	Класна работа № 2 (изходно ниво)	Класна работа № 2 (изходно ниво)				Оценки за индивидуална работа в клас	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
103	12	Начини за решаване на тестови задачи	Нови знания				Оценки за индивидуално участие в час и за работа по групи	
104	12	Анализ на резултатите от класна работа № 2	Упражнение				Оценки за индивидуално участие в час и за работа по групи	
105	12	Правоговор, пропис, пунктуация – тестови задачи	Упражнение				Оценки за индивидуално участие в час и за работа по групи	
106	12	„Грозното патенце“ – Ханс Кристиан Андерсен	Упражнение	Различава основни герои в приказката „Грозното патенце“. Обяснява характерни жанрови особености на приказката „Грозното патенце“. Различава в приказката „Грозното патенце“ приписване на специфично човешки характеристики на животното и обяснява значението им за изграждането на смисъла на текста.		Съпоставя и различава нормите и ценностите, валидни в традиционната, във фолклорната и в съвременните общности, регламентиращи/регулируещи взаимоотношенията между индивиди и общността. Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
107	12	„Грозното патенце“ – Ханс Кристиан Андерсен	Упражнение	Различава основни герои в приказката „Грозното патенце“. Обяснява характерни жанрови особености на приказката „Грозното патенце“. Различава в приказката „Грозното патенце“ приписване на специфично човешки характеристики на животното и обяснява значението им за изграждането на смисъла на текста.		Съпоставя и различава нормите и ценностите, валидни в традиционната, във фолклорната и в съвременните общности, регламентиращи/регулируещи взаимоотношенията между индивиди и общността. Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
108	12	Различни разкази за човека и света	Упражнение			Тест за самооценка	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	

Разработил:

(Име, фамилия, подпис)

ПОЯСНИТЕЛНИ БЕЛЕЖКИ:

1. Годишното тематично разпределение се разработва от преподаващия учител за всяка учебна година и за всеки клас (а при необходимост – и по паралелки), като се отчитат интересите на учениците и спецификата на образователната среда.
2. Годишното тематично разпределение на учителя по т. 1 се утвърждава от директора на училището преди началото на учебната година.
3. В колона 1 се записва поредният номер на учебния час. Броят на учебните часове в тематичното разпределение трябва да отговаря на броя на часовете по училищен учебен план за съответния клас.
4. В колона 2 се посочва учебната седмица по ред, като следва да се отчита броят на учебните седмици по заповед на министъра за графика на учебното време.
5. В колона 3 се посочва темата на урочната единица, като тя трябва да отговаря на темата, записана в дневника. Темата на урочната единица се определя от учителя и може да не е същата като темата на урока в учебника или темата в учебната програма.
6. В колона 4 се посочва урочната единица, като за ориентир може да се използва съответната таблица в учебната програма за препоръчителното процентно разпределение.
7. В колона 5 се описват накратко компетентностите като очаквани резултати от обучението в рамките на конкретната урочна единица.
8. В колона 6 се описват новите понятия за конкретната урочна единица (ако има такива).
9. В колона 7 се записват учебни дейности, свързани с преподаване на нов учебен материал, упражнения, преговор, както и за гарантиране на изпълнението на учебната програма в съответствие с предвиденото в раздел „Дейности за придобиване на ключови компетентности и междупредметни връзки“ на съответната учебна програма.
10. В колона 8 се посочват методите и формите за оценяване (те може да са свързани с конкретната тема на урочната единица, но може да са и ориентирани върху цял раздел) при спазване на ДОС за оценяване на резултатите от обучението на учениците, както и за оценяване на другите дейности (домашни работи, лабораторни упражнения, семинари, работа по проекти и др.), и при отчитане на съотношението при формиране на срочна и годишна оценка в раздел „Специфични методи и форми за оценяване на постиженията на учениците“ на съответната учебна програма.
11. При възникнали обстоятелства от обективен характер годишното тематично разпределение подлежи на изменение, допълнение и реструктуриране, което се отразява в колона 9 или в допълнителна таблица и се утвърждава допълнително от директора на училището при спазване на препоръчителното процентно разпределение на задължителните учебни часове за годината.

Като използваш текста, отговори на въпросите:

1. Текстът описва какъв е щраусът. Посочи два факта в подкрепа на това, че щраусът е необикновена птица.

Първо: _____

Второ: _____

2. С какво НЕ се храни щраусът?

А) плодове Б) яйца В) насекоми

3. Какви са помежду си думите от текста *човка* и *клюн*?

А) близки по значение
Б) противоположни по значение
В) сродни думи

4. В текста е описано щраусовото яйце. Запиши три неща, които ще ни помогнат да го познаем, когато го видим.

5. Къде щраусите правят гнездата си?

А) в храстите
Б) на високите клони на дърветата
В) в земята

6. Посочи три цвята, споменати в текста, които ще използваш, ако трябва да нарисуваш щраус.

7. Как щраусът използва ноктите на големите си пръсти?

А) като средство за бързо бягане
Б) като орган за катерене
В) като оръжие

8. Какво е по цел на изказване изречението?

Щраусът е най-голямата птица в света.

А) съобщително Б) въпросително В) възклицателно

Прочети само оцветената част от текста и реши следните задачи:

9. Открий и запиши умалителното съществително име.

10. Открий едно съобщително изречение, промени го във въпросително и го запиши.

11. Открий и запиши прилагателното в последното изречение, след като го степенуваш.

ДИКТОВКА

Пролет в гората

В полите се появиха първите листа. Отначало те напомняха парцаливи останки от резедава коприна рокля, която вятърът беше разкъсал и закачил на черните голи клони. Но тия парцали се уголемяваха всеки ден и дори всеки час, разрастваха се всяка нощ и пълзяха все по-нагоре, встрани и надолу, докато един ден развигорът разпука всички пъпки на бука. Въздухът се изпълни с мирис на младост и пролет.

Емилиян Станев

КЛЮЧ И КРИТЕРИИ ЗА ОЦЕНКА НА ТЕСТА ОТ ВХОДНОТО НИВО ЗА 5. КЛАС

№	Критерии за оценка на свободния отговор – задача № 1	Брой точки
1.	За два посочени факта	2
2.	За един посочен факт	1
3.	За липса на отговор или за неправилен отговор	0
	Максимален брой	2

Примери за приемливи отговори:

Щраусът: е най-голямата птица в света; не може да лети, но бяга много бързо; има по два пръста на краката си – голям и малък; снася огромни яйца – тежат колкото 25 кокоши. (Възможни са и други верни отговори.)

№ на задачата	Верен отговор	Брой точки
№ 2	Б	1
№ 3	А	1

№	Критерии за оценка на свободния отговор – задача № 4	Брой точки
1.	За три посочени факта	3
2.	За два посочени факта	2
3.	За един посочен факт	1
4.	За липса на отговор или за неправилен отговор	0
	Максимален брой	3

Примери за приемливи отговори:

Щраусовото яйце: има дължина около 15 см; тежи около 1,5 кг; диаметърът му е около 12 см; на цвят е като слонова кост.

№ на задачата	Верен отговор	Брой точки
№ 5	В	1

№	Критерии за оценка на свободния отговор – задача № 6	Брой точки
1.	За три посочени цвята	3
2.	За два посочени цвята	2
3.	За един посочен цвят	1
4.	За липса на отговор или за неправилен отговор	0
	Максимален брой	3

Правилни отговори: кафеникав, черен, бял

№ на задачата	Верен отговор	Брой точки
№ 7	В	1
№ 8	А	1

№	Критерии за оценка на свободния отговор – задача № 9	Брой точки
1.	За правилно записано умалително съществително име	1
2.	За записано съществително име или друга част на речта	0
3.	За липса на отговор	0
	Максимален брой	1

Правилен отговор: *възглавнички*

№	Критерии за оценка на свободния отговор – задача № 10	Брой точки
1.	За правилно посочено просто изречение	1
2.	За посочен друг вид изречение	0
3.	За липса на отговор	0
	Максимален брой	1

Примерен отговор: *Щраусът използва ли като оръжие ноктите на големите си пръсти?*

№	Критерии за оценка на свободния отговор – задача № 11	Брой точки
1.	За правилно записано степенувано прилагателно име	1
2.	За записано нестепенувано прилагателно име или друга част на речта	0
3.	За липса на отговор	0
	Максимален брой	1

Правилен отговор: *по-продължително*

Бележки:

- Не се отчитат правописните грешки в написания от ученика свободен отговор.
- За приемлив се приема и отговорът, записан с изречение, израз или цитат от текста.
- Максималният брой точки от диктовката е 6 точки.
- Максималният брой точки от входното и изходното ниво е 25 точки – 20 от теста и 5 от свободния отговор.

Скала за оценяване

Брой точки	Оценка
25 – 21	Отличен
20 – 16	Много добър
15 – 11	Добър
10 – 8	Среден
Под 8	Слаб

ИЗХОДНО НИВО ПО БЕЛ ЗА 5. КЛАС

1. Какъв е видът на текста?

Изкачил старецът върха, момъкът го видял и веднага запял. Ала под върха имало тъмна пещера, в която се спотайвали разбойници. Щом момъкът запял, разбойниците го чули и един по един се заизнизвали от тъмната пещера. А старецът, застанал със сабята в ръка на входа на пещерата, изведнъж станал невидим и убил всички разбойници.

- A) официално-делови
- B) научен
- V) художествен
- Г) разговорен

2. В кое изречение са употребени думи с един и същ смисъл?

- A) Възрастен сух мъж с хлътнали очи се покачи на някакви сандъци.
- B) По красотата посрещат, но добротата се цени повече от хубостта.
- V) Децата си мислят, че да разхвърляш, е забавно, а да подреждаш, е скучно, но това просто не е вярно.
- Г) Всичко в старата къща беше потънало в прах и затова прах цяла сутрин.

3. В кое изречение думата топло е употребена в преносно значение?

- A) Баба беше приготвила две студени и едно топло предястие.
- B) Днес ни очаква топло време, но не са изключени обилни валежи.
- V) Тя се усмихна топло при споменаването на името му.
- Г) Гълфстрийм е мощно, бързо, топло океанско течение в Северния Атлантически океан.

4. В кой ред думите съдържат подвижно Ъ?

- A) дръжка, хълм, пълня
- B) вятър, връх, съзна
- V) плъх, дъска, пържа
- Г) дърво, гълтам, скръбен

5. В кой ред са изброени само изменяеми части на речта?

- A) глагол, предлог, съществително име
- B) местоимение, числително име, прилагателно име
- V) наречие, сказуемо, глагол
- Г) подлог, причастие, предлог

6. В кое изречение си е възвратно лично местоимение?

- A) Взех си голям спален чувал за къмпинга.
- B) В списъка си за къмпинга включих фенерче.
- V) Ти почивал ли си на къмпинг?
- Г) Това лято ще почивам на къмпинг с родителите си.

7. Коя от подчертаните думи в изреченията НЕ е наречие?

- A) Къщата отсреща се руши бързо.
- B) Ще стигнеш далеч, ако полагаш усилия.
- V) Брат ми ще върне книгите в библиотеката вместо мен.
- Г) Цена високо приятелския ти жест.

8. По какво се различават подчертаните глаголни форми в изречението?

Ще полея цветята на балкона, когато се върна от училище.

- A) по време
- B) по лице
- V) по число
- Г) по спрежение

9. В кой ред всички думи назовават части на изречението?

- A) допълнение, предлог, подлог
- B) наречие, причастие, глагол
- V) обстоятелствено пояснение, подлог, местоимение
- Г) сказуемо, определение, допълнение

10. С каква част на речта е изразен подлогът в изречението?

Нахранилите се могат да отидат на разходка.

- А) съществително име
- Б) прилагателно име
- В) причастие
- Г) наречие

11. В кой ред правилно е описан строежът на изречението?

Старецът ловко отрязал главата на змията.

- А) допълнение, наречие, сказуемо, подлог, определение
- Б) подлог, обстоятелствено пояснение, сказуемо, допълнение, определение
- В) подлог, допълнение, причастие, допълнение, обстоятелствено пояснение
- Г) допълнение, прилагателно, определение, подлог, допълнение

12. В кое от изреченията НЕ е допусната правописна грешка?

- А) Збогувал се сиромашът с богаташа и тръгнал да се прибира у дома.
- Б) Щом видиш орли да кражат над езеро, иди да провериш какво има там!
- В) Беднякът си спомнил какво му бил казал за жълтицата мълчаливият човек.
- Г) Момъкът излязъл жив и здрав от покоите на царската дъщеря.

13. Кое НЕ е вярно за Библията?

- А) Библията има две големи части – Стар завет и Нов завет.
- Б) „Библия“ произлиза от гръцка дума в множествено число, която означава „книги“.
- В) Библията е мъдра книга, която се чете само от религиозните християни.
- Г) Библията е древен сборник от свещени книги.

14. Когато девойката от приказката „Тримата братя и златната ябълка“ призовава двамата по-големи братя да извадят от кладенеца третия брат, най-големият брат казва: „Ако го измъкнем, и той ще поиска да се ожени за тебе. По-добре да си стои в кладенеца“. Как разбирате думите му?

- А) като израз на братска любов
- Б) като желание третият брат да остане в кладенеца, за да убие лампата на долната земя и да се върне със златната ябълка
- В) като израз на егоизма на човек, който е готов да отстрани от пътя си дори своя брат, само и само да постигне своето
- Г) като безразличие към това какво ще стане по-нататък

15. В коя творба е разработен мотивът за вградената невеста?

- А) „Троица братя града градяха“
- Б) „Грозното патенце“
- В) „Тримата братя и златната ябълка“
- Г) „Легенда за рома“

16. С кой израз може да бъде завършено изречението?

Старогръцкият мит за Сътворението се основава на идеята, че светът е създаден от:

- А) Хаоса, който носел в себе си извора на живота
- Б) един-единствен Бог творец
- В) първите хора на Земята
- Г) Зевс и съпругата му Хера

17. Автор на коя творба е Ханс Кристиан Андерсен?

- А) „Хайдутите“
- Б) „Легенда за рома“
- В) „Троица братя града градяха“
- Г) „Грозното патенце“

18. Герой на коя творба е Петко Страшника?

- А) „Тримата братя и златната ябълка“
- Б) „Хайдутите“
- В) „Легенда за рома“
- Г) „Троица братя града градяха“

ТЕКСТ ЗА ПРЕРАЗКАЗ

Двамата приятели и мечката

Двама приятели пътували заедно. Като ги срещнала една мечка, един от тях веднага скочил върху едно дърво и се скрил там, а другият току да бъде хванат от звяра, тръснал се наземи и се престорил на умрял, като сдържал дишането си. Казват, това животно не закачало умрелите. Мечката доближила до него муцуната си, подушила навсякъде и после си отишла. Другият слязъл от дървото и попитал приятеля си какво му е пошепнала на ухото мечката. А той отговорил: „От сега нататък да не пътувам никога с приятели, които ме оставят в опасност“.

Езоп

(Превод Александър Балабанов)

КРИТЕРИИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА ПОДРОБЕН ПРЕРАЗКАЗ

№	Критерии	Точки
1.	Достоверно и цялостно пресъздаване на съдържанието на текста, като не се пропускат смислови компоненти или се добавят измислени сюжетни или извънсюжетни елементи	2
2.	Последователно преобразуване на пряката реч в непряка	1
3.	Последователна употреба на подходящо глаголно време	1
4.	Спазване на граматичната, правописната и пунктуационната норма	2
5.	Графично оформление на ученическия текст	1
	ОБЩО	7

Забележка

Писменият ученически текст се оценява:

- по критерии № 2, № 3 и № 5 – с 0 точки или 1 точка в зависимост от спазването на критерия;
- по критерии № 1 и № 4 – с максималния брой точки се оценява пълното спазване на изискванията в целия текст; с 1 точка – единични отклонения от изискванията на критерия; с 0 точки – непознването и неспазването на критерия.

КЛЮЧ С ВЕРНИТЕ ОТГОВОРИ ОТ ИЗХОДНОТО НИВО ПО БЕЛ ЗА 5. КЛАС

Въпрос №	Верен отговор	Брой точки
1	В	1
2	Б	1
3	В	1
4	Г	1
5	Б	1
6	А	1
7	В	1
8	А	1
9	Г	1
10	В	1
11	Б	1
12	Г	1
13	В	1
14	В	1
15	А	1
16	А	1
17	Г	1
18	Б	1

Скала за оценяване

Брой точки	Оценка
21 – 25	Отличен
16 – 20	Много добър
11 – 15	Добър
6 – 10	Среден
Под 6	Слаб

Сътворението според славяните

В началото на времето светът бил обгърнат от непрогледна тъмнина. Но Всевишният създал Златно яйце, в което бил затворен Род – създателят на всичко живо. Тогава Род със силата на любовта разрушил своята тъмница и създал Вселената – безчислено множество звездни светове, а също и нашия земен свят. Слънцето излязло от лицето му, светлият Месец – от гърдите му, Звездите – от очите му, ясната Зора – от веждите му, тъмната Нощ – от мисълта му, и буйният Вятър – от диханието му. Така Род създал всичко, което виждаме около нас, всичко, което наричаме природа. Той отделил видимия свят, явното – Яв, от света на невидимото, духовното – Нав. Той отделил също Правдата от Кривдата. След това Род поставил Слънцето, което излязло от лицето му, в златна лодка, а Месеца – в сребърна лодка, и те започнали да обикалят около Земята. Накрая от божествения му дъх се родил Сварог – Небесният Отец. Сварог завършил миротворението и станал господар на Земята и на Божиято царство. Той издигнал дванайсет стълба, подпирачи небосвода. Така бил създаден светът, в който живеем.

Сътворението според индийците

В началото нямало нищо. Нямало слънце, нито луна, нито звезди. Съществувала само неподвижно застиналата тъма на първичния хаос. Докато не се появила водата. Това станало, преди да се появят всички други творения. А след това пламнал огънят и от великата сила на топлината се появило Златното яйце. Дълго, много дълго плувало Златното яйце във водите на безбрежния и бездънен океан, докато изведнъж от Златния зародиш в него се родил Брахма. Той ударил Яйцето и го разцепил на две половини. Горната половина станала Небето, а долната – Земята. Между тях, за да ги раздели, Брахма разположил въздушното пространство. След това закрепил земята сред водите на океана, създал страните на света и поставил началото на времето – така била сътворена Вселената.

Вградена невеста. Пример за битово християнство

Нуждата от принасяне на жертва при градеж се дължи на разбирането за света като за място, където за всяка част от природата отговаря дух покровител. В моменти, когато човекът трябва да обособи свое пространство и да влезе в ролята на демиург (според древногръцката митология – създател, архитект, майстор на Вселената), се появява нуждата да бъде направен такъв покровител на новото място. (...) Къща без жертва не може да има, тогава тя остава без стопанин, опустява, носи беди на новодомците. (...)

Особености на песните за вградена невеста:

- първата е, че се гради строеж, най-често мост, но може и крепост (кале) – тоест строеж труден, който изисква майсторство;
- втората е, че през деня строежът се гради, а през нощта се руши, като виновник за това е неznайна и нечиста сила;
- в по-късните форми, утвърдили се през XV – XIX в., се появява и оказващ натиск фактор – писмо от властта за необходимостта от бързо завършване на строежа;
- най-важната особеност при песните за вградена невеста е самото враждане на невестата, при това не коя да е, а обикновено жената на първомайстора или на най-младия майстор или брат (който винаги е най-добър, способен и т.н.).

В по-късните авторски разработки на този митичен сюжет вградена става Гергана („Изворът на Белоногата“, П. Р. Славейков) – най-хубавата, добрата, обичана от либето си, но още неуспяла да се омъжи за него. Или Рада („Зидари“, П. Ю. Тодоров) – също най-сърцата, най-хубава, най-желана мома, тъкмо преди сватбата си. Виждаме ясно идеята, че трябва да се даде най-хубавото, най-чистото. Него иска Господ, за да изпита децата си във вярата им и в желанието да завършат започнатото. (...)

По Ива Георгиева, 19 ноември 2012, <http://nauka.bg>

Фолклорен/традиционен календар – празници

- Празникът е ден, в който се чества някакво забележително събитие, както и самото тържество по този повод, изпълнено с веселие, благодарност и надежда за добруване.
- Различните етнически и религиозни общности имат различни традиционни празници, но в тях може да се открият много общи неща:

- единение на отделния човек с общността и с Бога;
- почит към природата;
- извеждане на преден план на доброто и духовността;
- уважение към предците и техните дела.
- Важен елемент от всеки празник е словото, което предава смисъл на честването.
- Съвременните хора тачат традиционните празници, но измислят и нови, защото през вековете начинът на живот се променя и човекът изпитва потребност да отбележи тържествено нови събития. Днешните празници са доста по-разнообразни от традиционните, но запазват някои елементи от старите – почивката, забавлението, добронамереното общуване със семейството, близките, приятелите, съучениците или колегите.

Дигитални материали

- Представете си как протича един ден от живота на гръмовержеца Зевс. Дайте воля на въображението си и напишете разказ за действията, размислите и срещите на върховния олимпийски бог през този ден.
- От старозаветния текст за Сътворението знаете, че Бог е сътворил човека на шестия ден и му е възложил важна мисия. Опитайте се да изброите качествата, които трябва да притежава човекът, за да изпълни добре поставените му задачи.
- Прочетете характеристиките на славянските божества Белобог и Чернобог. Съчинете история, в която да се проявят техните качества.

БЕЛОБОГ – едно от архаичните славянски божества. Това е богът на светлината, носител на доброто, на щастието и късмета, на плодородието и изобилието. Белобог е абсолютна противоположност на мрака, на злото, на нещастията, на всички отрицателни явления и чувства. Той е свързан със слънчевата светлина, топлината и живота като цяло. Затова и селяните вярвали, че Белобог тайно следи посевите им. Ако го почитали, той дори им помагал в земеделската работа.

ЧЕРНОБОГ – бог на мрака, господар на злото и смъртта, причинител на страдания, болка и скръб, властващ над мъртвите в Долната земя. Противоположност на светлия Белобог. Чернобог е представян като жесток млад воин с ужасяваща външност; винаги носи черна броня, а в ръката си – магическо копие. Където удари, сее страх и мъка. По следите му вървят всевъзможни зли сили. Вечно се бори с пресветлия Белобог. За да умилостивят Чернобог, славяните му принасят жертви.

- **Състезавайте се в създаването на приказка, като следвате стъпките:**

- начален установен ред;
- нарушаване на реда;
- битка за възстановяване на реда;
- възстановяване на реда;
- поука.

Състезанието печели този, който според общото мнение е написал най-интересната приказка, като е спазил правилата.

- **Прочетете откъса от Йовковия разказ „Индже“ и изпълнете поставените задачи.**

Разнесе се пак славата на Индже, заговориха за него всички. И сега славата му беше много по-голяма, отколкото по-рано. Защото Индже (...) не колеше, не убиваше. Индже сам гонеше сега кърджалиите, требеше хайдутите и обирниците по пътищата. (...)

И не само за хайдути и за обирници беше страшен Индже. (...) Всички ония, които имаха власт и владееха земята, (...) не притискаха тъй много раята. Кадиите (...), щом си спомнях за Индже, (...) позамисляха се и съдеха право. Крило бе Индже за всички слаби.

Минаха се две години. Очистени бяха всички гори и дъбрави, развързани бяха всички пътища. Тогава от връх Балкана, от Жеруна, Индже взе чорбаджийска дъщеря и я прати с нови стомни, сама и пеша, да иде чак на Бакъджиците и да му донесе вода от Седемте кладенци. Момичето беше младо, хубаво като капка. На шията си имаше седем реда рубета и махмудии, облечено беше в атлаз и сърма. Вървеше сама-самичка – сама сред горите, сама сред зелените ниви. И ходи, и върна се с вода от Седемте кладенци. Вървя седем деня нататък и седем деня назад. Никой не посмя да я закачи, не падна косъм от главата ѝ, не се изгуби нито едно рубе от нанизите ѝ. Хората я изпращаха докрай село и я оставяха сама. „Щом тъй е казал Индже, нека... и много здраве!“ Засмяно тръгна момичето, засмяно се върна.

Нямаше хайдути по пътищата, нямаше лоши хора. Тогава Индже тръгна към Бакъджиците. Безплодна и черна беше земята, когато беше тръгнал, а сега цяла Ромъня се жълтее от узрели ниви. Наспорил беше Бог земята с тежък плод и хората работеха. Люлее се морето на зрелите жита, трепти въздухът, белеят се като бели птици забрадките на жетварките. И ето песен – звънка жетварска песен. Индже спира коня си. Жетварките са близо, но китка дървета ги крият от дружината. Ясно се чува песента. Индже слуша. И трепва, като чува, че пеят за него. Пеят за Индже млада войвода; как води дружина от тристамина; как гората и планината плаче за Индже, за да я отърве от хайдути; как милост има Индже за сиромаси...

Звъни песента под ясното небе, ронят се думите, като зърна от тежки класове. Индже слуша. Нещо сладко се топи в гърдите му, от очите му се проронва сълза и пада върху бялата грива на коня му. Първата му сълза, която Индже беше пролял през живота си.

Речник

кърджалии (тур.) – големи групи избягали от армията турски войници и разбойници, които в края на XVIII в. нападали селища, ограбвали ги и ги палели

рая̀ (тур.) – немохамеданското население на Османската империя

стòмна (гр.) – глинен съд за течности с тясно гърло и дръжка

кади́я (тур.) – съдия

рубета̀ и махмуди́и (тур.) – различни видове златни монети

атла̀з (тур.) – вид скъп копринен плат

сърма̀ (тур.) – бляскави нишки, с които дреха се обшива за украса

Въпроси и задачи:

1. задача: С какво значение писателят Йордан Йовков употребява думата *хайдути* в своята творба?

2. задача: Открийте в откъса от „Индже“ тези думи, с които авторът си е послужил, за да опише героите си и да предаде оценката за делата им.

3. задача: Как разбирате израза *развързани бяха всички пътища*, употребен от Йордан Йовков?

4. задача: Извадете от откъса думите, които обозначават цвят, и ги разпределете в две колони – цветове, които поражда асоциации с доброто, и цветове, които поражда асоциации със злото.

5. задача: Индже войвода подрежда света, в който са властвали силите на злото. Направете описание на този нов, подреден свят.

6. задача: Защо според вас Йордан Йовков е описал реакцията на Индже войвода, когато той чува песента за себе си?

- Състезавайте се в провеждането на съдебен процес. Превърнете класната стая в зала за съдебни заседания. Разпределете си ролите – нека има съдия, обвинител, адвокати, съдебни заседатели... Съдени да бъдат героите на приказката „Грозното патенце“. Определете жури, което да определи победителя – този, който е произнесъл най-убедителната съдебна реч. А присъдите... те не са задължителни, а само възможни.

Отговори на тестовете от работните листове

БЪЛГАРСКИ ЕЗИК

1. В; 2. Б; 3. В; 4. Г; 5. В; 6. Г; 7. А; 8. Б; 9. Г; 10. Г; 11. Б; 12. Г; 13. А; 14. Б; 15. Б; 16. А; 17. Г; 18. А; 19. А; 20. Б; 21. В; 22. В; 23. А; 24. В; 25. А; 26. В; 27. Б; 28. Б; 29. В; 30. Г; 31. Б; 32. А; 33. В; 34. Г; 35. А; 36. Б; 37. Г; 38. Б; 39. Б; 40. В; 41. Б; 42. Б; 43. В.

ЛИТЕРАТУРА

ДЯЛ I – 1. Б; 2. В; 3. Б; 4. Б; 5. Б; 6. Г; 7. А; 8. Г; 9. А; 10. Б.

ДЯЛ II – 1. В; 2. Г; 3. Б; 4. В; 5. А; 6. А; 7. В; 8. А; 9. Б; 10. Г.

ДЯЛ III – 1. Б; 2. В; 3. А; 4. В; 5. А; 6. Б; 7. В; 8. А; 9. Б; 10. В.

УТВЪРДИЛ

Директор:
 (Име, фамилия, подпис)

ПРИМЕРНО ТЕМАТИЧНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ

по учебния предмет **български език и литература** за 6. клас

Годишният брой часове за изучаване на учебния предмет български език и литература в 6. клас е **108** часа – **72** часа за български език и **36** часа за литература. Седмичният брой часове за изучаване на учебния предмет български език и литература в 6. клас е **9** часа – **6** часа за български език и **3** часа за литература.

Срокът на обучение е 12 учебни седмици.

№ по ред	Учебна мидца по ред	Тема на урочната единица	Вид урочна единица	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия	Контекст и дейности за всяка урочна единица	Методи и форми на оценяване по теми и/или раздели	Забележка
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	1	Запознаване със структурата и функциите на работните листове по български език и литература	Нови знания					
2	1	Входно ниво	Контролна работа			Тест и създаване на кратък текст		
3	1	Входно ниво	Контролна работа			Тест и създаване на кратък текст		
4	1	Текстът в научното общуване	Нови знания, КК	Търси, извлича, подбира и синтезира информация от научен текст, включително от електронен носител, за изпълнение на определена комуникативна задача. Разграничава структурните елементи на научния текст – теза, аргументи, изводи.	научен текст, термини, теза, аргумент	Възприема научни текстове и формулира отговори в съответствие с учебната ситуация. Използва и съставя план на научен текст.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
5	1	Текстът в научното общуване	Нови знания, КК	Търси, извлича, подбира и синтезира информация от научен текст, включително от електронен носител, за изпълнение на определена комуникативна задача. Разграничава структурните елементи на научния текст – теза, аргументи, изводи.		Възприема научни текстове и формулира отговори в съответствие с учебната ситуация. Използва и съставя план на научен текст.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
5	1	Текстът в научното общуване	Нови знания, КК	Търси, извлича, подбира и синтезира информация от научен текст, включително от електронен носител, за изпълнение на определена комуникативна задача. Разграничава структурните елементи на научния текст – теза, аргументи, изводи.	Възприема научни текстове и формулира отговори в съответствие с учебната ситуация. Използва и съставя план на научен текст.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи		
6	1	Текстът в научното общуване	Упражнение, КК	Търси, извлича, подбира и синтезира информация от научен текст, включително от електронен носител, за изпълнение на определена комуникативна задача. Разграничава структурните елементи на научния текст – теза, аргументи, изводи.	Възприема научни текстове и формулира отговори в съответствие с учебната ситуация. Използва и съставя план на научен текст.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи		
7	1	„Хубава си, моя горо“ – Любен Каравелов	Нови знания	Различава и тълкува в художествения текст преживявания, настроения, състояния на героя. Свързва примери за проблеми от литературния текст с лични идеи и обособена собствена гледна точка. Различава в художествения текст отклонения от обичайния за българската реч словоред и обяснява значението им за изграждането на смисъла на фразата и/или на текста.	Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми. Развива умения да тълкува художествени текстове. Задълбочава познанията си за спецификата на художествения образ.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи		
8	1	„Хубава си, моя горо“ – Любен Каравелов	Упражнение	Различава и тълкува в художествения текст преживявания, настроения, състояния на героя. Свързва примери за проблеми от литературния текст с лични идеи и обособена собствена гледна точка. Различава в художествения текст отклонения от обичайния за българската реч словоред и обяснява значението им за изграждането на смисъла на фразата и/или на текста.	Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми. Развива умения да тълкува художествени текстове. Задълбочава познанията си за спецификата на художествения образ.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи		
9	1	„Хубава си, моя горо“ – Любен Каравелов	Упражнение	Различава и тълкува в художествения текст преживявания, настроения, състояния на героя. Свързва примери за проблеми от литературния текст с лични идеи и обособена собствена гледна точка. Различава в художествения текст отклонения от обичайния за българската реч словоред и обяснява значението им за изграждането на смисъла на фразата и/или на текста.	Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми. Развива умения да тълкува художествени текстове. Задълбочава познанията си за спецификата на художествения образ.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи		

1	2	3	4	5	6	7	8	9
10	2	Анализ на резултатите от входното ниво	Упражнение				Оценки за индивидуална работа	
11	2	Текстът в научното общуване	Упражнение, КК	Търси, извлича, подбира и синтезира информация от научен текст, включително от електронен носител, за изпълнение на определена комуникативна задача. Разграничава структурните елементи на научния текст – теза, аргументи, изводи.		Възприема научни текстове и формулира отговори в съответствие с учебната ситуация. Използва и съставя план на научен текст	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
12	2	Извличане и обработване на информация от урочна статия	Нови знания, КК	Извлича, подбира, синтезира информация от урочна статия за изпълнение на определена комуникативна задача.		Възприема научни текстове и формулира отговори в съответствие с учебната ситуация. Използва и съставя план на научен текст. Извлича съществена информация от урочна статия.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
13	2	Извличане и обработване на информация от урочна статия	Нови знания, КК	Извлича, подбира, синтезира информация от урочна статия за изпълнение на определена комуникативна задача.		Възприема научни текстове и формулира отговори в съответствие с учебната ситуация. Използва и съставя план на научен текст. Извлича съществена информация от урочна статия.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
14	2	Извличане и обработване на информация от урочна статия	Упражнение, КК	Извлича, подбира, синтезира информация от урочна статия за изпълнение на определена комуникативна задача.		Възприема научни текстове и формулира отговори в съответствие с учебната ситуация. Използва и съставя план на научен текст. Извлича съществена информация от урочна статия.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
15	2	Извличане и обработване на информация от урочна статия	Упражнение, КК	Извлича, подбира, синтезира информация от урочна статия за изпълнение на определена комуникативна задача.		Възприема научни текстове и формулира отговори в съответствие с учебната ситуация. Използва и съставя план на научен текст. Извлича съществена информация от урочна статия.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
16	2	„Отечество любезно, как хубаво си ти!“ – Иван Вазов	Нови знания	Определя начини, по които художественият текст въздейства естетически, и се обосновава чрез примери от художествения изказ. Различава и тълкува в художествения текст преживявания, настроения, състояния на героя. Свързва примери за проблеми от литературния текст с лични идеи и обосновава собствена гледна точка.		Изражава впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми. Развива умения да тълкува художествени текстове. Задълбочава познанията си за спецификата на художествения образ.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	

17	2	3	4	5	6	7	8	9
	2	„Отечество любезно, как хубаво си ти!“ – <i>Иван Вазов</i>	Упражнение	Определя начини, по които художественият текст въздейства естетически, и се обосновава чрез примери от художествения изказ. Различава и тълкува в художествения текст преживявания, настроения, състояния на героя. Свързва примери за проблеми от литературния текст с лични идеи и обосновава собствена гледна точка.		Изражава впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми. Развива умения да тълкува художествени текстове. Задълбочава познанията си за спецификата на художествения образ.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
18	2	„Отечество любезно, как хубаво си ти!“ – <i>Иван Вазов</i>	Упражнение	Определя начини, по които художественият текст въздейства естетически, и се обосновава чрез примери от художествения изказ. Различава и тълкува в художествения текст преживявания, настроения, състояния на героя. Свързва примери за проблеми от литературния текст с лични идеи и обосновава собствена гледна точка.		Изражава впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми. Развива умения да тълкува художествени текстове. Задълбочава познанията си за спецификата на художествения образ.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
19	3	Извлечане и обработване на информация от урочна статия	Упражнение, КК	Извлича, подбира, синтезира информация от урочна статия за изпълнение на определена комуникативна задача.		Възприема научни текстове и формулира отговори в съответствие с учебната ситуация. Използва и съставя план на научен текст. Извлича съществена информация от урочна статия.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
20	3	Официално-делово общуване. Съобщение. Обява. Покана	Нови знания, КК	Обработва информация и я представя синтезирано във връзка с факти, събития, личности в зависимост от комуникативната задача. Предава информация в устна и в писмена форма чрез обява и покана, включително и по електронен път. Спазва книжовни езикови правила.		Извлича, съхранява, представя и обменя информация с помощта на електронни средства. Умее да работи в екип при изпълнение на съвместни задачи.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
21	3	Официално-делово общуване. Съобщение. Обява. Покана	Нови знания, КК	Обработва информация и я представя синтезирано във връзка с факти, събития, личности в зависимост от комуникативната задача. Предава информация в устна и в писмена форма чрез обява и покана, включително и по електронен път. Спазва книжовни езикови правила.		Извлича, съхранява, представя и обменя информация с помощта на електронни средства. Умее да работи в екип при изпълнение на съвместни задачи.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
22	3	Официално-делово общуване. Съобщение. Оява. Покана	Упражнение, КК	Обработка информация и я представя синтезирано във връзка с факти, събития, личности в зависимост от комуникативната задача. Предава информация в устна и в писмена форма чрез обява и покана, включително и по електронен път. Слазва книжовни езикови правила.		Извлича, съхранява, представя и обменя информация с помощта на електронни средства. Умее да работи в екип при изпълнение на съвместни задачи.	Оценки за делово общуване, индивидуална работа и работа по групи	
23	3	Официално-делово общуване. Съобщение. Оява. Покана	Упражнение, КК	Обработка информация и я представя синтезирано във връзка с факти, събития, личности в зависимост от комуникативната задача. Предава информация в устна и в писмена форма чрез обява и покана, включително и по електронен път. Слазва книжовни езикови правила.		Извлича, съхранява, представя и обменя информация с помощта на електронни средства. Умее да работи в екип при изпълнение на съвместни задачи.	Оценки за делово общуване, индивидуална работа и работа по групи	
24	3	Официално-делово общуване. Съобщение. Оява. Покана	Упражнение, КК	Обработка информация и я представя синтезирано във връзка с факти, събития, личности в зависимост от комуникативната задача. Предава информация в устна и в писмена форма чрез обява и покана, включително и по електронен път. Слазва книжовни езикови правила.		Извлича, съхранява, представя и обменя информация с помощта на електронни средства. Умее да работи в екип при изпълнение на съвместни задачи.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
25	3	Световете на човека. Човекът и природата	Обобщение	Определя начини, по които художественият текст въздейства естетически, и се обосновава чрез примери от художествения изказ. Различава и тълкува в художествен текст преживявания, настроения, състояния на героя. Свързва примери за проблеми от литературния текст с лични идеи и обосновава собствена гледна точка. Тест за самооценка		Извлича, подбира, синтезира информация от урочна статия за изпълнение на определена комуникативна задача.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
26	3	Световете на човека. Човекът и природата	Упражнение	Тест за самооценка				
27	3	Световете на човека. Човекът и природата	Упражнение	Анализ на грешките от теста				
28	4	Показателно местоимение	Нови знания	Разпознава показателното местоимение и определя граматичните му признаци. Използва показателните местоимения като заместващи и свързващи думи; правилно ги изговаря и пише.	показателно местоимение	Разпознава и сравнява езикови факти и закономерности (фонетични, лексикални, синтактични, морфологични) от българския език и от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
29	4	Показателно местоимение	Нови знания	Разпознава показателното местоимение и определя граматичните му признаци. Използва показателните местоимения като заместващи и свързващи думи; правилно ги изговаря и пише.		Разпознава и сравнява езикови факти и закономерности (фонетични, лексикални, синтактични, морфологични) от българския език и от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа	
30	4	Показателно местоимение	Упражнение	Разпознава показателното местоимение и определя граматичните му признаци. Използва показателните местоимения като заместващи и свързващи думи; правилно ги изговаря и пише.		Разпознава и сравнява езикови факти и закономерности (фонетични, лексикални, синтактични, морфологични) от българския език и от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
31	4	Показателно местоимение	Упражнение	Разпознава показателното местоимение и определя граматичните му признаци. Използва показателните местоимения като заместващи и свързващи думи; правилно ги изговаря и пише.		Разпознава и сравнява езикови факти и закономерности (фонетични, лексикални, синтактични, морфологични) от българския език и от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
32	4	Показателно местоимение	Упражнение	Разпознава показателното местоимение и определя граматичните му признаци. Използва показателните местоимения като заместващи и свързващи думи; правилно ги изговаря и пише.		Разпознава и сравнява езикови факти и закономерности (фонетични, лексикални, синтактични, морфологични) от българския език и от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
33	4	Въпросително местоимение	Упражнение	Разпознава въпросителните местоимения и определя граматичните им признаци. Разпознава въпросителните местоимения като свързващи думи в сложно изречение. Използва правилно формите на въпросителното местоимение.	въпросително местоимение	Разпознава и сравнява езикови факти и закономерности (фонетични, лексикални, синтактични, морфологични) от българския език и от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа	
34	4	Из „Под игото“: Радини вълнения – Иван Вазов	Нови знания	Свързва примери за проблеми и конфликти от главата „Радини вълнения“ от „Под игото“ с лични идеи, за да обоснове собствена гледна точка.		Определя начини, по които (откъс от) изучаван художествен текст утвърждава своите идеи и ценности и/или отрича други, и се обосновава чрез примери от художествения изказ.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
35	4	Из „Под игото“: Радини вълнения – Иван Вазов	Нови знания	Свързва примери за проблеми и конфликти от главата „Радини вълнения“ от „Под игото“ с лични идеи, за да обоснове собствена гледна точка.		Определя начини, по които (откъс от) изучаван художествен текст утвърждава своите идеи и ценности и/или отрича други, и се обосновава чрез примери от художествения изказ.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
36	4	Из „Под игото“: Радини вълнения – Иван Вазов	Нови знания	Свързва примери за проблеми и конфликти от главата „ Радини вълнения“ от „Под игото“ с лични идеи, за да обоснове собствена гледна точка.		Определя начини, по които (откъс от) изучаван художествен текст утвърждава своите идеи и ценности и/или отрича други, и се обосновава чрез примери от художествения изказ.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
37	5	Въпросително местоимение	Нови знания	Разпознава въпросителните местоимения и определя граматичните им признаци. Разпознава въпросителните местоимения като свързващи думи в сложно изречение. Използва правилно формите на въпросителното местоимение.		Разпознава и сравнява езикови факти и закономерности (фонетични, лексикални, синтактични, морфологични) от българския език и от изучавания чужд език.	Оценки за домашна работа, индивидуална работа и работа по групи	
38	5	Въпросително местоимение	Нови знания	Разпознава въпросителните местоимения и определя граматичните им признаци. Разпознава въпросителните местоимения като свързващи думи в сложно изречение. Използва правилно формите на въпросителното местоимение.		Разпознава и сравнява езикови факти и закономерности (фонетични, лексикални, синтактични, морфологични) от българския език и от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
39	5	Въпросително местоимение	Упражнение	Разпознава въпросителните местоимения и определя граматичните им признаци. Разпознава въпросителните местоимения като свързващи думи в сложно изречение. Използва правилно формите на въпросителното местоимение.		Разпознава и сравнява езикови факти и закономерности (фонетични, лексикални, синтактични, морфологични) от българския език и от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
40	5	Въпросително местоимение	Упражнение	Разпознава въпросителните местоимения и определя граматичните им признаци. Разпознава въпросителните местоимения като свързващи думи в сложно изречение. Използва правилно формите на въпросителното местоимение.		Разпознава и сравнява езикови факти и закономерности (фонетични, лексикални, синтактични, морфологични) от българския език и от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
41	5	Относително местоимение. Отрицателно местоимение	Нови знания	Разпознава относителните и отрицателните местоимения; определя граматичните им признаци. Разпознава относителните местоимения като свързващи думи в сложно изречение. Използва правилно формите на относителното и отрицателното местоимение.	относително местоимение, отрицателно местоимение	Разпознава и сравнява езикови факти и закономерности (фонетични, лексикални, синтактични, морфологични) от българския език и от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
42	5	Относително местоимение. Отрицателно местоимение	Нови знания	Разпознава относителните и отрицателните местоимения; определя граматичните им признаци. Разпознава относителните местоимения като свързващи думи в сложно изречение. Използва правилно формите на относителното и отрицателното местоимение.		Разпознава и сравнява езикови факти и закономерности (фонетични, лексикални, синтактични, морфологични) от българския език и от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
43	5	Из „Под игото“: Радина вълнения – <i>Иван Вазов</i>	Упражнение	Свързва примери за проблеми и конфликти от главата „ Радина вълнения“ от „Под игото“ с лични идеи, за да обоснове собствена гледна точка.		Определя начини, по които (откъс от) изучаван художествен текст утвърждава своите идеи и ценности и/или отрича други, и се обосновава чрез примери от художествения изказ.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
44	5	Из „Под игото“: Радина вълнения – <i>Иван Вазов</i>	Упражнение	Свързва примери за проблеми и конфликти от главата „ Радина вълнения“ от „Под игото“ с лични идеи, за да обоснове собствена гледна точка.		Определя начини, по които (откъс от) изучаван художествен текст утвърждава своите идеи и ценности и/или отрича други, и се обосновава чрез примери от художествения изказ.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
45	5	Из „Под игото“: Радина вълнения – <i>Иван Вазов</i>	Упражнение	Свързва примери за проблеми и конфликти от главата „ Радина вълнения“ от „Под игото“ с лични идеи, за да обоснове собствена гледна точка.		Определя начини, по които (откъс от) изучаван художествен текст утвърждава своите идеи и ценности и/или отрича други, и се обосновава чрез примери от художествения изказ.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
46	6	Относително местоимение. Отрицателно местоимение	Упражнение	Разпознава относителните и отрицателните местоимения; определя граматичните им признаци. Разпознава относителните местоимения като свързващи думи в сложно изречение. Използва правилно формите на относителното и отрицателното местоимение.		Разпознава и сравнява езикови факти и закономерности (фонетични, лексикални, синтактични, морфологични) от българския език и от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
47	6	Относително местоимение. Отрицателно местоимение	Упражнение	Разпознава относителните и отрицателните местоимения; определя граматичните им признаци. Разпознава относителните местоимения като свързващи думи в сложно изречение. Използва правилно формите на относителното и отрицателното местоимение.		Разпознава и сравнява езикови факти и закономерности (фонетични, лексикални, синтактични, морфологични) от българския език и от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
48	6	Относително местоимение. Отрицателно местоимение		Разпознава относителните и отрицателните местоимения; определя граматичните им признаци. Разпознава относителните местоимения като свързващи думи в сложно изречение. Използва правилно формите на относителното и отрицателното местоимение.		Разпознава и сравнява езикови факти и закономерности (фонетични, лексикални, синтактични, морфологични) от българския език и от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа в клас	
49	6	Относително местоимение. Отрицателно местоимение		Разпознава относителните и отрицателните местоимения; определя граматичните им признаци. Разпознава относителните местоимения като свързващи думи в сложно изречение. Използва правилно формите на относителното и отрицателното местоимение.		Разпознава и сравнява езикови факти и закономерности (фонетични, лексикални, синтактични, морфологични) от българския език и от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа в клас	
50	6	Неопределително местоимение. Обобщително местоимение	Нови знания	Разпознава неопределителните и обобщителните местоимения; определя граматичните им признаци. Използва правилно формите на неопределителното местоимение и на обобщителното местоимение.	неопределително местоимение, обобщително местоимение	Разпознава и сравнява езикови факти и закономерности (фонетични, лексикални, синтактични, морфологични) от българския език и от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
51	6	Неопределително местоимение. Обобщително местоимение	Нови знания	Разпознава неопределителните и обобщителните местоимения; определя граматичните им признаци. Използва правилно формите на неопределителното местоимение и на обобщителното местоимение.		Разпознава и сравнява езикови факти и закономерности (фонетични, лексикални, синтактични, морфологични) от българския език и от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
52	6	Сбит преразказ	Нови знания	Създава в писмена или в устна форма сбит преразказ с цел да информира някого, който няма достъп до текста, за сюжета и героите на текста. Спазва книжовни езикови правила.	сбит преразказ	Следва алгоритъма за създаване на сбит преразказ.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
53	6	Сбит преразказ	Упражнение	Създава в писмена или в устна форма сбит преразказ с цел да информира някого, който няма достъп до текста, за сюжета и героите на текста. Спазва книжовни езикови правила.		Следва алгоритъма за създаване на сбит преразказ.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
54	6	Сбит преразказ	Упражнение	Създава в писмена или в устна форма сбит преразказ с цел да информира някого, който няма достъп до текста, за сюжета и героите на текста. Спазва книжовни езикови правила.		Следва алгоритъма за създаване на сбит преразказ.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
55	7	Неопределително местоимение. Обобщително местоимение	Упражнение	Разпознава неопределителните и обобщителните местоимения; определя граматичните им признаци. Използва правилно формите на неопределителното местоимение и на обобщителното местоимение.		Разпознава и сравнява езикови факти и закономерности (фонетични, лексикални, синтактични, морфологични) от българския език и от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа и работа по групи	
56	7	Неопределително местоимение. Обобщително местоимение	Упражнение	Разпознава неопределителните и обобщителните местоимения; определя граматичните им признаци. Използва правилно формите на неопределителното местоимение и на обобщителното местоимение.		Разпознава и сравнява езикови факти и закономерности (фонетични, лексикални, синтактични, морфологични) от българския език и от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа и работа по групи	
57	7	Неопределително местоимение. Обобщително местоимение	Упражнение	Разпознава неопределителните и обобщителните местоимения; определя граматичните им признаци. Използва правилно формите на неопределителното местоимение и на обобщителното местоимение.		Разпознава и сравнява езикови факти и закономерности (фонетични, лексикални, синтактични, морфологични) от българския език и от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа в клас	
58	7	Неопределително местоимение. Обобщително местоимение	Нови знания	Разпознава неопределителните и обобщителните местоимения; определя граматичните им признаци. Използва правилно формите на неопределителното местоимение и на обобщителното местоимение.		Разпознава и сравнява езикови факти и закономерности (фонетични, лексикални, синтактични, морфологични) от българския език и от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа и работа по групи	
59	7	Класна работа № 1	Класна работа № 1				Оценки от класна работа	
60	7	Класна работа № 1	Класна работа № 1				Оценки от класна работа	
61	7	„Косачи“ – Елин Пелин	Нови знания	Определя начини, по които художествен текст въздейства естетически, и се обосновава чрез примери от художествения изказ. Различава и тълкува в художествения текст преживявания, настроения, състояния на героя. Свързва примери за проблеми от литературния текст с лични идеи и обосновава собствена гледна точка.	пейзаж	Обяснява мотивацията на героя чрез сюжета в откъси от „Косачи“. Обяснява функциите на пейзажа за изобразяването на човека и света. Развива умения да тълкува художествени текстове. Задълбочава познанията си за спецификата на художествения образ.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
62	7	„Косачи“ – Елин Пелин	Нови знания	Определя начини, по които художествен текст въздейства естетически, и се обосновава чрез примери от художествения изказ.		Обяснява мотивацията на героя чрез сюжета в откъси от „Косачи“. Обяснява функциите на пейзажа за изобразяването на човека и света.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
				Различава и тълкува в художествения текст преживявания, настроения, състояния на героя. Свързва примери за проблеми от литературния текст с лични идеи и обосновава собствена гледна точка.		Развива умения да тълкува художествени текстове. Задълбочава познанията си за спецификата на художествения образ.		
63	7	„Косачи“ – Елин Пелин	Нови знания	Определа начини, по които художествен текст въздейства естетически, и се обосновава чрез примери от художествения изказ. Различава и тълкува в художествения текст преживявания, настроения, състояния на героя. Свързва примери за проблеми от литературния текст с лични идеи и обосновава собствена гледна точка.		Обяснява мотивацията на герой чрез сюжета в откъси от „Косачи“. Обяснява функциите на пейзажа за изобразяването на човека и света. Развива умения да тълкува художествени текстове. Задълбочава познанията си за спецификата на художествения образ.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
64	8	Анализ на резултатите от класна работа № 1	Упражнение				Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
65	8	Звукови промени в думата. Променливо Я	Нови знания	Правилно пише и изговаря думи с неударени гласни звукове, със струпване на съгласни звукове. Правилно изговаря и пише думи с непостоянно Ъ, с подвижно Ъ. Спазва правилото за променливо Я. Познава условия, при които правилото за променливо Я не е в сила.	променливо Я	Разпознава и сравнява езикови факти и закономерности (фонетични, лексикални, синтактични, морфологични) от българския език и от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
66	8	Звукови промени в думата. Променливо Я	Нови знания	Правилно пише и изговаря думи с неударени гласни звукове, със струпване на съгласни звукове. Правилно изговаря и пише думи с непостоянно Ъ, с подвижно Ъ. Спазва правилото за променливо Я. Познава условия, при които правилото за променливо Я не е в сила.		Разпознава и сравнява езикови факти и закономерности (фонетични, лексикални, синтактични, морфологични) от българския език и от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
67	8	Звукови промени в думата. Променливо Я	Упражнение	Правилно пише и изговаря думи с неударени гласни звукове, със струпване на съгласни звукове. Правилно изговаря и пише думи с непостоянно Ъ, с подвижно Ъ. Спазва правилото за променливо Я. Познава условия, при които правилото за променливо Я не е в сила.		Разпознава и сравнява езикови факти и закономерности (фонетични, лексикални, синтактични, морфологични) от българския език и от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
68	8	Звукови промени в думата. Променливо Я	Упражнение	Правилно пише и изговаря думи с неударени гласни звукове, със струпуване на съгласни звукове. Правилно изговаря и пише думи с непостоянно Ъ, с подвижно Ъ. Спазва правилото за променливо Я. Познава условия, при които правилото за променливо Я не е в сила.		Разпознава и сравнява езикови факти и закономерности (фонетични, лексикални, синтактични, морфологични) от българския език и от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
69	8	Звукови промени в думата. Променливо Я	Упражнение	Правилно пише и изговаря думи с неударени гласни звукове, със струпуване на съгласни звукове. Правилно изговаря и пише думи с непостоянно Ъ, с подвижно Ъ. Спазва правилото за променливо Я. Познава условия, при които правилото за променливо Я не е в сила.		Разпознава и сравнява езикови факти и закономерности (фонетични, лексикални, синтактични, морфологични) от българския език и от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
70	8	„Косачи“ – Елиш Пелин	Упражнение	Определя начини, по които художествен текст въздейства естетически, и се обосновава чрез примери от художествения изказ. Различава и тълкува в художествения текст преживявания, настроения, състояния на героя. Свързва примери за проблеми от литературния текст с лични идеи и обособена собствена гледна точка.		Обяснява мотивацията на героя чрез сюжета в откъси от „Косачи“. Обяснява функциите на пейзажа за изобразяването на човека и света. Развива умения да тълкува художествени текстове. Задълбочава познанията си за спецификата на художествения образ.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
71	8	„Косачи“ – Елиш Пелин	Упражнение	Определя начини, по които художествен текст въздейства естетически, и се обосновава чрез примери от художествения изказ. Различава и тълкува в художествения текст преживявания, настроения, състояния на героя. Свързва примери за проблеми от литературния текст с лични идеи и обособена собствена гледна точка.		Обяснява мотивацията на героя чрез сюжета в откъси от „Косачи“. Обяснява функциите на пейзажа за изобразяването на човека и света. Развива умения да тълкува художествени текстове. Задълбочава познанията си за спецификата на художествения образ.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
72	8	„Косачи“ – Елиш Пелин	Упражнение	Определя начини, по които художествен текст въздейства естетически, и се обосновава чрез примери от художествения изказ. Различава и тълкува в художествения текст преживявания, настроения, състояния на героя. Свързва примери за проблеми от литературния текст с лични идеи и обособена собствена гледна точка.		Обяснява мотивацията на героя чрез сюжета в откъси от „Косачи“. Обяснява функциите на пейзажа за изобразяването на човека и света. Развива умения да тълкува художествени текстове. Задълбочава познанията си за спецификата на художествения образ.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
73	9	Звукови промени в думата. Променливо Я	Упражнение	Правилно пише и изговаря думи с неударени гласни звукове, със струпуване на съгласни звукове. Правилно изговаря и пише думи с неостоянно Ъ, с подвижно Ъ. Познава правилото за променливо Я.	Разпознава и образува сегашно деятелно и минало страдателно причастие. Спазва особеностите в правописа и в правоговора на сегашното деятелно и миналото страдателно причастие. Употребява правилно и уместно сегашното деятелно и миналото страдателно причастие.	Разпознава и сравнява езикови факти и закономерности (фонетични, лексикални, синтактични, морфологични) от българския език и от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
74	9	Сегашно деятелно причастие. Минало страдателно причастие	Нови знания	Разпознава и образува сегашно деятелно и минало страдателно причастие. Спазва особеностите в правописа и в правоговора на сегашното деятелно и миналото страдателно причастие. Употребява правилно и уместно сегашното деятелно и миналото страдателно причастие.	сегашно деятелно причастие минало страдателно причастие	Сравнява и осмисля езикови единици в българския език с аналогични езикови единици от изучавания чужд език. Прилага знанията си за време на глагола при анализ на текст.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
75	9	Сегашно деятелно причастие. Минало страдателно причастие	Нови знания	Разпознава и образува сегашно деятелно и минало страдателно причастие. Спазва особеностите в правописа и в правоговора на сегашното деятелно и миналото страдателно причастие. Употребява правилно и уместно сегашното деятелно и миналото страдателно причастие.	сегашно деятелно причастие минало страдателно причастие	Сравнява и осмисля езикови единици в българския език с аналогични езикови единици от изучавания чужд език. Прилага знанията си за време на глагола при анализ на текст.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
76	9	Сегашно деятелно причастие. Минало страдателно причастие	Упражнение	Разпознава и образува сегашно деятелно и минало страдателно причастие. Спазва особеностите в правописа и в правоговора на сегашното деятелно и миналото страдателно причастие. Употребява правилно и уместно сегашното деятелно и миналото страдателно причастие.		Сравнява и осмисля езикови единици в българския език с аналогични езикови единици от изучавания чужд език. Прилага знанията си за време на глагола при анализ на текст.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
77	9	Сегашно деятелно причастие. Минало страдателно причастие	Упражнение	Разпознава и образува сегашно деятелно и минало страдателно причастие. Спазва особеностите в правописа и в правоговора на сегашното деятелно и миналото страдателно причастие. Употребява правилно и уместно сегашното деятелно и миналото страдателно причастие.		Сравнява и осмисля езикови единици в българския език с аналогични езикови единици от изучавания чужд език. Прилага знанията си за време на глагола при анализ на текст.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
78	9	Сегашно деятелно причастие. Минало страдателно причастие	Упражнение	Разпознава и образува сегашно деятелно и минало страдателно причастие. Спазва особеностите в правописа и в правописа на сегашното деятелно и миналото страдателно причастие. Употребява правилно и уместно сегашното деятелно и миналото страдателно причастие.		Сравнява и осмисля езикови единици в българския език с аналогични езикови единици от изучавания чужд език. Прилага знанията си за време на глагола при анализ на текст.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
79	9	„Братчетата на Гаврош“ – <i>Христо Смирненски</i>	Нови знания	Различава и тълкува в художествения текст преживявания, настроения, състояния на героя. Свързва примери за проблеми и конфликти от изучавани литературни текстове с лични идеи, за да обоснове собствената гледна точка.		Изравява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по проблеми. Развива умения да тълкува художествени текстове.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
80	9	„Братчетата на Гаврош“ – <i>Христо Смирненски</i>	Упражнение	Различава и тълкува в художествения текст преживявания, настроения, състояния на героя. Свързва примери за проблеми и конфликти от изучавани литературни текстове с лични идеи, за да обоснове собствената гледна точка.		Изравява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по проблеми. Развива умения да тълкува художествени текстове.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
81	9	„Братчетата на Гаврош“ – <i>Христо Смирненски</i>	Упражнение	Различава и тълкува в художествения текст преживявания, настроения, състояния на героя. Свързва примери за проблеми и конфликти от изучавани литературни текстове с лични идеи, за да обоснове собствената гледна точка.		Изравява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по проблеми. Развива умения да тълкува художествени текстове.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
82	10	Сегашно деятелно причастие. Минало страдателно причастие	Упражнение	Разпознава и образува сегашно деятелно и минало страдателно причастие. Спазва особеностите в правописа и в правописа на сегашното деятелно и миналото страдателно причастие. Употребява правилно и уместно сегашното деятелно и миналото страдателно причастие.		Сравнява и осмисля езикови единици в българския език с аналогични езикови единици от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
83	10	Деепричастие	Нови знания	Разпознава и образува деепричастие. Спазва особеностите в правописа на деепричастие и го използва правилно и уместно.	деепричастие	Разпознава и сравнява езикови факти и закономерности (фонетични, лексикални, синтактични, морфологични) от българския език и от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
84	10	Деепричастие	Нови знания	Разпознава и образува деепричастие. Спазва особеностите в правописа на деепричастие и го използва правилно и уместно.		Разпознава и сравнява езикови факти и закономерности (фонетични, лексикални, синтактични, морфологични) от българския език и от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
85	10	Деепричастие	Упражнение	Разпознава и образува деепричастие. Спазва особеностите в правописа на деепричастие и го използва правилно и уместно.		Разпознава и сравнява езикови факти и закономерности (фонетични, лексикални, синтактични, морфологични) от българския език и от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
86	10	Деепричастие	Упражнение	Разпознава и образува деепричастие. Спазва особеностите в правописа на деепричастие и го използва правилно и уместно.		Разпознава и сравнява езикови факти и закономерности (фонетични, лексикални, синтактични, морфологични) от българския език и от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа в клас	
87	10	Съюз. Междуметие. Частица	Нови знания	Разпознава съюзи, междуметия и частици в изречение. Уместно употребява съюзи, междуметия и частици в речевата практика. Владее правописа на съюзи, междуметия и частици.	съюз, междуметие, частица	Сравнява и осмисля езикови единици в българския език с аналогични езикови единици от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
88	10	„Серафим“ – <i>Йордан Йовков</i>	Нови знания	Разпознава жанрови характеристики на разказа, проявени в „Серафим“. Различава и тълкува в „Серафим“ действията и разкриването на героите в сюжета. Обяснява функциите на повествователя за изобразяването на човека и света в „Серафим“.		Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми. Развива умения да тълкува художествени текстове. Задълбочава познанията си за спецификата на художествения образ.	Оценки за индивидуално участие в час и за работата по групи	
89	10	„Серафим“ – <i>Йордан Йовков</i>	Нови знания	Разпознава жанрови характеристики на разказа, проявени в „Серафим“. Различава и тълкува в „Серафим“ действията и разкриването на героите в сюжета. Обяснява функциите на повествователя за изобразяването на човека и света в „Серафим“.		Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми. Развива умения да тълкува художествени текстове. Задълбочава познанията си за спецификата на художествения образ.	Оценки за индивидуално участие в час и за работата по групи	
90	10	„Серафим“ – <i>Йордан Йовков</i>	Нови знания	Разпознава жанрови характеристики на разказа, проявени в „Серафим“. Различава и тълкува в „Серафим“ действията и разкриването на героите в сюжета. Обяснява функциите на повествователя за изобразяването на човека и света в „Серафим“.		Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми. Развива умения да тълкува художествени текстове. Задълбочава познанията си за спецификата на художествения образ.	Оценки за индивидуално участие в час и за работата по групи	

1	91	2	3	4	5	6	7	8	9
		11	Съюз. Междуметие. Частица	Упражнение	Разпознава съюзи, междуметия и частици в изречение. Уместно употребява съюзи, междуметия и частици в речевата практика. Владее правописа на съюзи, междуметия и частици.		Сравнява и осмисля езикови единици в българския език с аналогични езикови единици от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа в клас	
	92	11	Съюз. Междуметие. Частица	Нови знания	Разпознава съюзи, междуметия и частици в изречение. Уместно употребява съюзи, междуметия и частици в речевата практика. Владее правописа на съюзи, междуметия и частици.		Сравнява и осмисля езикови единици в българския език с аналогични езикови единици от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
	93	11	Съюз. Междуметие. Частица	Упражнение	Разпознава съюзи, междуметия и частици в изречение. Уместно употребява съюзи, междуметия и частици в речевата практика. Владее правописа на съюзи, междуметия и частици.		Сравнява и осмисля езикови единици в българския език с аналогични езикови единици от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
	94	11	Сложно съчинено изречение	Нови знания	Разпознава съчинителни връзки в сложното изречение. Правилно оформя пунктуационно и използва уместно сложни съчинени изречения в речевата практика.	съчинителна връзка, безсъюзно свързване, съюзно свързване, сложно съчинено изречение	Сравнява и осмисля езикови единици в българския език с аналогични езикови единици от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуално участие в час и за работа по групи	
	95	11	Сложно съчинено изречение	Нови знания	Разпознава съчинителни връзки в сложното изречение. Правилно оформя пунктуационно и използва уместно сложни съчинени изречения в речевата практика.		Сравнява и осмисля езикови единици в българския език с аналогични езикови единици от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуално участие в час и за работа по групи	
	96	11	Сложно съчинено изречение	Упражнение	Разпознава съчинителни връзки в сложното изречение. Правилно оформя пунктуационно и използва уместно сложни съчинени изречения в речевата практика.		Сравнява и осмисля езикови единици в българския език с аналогични езикови единици от изучавания чужд език.	Оценки за работа в час	
	97	11	„Серафим“ – Йордан Йовков	Упражнение	Разпознава жанрови характеристики на разказа, проявени в „Серафим“. Различава и тълкува в „Серафим“ действията и разкриването на героите в сюжета. Обяснява функциите на повествователя за изобразяването на човека и света в „Серафим“.		Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми. Развива умения да тълкува художествени текстове. Задълбочава познанията си за спецификата на художественния образ.	Оценки за индивидуално участие в час и за работа по групи	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
98	11	„Серафим“ – <i>Йордан Йовков</i>	Упраж- нение	Разпознава жанрови характеристики на разказа, проявени в „Серафим“. Различава и тълкува в „Серафим“ действията и разкриването на героите в сюжета. Обяснява функциите на повествователя за изобразяването на човека и света в „Серафим“.		Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми. Развива умения да тълкува художествени текстове. Задълбочава познанията си за спецификата на художествения образ.	Оценки за индивидуално участие в час и за работа по групи	
99	11	„Серафим“ – <i>Йордан Йовков</i>	Упраж- нение	Разпознава жанрови характеристики на разказа, проявени в „Серафим“. Различава и тълкува в „Серафим“ действията и разкриването на героите в сюжета. Обяснява функциите на повествователя за изобразяването на човека и света в „Серафим“.		Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми. Развива умения да тълкува художествени текстове. Задълбочава познанията си за спецификата на художествения образ.	Оценки за индивидуално участие в час и за работа по групи	
100	12	Сложно съчинено изречение	Упраж- нение	Разпознава съчинителни връзки в сложното изречение. Правилно оформя пунктуационно и използва уместно сложни съчинени изречения в речевата практика.		Сравнява и осмисля езикови единици в българския език с аналогични езикови единици от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуално участие в час и за работа по групи	
101	12	Класна работа № 2 (изходно ниво)	Класна работа № 2 (изходно ниво)			Оценки от класна работа	Оценки за индивидуална работа в клас	
102	12	Класна работа № 2 (изходно ниво)	Класна работа № 2 (изходно ниво)			Оценки от класна работа	Оценки за индивидуална работа в клас	
103	12	Начини за решаване на тестови задачи	Нови знания				Оценки за индивидуално участие в час и за работа по групи	
104	12	Анализ на резултатите от класна работа № 2	Упраж- нение				Оценки за индивидуално участие в час и за работа по групи	
105	12	Правоговор, правопис, пунктуация – тестови задачи	Упраж- нение				Оценки за индивидуално участие в час и за работа по групи	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
106	12	Човекът и другите	Обобщение	Определя начини, по които художественият текст въздейства естетически, и се обосновава чрез примери от художествения изказ. Различава и тълкува в художествения текст преживявания, настроения, състояния на героя. Свързва примери за проблеми от литературния текст с лични идеи и обосновава собствена гледна точка. Тест за самооценка		Извлича, подбира, синтезира информацията от урочна статия за изпълнение на определена комуникативна задача.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
107	12	Човекът и другите	Упражнение	Тест за самооценка				
108	12	Човекът и другите	Упражнение	Анализ на грешките от теста				

Разработил:
(Име, фамилия, подпис)

ПОЯСНИТЕЛНИ БЕЛЕЖКИ:

1. Годишното тематично разпределение се разработва от преподаващия учител за всяка учебна година и за всеки клас (а при необходимост – и по паралелки), като се отчитат интересите на учениците и спецификата на образователната среда.
2. Годишното тематично разпределение на учителя по т. 1 се утвърждава от директора на училището преди началото на учебната година.
3. В колона 1 се записва поредният номер на учебния час. Броят на учебните часове в тематичното разпределение трябва да отговаря на броя на часовете по училищен учебен план за съответния клас.
4. В колона 2 се посочва учебната седмица по ред, като следва да се отчита броят на учебните седмици по заповед на министъра за графика на учебното време.
5. В колона 3 се посочва темата на урочната единица, като тя трябва да отговаря на темата, записана в дневника. Темата на урочната единица се определя от учителя и може да не е същата като темата на урока в учебника или темата в учебната програма.
6. В колона 4 се посочва урочната единица, като за ориентир може да се използва съответната таблица в учебната програма за препоръчителното процентно разпределение.
7. В колона 5 се описват накратко компетентностите като очаквани резултати от обучението в рамките на конкретната урочна единица.
8. В колона 6 се описват новите понятия за конкретната урочна единица (ако има такива).
9. В колона 7 се записват учебни дейности, свързани с преподаване на нов учебен материал, упражнения, преговор, както и за гарантиране на изпълнението на учебната програма в съответствие с предвиденото в раздел „Дейности за придобиване на ключови компетентности и междупредметни връзки“ на съответната учебна програма.
10. В колона 8 се посочват методите и формите за оценяване (те може да са свързани с конкретната тема на урочната единица, но може да са и ориентирани върху цял раздел) при спазване на ДОС за оценяване на резултатите от обучението на учениците, както и за оценяване на другите дейности (домашни работи, лабораторни упражнения, семинари, работа по проекти и др.), и при отчитане на съотношението при формиране на срочна и годишна оценка в раздел „Специфични методи и форми за оценяване на постиженията на учениците“ на съответната учебна програма.
11. При възникнали обстоятелства от обективен характер годишното тематично разпределение подлежи на изменение, допълнение и реструктуриране, което се отразява в колона 9 или в допълнителна таблица и се утвърждава допълнително от директора на училището при спазване на препоръчителното процентно разпределение на задължителните учебни часове за годината.

Примерни тестове за Входно и изходно ниво с критерии за оценка

ВХОДНО НИВО ПО БЕЛ ЗА 6. КЛАС

Прочетете текста и отговорете на въпросите, поставени към него (1. – 4. включително).

Водораслите са широко разпространени по цялото земно кълбо. Те населяват не само водите на моретата и океаните, на езерата и блатата, на язовирите, реките и потоците, но и всяка локва на нашата планета, когато водата в нея се задържа за по-дълго време. Водораслите не са пренебрегнали и сушата. Те изобилстват в почвата и по повърхността ѝ, заселват скалите, камъните и дърветата, които са постоянно мокри или периодично се овлажняват. Срещат се дори по горещите пясъци в пустинята и върху вечните снегове около полюсите и по високите планински върхове.

Приказно богат и разнообразен е светът на водораслите. Алголозите – така се наричат ботаниците, които изучават водораслите, са открили и описали досега около 30 000 вида. Едни водорасли са микроскопични организми, други са с гигантски размери, превишаващи няколко десетки метра дължина. Безкрайно разнообразен е и външният им вид – ту са прости или разклонени нишки, ту лентовидни или листовидни, а тялото на някои изумително наподобява клонки на широколистни дървета заедно с листата и плодовете им. Водораслите са различно обогатени – наред със зелените видове ще видите и синьо-зелени, жълто-зелени, златисти, ръждивокафяви, кафяви и червени.

Славчо Петров, Емануил Паламарев, из „Атлас по ботаника“

1. Кое е най-подходящото заглавие за текста?

- А) Водорасли – обща характеристика
- Б) Цветовете на водораслите
- В) Водните растения и значението им за човешката прехрана
- Г) Разпространение на водораслите

2. Кой от изброените видове водорасли НЕ съществува?

- А) листовидни
- Б) жълто-зелени
- В) водоустойчиви
- Г) с огромни размери

3. Кое от твърденията НЕ е вярно според текста?

- А) Описани са около 30 хиляди вида водорасли.
- Б) Водораслите са разпространени както в басейните със сладка, така и в тези със солена вода.
- В) Някои водорасли приличат на клонки на дърво.
- Г) На сушата няма водорасли.

4. Какво е значението на употребената в текста дума *алголог*?

- А) общо название на водораслите
- Б) учен, който изследва водораслите
- В) способността на водораслите да променят цвета си
- Г) процесът на нарастване на водораслите

5. В кой от отговорите е допусната правописна грешка?

- А) шест
- Б) шестнайсет
- В) шейсет
- Г) шестотин

6. В кой от отговорите НЕ е допусната правописна грешка?

- А) узаглавявам
- Б) узвучавам
- В) узеленявам
- Г) узрявам

7. В кое от изреченията *високо* е наречие?

- А) Защо при хубаво време атмосферното налягане е високо?
- Б) В стаята говореха високо и всичко се чуваше.
- В) Високо е град в централна Босна и Херцеговина, административен център на община.
- Г) Днес се очаква футболен мач с високо напрежение и голям заряд.

8. Коя от думите е с представка?

- А) полюс
- Б) поляна
- В) полет
- Г) полза

9. В кой от отговорите глаголът е в минало свършено време?

- А) четях Б) четял В) четеше Г) четох

10. Коя от думите се мени по род?

- А) шапка Б) шаран В) шарен Г) шарка

11. В кой от отговорите думите са с едно и също значение?

- А) разговорлив – приказлив Б) талантлив – бездарен
В) книжен – книжовен Г) смел – смелост

12. В кое от изреченията е допусната грешка при членуването?

- А) Отвориша магазина на ъгъла. Б) Магазина предлага много стоки.
В) Скоро магазинът стана популярен. Г) В магазина се пазарува бързо.

13. Какво НЕ означава думата мит?

- А) слово Б) разказ В) дума Г) приключение

14. На кого от гръцките богове Зевс НЕ е баща?

- А) Атина Б) Хермес В) Хефест Г) Хера

15. За колко дни е сътворен светът според библейския разказ за Сътворението?

- А) четири Б) пет В) шест Г) седем

16. Коя от изброените черти НЕ е характерна за фолклорните вълшебни приказки?

- А) Срещат се магически предмети.
Б) Срещат се вълшебни същества.
В) В центъра е борбата между деня и нощта.
Г) Героят преминава през изпитания.

17. За кое от изучените в 5. клас произведения се отнася следното изречение?

Старата традиция позволява на общността да пожертва един невинен човек в името на някакво значимо начинание и общото добруване.

- А) „Троица братя града градяха“ Б) „Тримата братя и златната ябълка“
В) „Хайдути“ Г) „Грозното патенце“

18. От кое от изучените в 5. клас произведения е следният откъс?

Високо над света се извисявал гигантският стръмен и многоврѣх Олимп. Под него се стелели гъсти области, които закривали боговете от очите на смъртните. На земята сезоните се менели – есента идвала след лятото, пролетта сменяла зимата. На Олимп царяло вечно лято, никога не падали дъжд и сняг.

- А) „Тримата братя и златната ябълка“ Б) древногръцки мит за Сътворението
В) Библията Г) „Легенда за рома“

19. В кой от редовете произведение и автор са свързани правилно?

- А) „Грозното патенце“ – Петър Кърджилов
Б) „Легенда за рома“ – Михаил Георгиев
В) „Хайдути“ – Христо Ботев
Г) „Тримата братя и златната ябълка“ – Ангел Каралийчев

20. В кой от редовете герой и произведение са свързани правилно?

- А) Афродита – „Грозното патенце“
Б) Чавдар – „Тримата братя и златната ябълка“
В) царица Дай – „Легенда за рома“
Г) Струна – „Хайдути“

21. Отговорете с 2 – 3 изречения на въпроса: Защо края на приказката „Грозното патенце“ е щастлив?

ЛИСТ С ВЕРНИТЕ ОТГОВОРИ
за входното ниво по БЕЛ за 6. клас

1.	×	Б	В	Г
2.	А	Б	×	Г
3.	А	Б	В	×
4.	А	×	В	Г
5.	А	Б	В	×
6.	А	Б	В	×
7.	А	×	В	Г
8.	А	Б	×	Г
9.	А	Б	В	×
10.	А	Б	×	Г
11.	×	Б	В	Г
12.	А	×	В	Г
13.	А	Б	В	×
14.	А	Б	В	×
15.	А	Б	×	Г
16.	А	Б	×	Г
17.	×	Б	В	Г
18.	А	×	В	Г
19.	А	Б	×	Г
20.	А	Б	×	Г

- Този лист е за учителя – направете си шаблон за проверка, като копирате листа и изрежете с макетно ножче кутийката с кръстчето, което показва верния отговор. Така много лесно ще проверите теста, след като сте снимали листа за отговори от предната страница и сте го раздали на учениците за попълване.

Максималният брой точки от входното ниво е 25 точки – 20 от теста (по една точка за всеки верен отговор) и 5 от свободния отговор.

Скала за оценяване

Брой точки	Оценка
25 – 21	Отличен
20 – 16	Много добър
15 – 11	Добър
10 – 8	Среден
Под 8	Слаб

Примерен отговор на 21. задача: Краят на приказката „Грозното патенце“ е щастлив не само защото грозното патенце вече се е превърнало в красив лебед и никой не го унижава, не само защото според децата „новият е най-хубав от всички“. Младият лебед отново е различен – той превъзхожда околните с хубостта си, но това, което го отличава най-много от ограничените и самонадеяни птици около него, е доброто му сърце, което не му позволява да се възгордее.

ИЗХОДНО НИВО ПО БЕЛ ЗА 6. КЛАС

Прочетете текста и отговорете на въпросите, поставени към него (1. – 4. включително).

През последните дни на отиващото си лято и цялата влажна зима чаят у Теодор се превърна в ежеседмично занимание. Всеки четвъртък потеглях за града с колата на Спиро – с джобове, издути от кибритени кутии и пълни с екземпляри епруветки. За нищо на света не исках да изпускам уговорената с Теодор среща.

Той ме приемаше в кабинета си – стая, която напълно одобрявах. Точно такава трябваше да бъде една стая. По стените имаше високи етажерки за книги, пълни с литература за сладководния растителен и животински свят, по ботаника, астрономия, медицина, фолклор и по други не по-малко вълнуващи и нужни въпроси. Сред тях бяха пръснати подобрани томове за призраци и детективи. Шерлок Холмс стоеше до Дарвин... и това представляваше една съвсем правилно събрана библиотека. На единия прозорец на стаята Теодор бе поставил телескопа си, вдигнал като виещо куче нос към небето, а на первазите на останалите прозорци се виждаше цяла изложба от буркани и шишета, пълни със сладководна фауна, която плуваше из нежните ивици зелени водорасли. В единия край на стаята имаше масивно писалище, направо отрупано с папки за изрезки, микроснимки, рентгенови плаки, дневници и бележници. На противоположния край на стаята стоеше лабораторната маса, със силна лампа върху разтягаща се поставка, наведена като лилия над плоските кутии с Теодоровите сбирки от микроскопски препарати. Самите лъскави като свраки микроскопи бяха скрити под множество стъклени похлупаци с формата на пчелни кошери.

Джералд Даръл, из „Моего семейство и други животни“

1. Кое е най-подходящото заглавие за откъса?

- А) Стаята на Теодор
- Б) Интересите на Теодор
- В) На гости у Теодор
- Г) Библиотеката на Теодор

2. В кой от отговорите двойките думи и/или изрази НЕ назовават едно и също нещо, споменато в текста?

- А) книги – литература
- Б) масивно писалище – лабораторна маса
- В) стая – кабинет
- Г) подобрани томове – събрана библиотека

3. Кое от изреченията НЕ съдържа личната оценка на повествователя?

- А) Той ме приемаше в кабинета си – стая, която напълно одобрявах.
- Б) Самите лъскави като свраки микроскопи бяха скрити под множество стъклени похлупаци с формата на пчелни кошери.
- В) За нищо на света не исках да изпускам уговорената с Теодор среща.
- Г) Шерлок Холмс стоеше до Дарвин... и това представляваше една съвсем правилно събрана библиотека.

4. От коя от изброените науки Теодор НЕ се интересува?

- А) медицина
- Б) математика
- В) зоология
- Г) астрономия

5. В кой от отговорите е допусната правописна грешка?

- А) уговорен
- Б) учуден
- В) установен
- Г) уплетен

6. В кое от изреченията е използвано обобщително местоимение?

- А) В аквариума плуваха всякакви риби – сиви и шарени.
- Б) Не очаквах да нямам никакви грешки на контролното.
- В) Тези, които не заминават на лагер, ще ходят на стадиона.
- Г) Децата, чиито хвърчила ще участват в конкурса, трябва да дойдат в 9.

7. В кой от отговорите има само причастия?

- А) продаден, хладен, създаден
- Б) жаден, заледен, издаден
- В) поканен, изпратен, написан
- Г) заден, шоколаден, параден

8. В кое от изреченията има сказуемо, изразено с форма за минало свършено време?

- А) Шампионатът щеше да се проведе през май.
- Б) Неусетно навлязоха в дълбоката джунгла.
- В) Знаете ли кой е изобретил компаса?
- Г) Телефонът му беше повреден от два дни.

9. В кой от отговорите всички думи съдържат променливо Я?

- А) седенки, смелост, крайбрежие
- Б) летовник, спрени, хлебен
- В) белота, двеста, невеста
- Г) треска, слепец, ленивец

10. Кое от изреченията е сложно съчинено?

- А) Рисуването винаги му доставяше истинско удоволствие.
- Б) Ще почистя дъската, когато ми намериш гъба.
- В) Прескачайки оградата, малкият палавник скъса панталона си.
- Г) Погледна нагоре, но не видя нищо и се успокои.

11. В кое от изреченията има две допълнения?

- А) Вземи учебниците и тетрадките си и се премести.
- Б) Жената бавно и внимателно увиваше подаръка.
- В) Той купи подарък за приятеля си.
- Г) Докато се изкачвахме към върха, видяхме водопада.

12. В кое от изреченията е допусната грешка при членуването?

- А) Книгите са неговият пътеводител из миналото.
- Б) Тя счупи нокътя си с пръстена, с който си играеше.
- В) Младецът следеше огъня, избухнал на тавана.
- Г) Преразказа беше предаден преди края на часа.

13. Кой от изброените мотиви се появява в края на „Отечество любезно, как хубаво си ти!“?

- А) мотивът за живота в града, противопоставен на живота сред природата
- Б) мотивът за края на човешкия живот, сравнен с вечността на природата
- В) мотивът за бедността и несправедливото страдание
- Г) мотивът за лишените от сетива хора, които не оценяват хубостта на родината

14. Кой от героите на изучено в 6. клас произведение по професия е учител?

- А) Лазо
- Б) Еню
- В) Рада
- Г) Благолажът

15. Попълнете празното място в изречението с правилната дума.

Според характера на изобразеното _____ могат да бъдат планински, равнинни, морски и др.

- А) пейзажите
- Б) мотивите
- В) повествователите
- Г) характеристиките

16. Коя от изброените творби е стихотворение?

- А) „Братчетата на Гаврош“
- Б) „Под игото“
- В) „Серафим“
- Г) „Косачи“

17. За кое от изучените в 6. клас произведения се отнася следното изречение?

В центъра на творбата е майсторството на народния разказвач и певец, чието изкуство е в състояние да завладее душите на хората, да ги накара да мислят за живота си, да променят решенията си.

- А) „Радини вълнения“ („Под игото“)
- Б) „Серафим“
- В) „Косачи“
- Г) „Хубава си, моя горо“

18. От коя от изучените в 6. клас творби е следният откъс?

„Без да бърза, той подпря на пейката тоягата си, сне и чувалчето, което носеше на рамото си. Всяка година, а понякога през година и през две, той се явяваше по тия места по Гергьовден или по Димитровден, когато слугите менят господарите си. Той беше от града, но търсеше работа по селата.“

- А) „Радини вълнения“ („Под игото“)
- Б) „Серафим“
- В) „Косачи“
- Г) „Братчетата на Гаврош“

19. В кой от редовете произведение и автор са свързани правилно?

- А) „Отечество любезно, как хубаво си ти!“ – Йордан Йовков
- Б) „Косачи“ – Елин Пелин
- В) „Серафим“ – Любен Каравелов
- Г) „Хубава си, моя горо“ – Иван Вазов

20. В кой от редовете герой и произведение са свързани правилно?

- А) Павлина – „Косачи“
- Б) Еню – „Отечество любезно, как хубаво си ти!“
- В) Стефчов – „Радини вълнения“ („Под игото“)
- Г) Дамянчо Григорът – „Серафим“

21. Отговорете с 2 – 3 изречения на въпроса: *Кои са двата мотива, които са противоположни и се преплитат в „Братчетата на Гаврош“?*

ЛИСТ С ВЕРНИТЕ ОТГОВОРИ
за изходното ниво по БЕЛ за 6. клас

1.	А	Б	×	Г
2.	А	×	В	Г
3.	А	×	В	Г
4.	А	×	В	Г
5.	А	Б	В	×
6.	×	Б	В	Г
7.	А	Б	×	Г
8.	А	×	В	Г
9.	А	×	В	Г
10.	А	Б	В	×
11.	×	Б	В	Г
12.	А	Б	В	×
13.	А	Б	В	×
14.	А	Б	×	Г
15.	×	Б	В	Г
16.	×	Б	В	Г
17.	А	Б	×	Г
18.	А	×	В	Г
19.	А	×	В	Г
20.	А	Б	×	Г

- Този лист е за учителя – направете си шаблон за проверка, като копирате листа и изрежете с макетно ножче кутийката с кръстчето, което показва верния отговор. Така много лесно ще проверите теста, след като сте снимали листа за отговори от предната страница и сте го раздали на учениците за попълване.

Максималният брой точки от входното ниво е 25 точки – 20 от теста (по една точка за всеки верен отговор) и 5 от свободния отговор.

Скала за оценяване

Брой точки	Оценка
25 – 21	Отличен
20 – 16	Много добър
15 – 11	Добър
10 – 8	Среден
Под 8	Слаб

Примерен отговор на 21. задача: Двата мотива от „Братчетата на Гаврош“, които се преплитат и са изцяло противоположни, са за жестокия и бляскав град и за бедността и страданието на малките гаврошовци. Градът е богат, изпълнен „с безброй жадувани неща“, а децата са гладни и „одрипани“. Жестоката студенина на града среща скръбта и мъката в очите на децата.

Залесяване

600 фиданки от бял бор и 50 брезички засадиха ученици от четири училища в селата Гърмен, Дебрен, Огняново и Рибново върху опожарени горски площи. Със залесяването край село Осиково в Западните Родопи бе поставено началото на новата екологична и образователна инициатива на Югозападното държавно предприятие „Растем заедно с нашата гора“. „Кампанията е насочена към децата, а целта е да ги научим как се създава гора, да възпитаваме в тях любов, отговорност и грижа към това богатство“ – каза заместник-директорът на ЮЗДП инж. Димитър Димитров. „Идеята е те да отгледат и да се грижат и занаят за младите насаждения, които сега сами създават, а след време да са горди, че са оставили след себе си нещо, което е от значение не само за района.“

Кметът на община Гърмен Минка Капитанова също приветства всички участници в благородното и полезно начинание и пожела успех на инициативата на ЮЗДП, която възпитава у подрастващите любов към природата и отговорност за умножаването и опазването на нейните богатства. „Децата гледат винаги с широко отворени очи, те са отворена книга, върху която ние трябва да пишем с много любов“ – коментира инж. Вера Станишева, началник отдел „Възобновяване на горите“.

Прекрасната българска песен „Хубава си, моя горо“ огласи поляната, където след залесяването в слънчевия есенен ден децата имаха възможност чрез занимателни интерактивни игри с помощта на експерти да се учат да работят в екип, да обогатят познанията си за гората, дърветата и животните в нея, да научат повече за работата на лесовъдите.

От интернет

Една необикновена францужойка

Тя се е качвала на петнонен слон, за който всъщност твърдяла, че е неин брат. Гушкала е леопард и е прегръщала гигантска жаба, сякаш е плюшено мече. Разказът за детството на френското момиче Типи Бенджамин Оканти Дегре звучи по-скоро като нова версия на „Книга за джунглата“ на Ръдиард Киплинг, отколкото като нещо реално. *Оканти* на езика овамбо означава *мангуста*, но почитателите на Типи най-често я наричат просто „Маугли в истинския живот“. Тя прекарва първите си 10 години сред дивата природа, става силна и здрава като Пипи Дългото чорапче, разбира се с животните като Тарзан и смята, че това е нейната специална дарба. „Аз говоря с тях с ума си или през очите, сърцето и душата си и виждам, че те ме разбират и ми отговарят“ – споделя момичето.

Типи е родена в Намибия през 1990 г., когато родителите ѝ Алан Дегре и Силвия Робърт пристигат в Африка, за да заснемат диви животни за различни френски издания. Типи израства сред африканската природа и прекарва цялото си детство, играейки си с диви животни. Нейните най-верни приятели са 28-годишният тогава слон Абу, леопардът Джим Бим, полумаймуната Гарнета, а също и лъвче, мангуста, щраус, змия, каракал, зебра, африкански сиви папагали, жирафи и хамелеони. Малкото момиченце не вижда нищо необичайно в своята компания: „Аз нямах други приятели там, защото никога нямаше деца. Така че животните бяха моите приятели“ – казва тя пред едно френско списание.

След като навършва 10 години, нейните родители я връщат в родната Франция. Започва да учи в държавно училище в Париж и бързо се превръща в местна знаменитост. Но за нея обстоятелствата във френската столица не се стичат по най-добрия начин. Минава доста време, докато Типи се адаптира към живота в цивилизацията, и родителите виждат, че за дъщеря им ще е трудно да свикне с градската среда. Ходенето на училище е много мъчително за нея, тъй като почти нищо не я свързва с другите деца. Посещава класната стая само в продължение на две години, след което майка ѝ и баща ѝ продължават обучението ѝ вкъщи. Семейството издава книга за приключенията на детето в Намибия и Мадагаскар – „Типи: моята книга за Африка“, която се превежда на няколко езика и бързо се превръща в бестселър.

Като цяло се знае малко за живота на Типи днес, въпреки че за интересната ѝ съдба е създаден специален документален филм. Малкото момиче вече е самостоятелна млада жена, но остава уникално човешко същество. Порасналата Типи учи кино в Сорбоната. Създаде е свой сайт и 6 филма за дивата природа. Последните новини за нея са, че иска да получи намибийски паспорт, защото винаги е вярвала, че е африканка. Говори се, че тя може да се върне в Африка, за да възобнови приключението си с дивите животни и природата.

От интернет

Из Наставления на св. Серафим Саровски към миряните

По отношение на скърбите, неприятностите, негодите и бедствията в живота св. Серафим съветвал християните да ги понесат със същото търпение, със същата благодарност и преданост на Божия благ промисъл, както съветвал да се понесат и болестите. „Когато сме в скърби, ние трябва като покорни деца да благодарим на Бога. Той постъпва с нас като чадолюбив баща, употребявайки всичко за наша полза – както радостите, така и наказанията, според Своето човеколюбие... Както нестопеният и неразмекнат восък не може да изобрази печата, полаган върху него, така също и душата, неизпитана чрез трудности и немощи, не може да получи печата на Божията добродетел...“.

Особено настойчиво внушавал св. Серафим да пази човек душевния си мир чрез любвеобилно и доброжелателно отношение към ближните си. „Човек трябва да обича всички не по-малко от себе си“, трябва да не ги оскърява, да не ги осъжда и одумва, а да бъде към всички еднакво добър, с открити чисти чувства. Иначе ние вредим на себе си, защото, „когато се отворачаваме от някой човек или го оскъряваме, тогава като че камък ляга върху нашето сърце“. Ние не бива да отмъщаваме за обидата, която са ни нанесли, каквато и да е тя, но напротив – да прощаваме на обидилия ни от сърце, макар то и да не е склонно към това. Не трябва да храним в сърцето си злоба или ненавист към ближния, който враждува с нас, но сме длъжни да го обичаме и доколкото е възможно, да му правим добро.

Забележително е следното наставление на св. Серафим: „Осъждай лошото дело, а не осъждай оногова, който го върши“. „Да подражаваме на Божите любимци!“ – напътствал св. Серафим.

От интернет

Дигитически материали

- Прочетете откъса от стихотворението на Андрей Германов „Пролетна гора“ и отговорете на поставените към него въпроси.

По слоговете свети късен сняг,
премята се в дола потокът мътен
и бързат облаци в безшумен бяг,
изпънати от вятъра попътен,
и долу, по големия им път,
като внезапни техни отражения
нечути бели взривове ехтят –
цъфтят дръвчетата запролетени...

Гора априлска, светеща гора...
от вятъра нехаен цяла в тръпки,
с изпъната от сладък сок кора,
с издути, твърди, островърхи пъпки!
Ти си прохладна още и без лист
и синьото през клоните прозира,
но странен шум, на шепот жив и чист
неясно в дълбините ти извира
и светлата ти, буйна кръв, гора,
минава бавно в мойте уморени,
измъчени от дълга зима вени
и влива в мене топлина добра.

Речник

слог – необработена ивица земя между две ниви

1. **задача:** Запишете пет словосъчетания, чрез които се описва гората.
2. **задача:** Опишете състоянието на човека, който размишлява за гората. Съпоставете го със състоянието на човека от „Хубава си, моя горо“.

- **Прочетете откъса от произведението на Алеко Константинов „Невероятно, но факт: 300 души на Черния връх“ и отговорете на поставените към него въпроси.**

...При онази гешефтарска страст за купуване и спекулиране с разни акции, която беше заразила и млади, и стари и бе обърнала жадните погледи на всички към банките и банкерските кантори – трябваше да се намери някой да се провикне: „Ей, българино, стой бе, къде си се лутнал, не о хлебе едином жив будет человек... “. (...)

Ний не умеем да ценим и не сме привързани страстно към нашата хубава природа. Защо? – Защото не я знаем, защото живописната природа не се изучава нито в кафенетата, нито в кръчмите. (...)

Ето горе-долу какви размишления наведоха пишуция тия редове на мисъл да напише оригиналната покана за Черни връх, която се появи миналата седмица в подлистник на в. „Знаме“. (...) Ефектът, който произведе поканата, надмина стократно всякакви очаквания. Сега, след като бях честит да видя цял панаир на самия връхчец на Витоша, мога смело да попълня цитираната чужда фраза: „Господа, изучете България, за да я обикнете“, и да прибавя:

– Господа, изучете всестранно българския народ и вий ще го обикнете; в него се крие потенциална сила, намерете здрав импулс и я превърнете в жива сила.

Знаете ли какъв беше резултатът? – Около четиристотин души през Драгалевци, през Беглер чифлик, през Бистрица, през Княжево плъзнаха през нощта срещу неделя по гърдите на Витоша и при изгряването на слънцето триста души бяха при Черния връх! Е, право да си кажа, туй благородно надпреварване ме поразил! Картината, която представляваше Витоша в събота през нощта, беше до такава степен величествена, щото се отказвам даже опит да направя за описанието ѝ. Онзи въодушевен фантастически устрем към небесата, чрез хиляди препятствия, онова стремително катерение по храсталаци, по камънаци, на десетки наелектризирани групи, развято нарочно приготвено знаме, звуковете на една военна тръба сред пламналите тук-там огньове, онази фантастическа картина, осветена феерически от пълната луна... Господин Вазов, вий бяхте очевидец – опишете тази поражаяща със своето величие картина.

София, 19 август 1895 г.

Речник

гешефтарска – свързана с непочтени търговски сделки

лутнал се – изгубил правилната посока, заблудил се, залутал се

не о хлебе едином жив будет человек – човек не живее само за хляба

пишуция – пишещия

поражаяща – поразяваща

1. задача: Какво отношение към българската природа изразяват Иван Вазов в „Отечество любезно, как хубаво си ти!“ и Алеко Константинов в „Невероятно, но факт: 300 души на Черния връх“? Откриват ли различия в мнението на двамата автори?

2. задача: В „Отечество любезно, как хубаво си ти!“ Иван Вазов два пъти използва думата „хляб“, но я вписва в различни по значение картини: „...Ти сбиращ в едно всички блага и дарове: / хляб, свила, рози, нектар...“ (II строфа) и „...нам нищо ни не трябва, / доволно е, че даваш покривката и хляба...“ (V строфа). В какъв смисъл Алеко Константинов употребява същата дума? Сравнете с примерите от Вазовото стихотворение.

- **Изберете си близък до вашето населено място природен обект – връх, река, поляна, морски залив... и създайте кратко съчинение, което да одухотвори избрания от вас обект и да разкаже човешка история. За да се ориентирате по-добре как да изпълните задачата, а и за да обогатите читателския си опит, запознайте се с откъса от разказа на Елин Пелин „Веселият монах“.**

Горе в планината е старият манастир „Света Троица“, мъчно достъпен и затова почти запустял. Бутнат в подножието на големи ронливи скали, добили причудливи форми на чудовища, с разсипана каменна ограда, потънал в бурен, с изкривени полуразрушени здания, почернели от времето, с тревясал двор, из който стърчат няколко зазелавели умиращи дървета, с глухотата си, със самотата си, това място навява печал и запустението му плаши. (...)

А долу в падината, не много далеко от това мъртвило, се намира чудно място. Широка равна поляна, затворена от високи обраснали с мъх и здравец скали, мокри от вечно сълзящи струи. В подножието им бликат студени живи извори, които събират водите си в тиха спокойна рекичка. На

средата на поляната се намира светият гроб. Един камък, увит в бръшлян, бележи това място и под него една лехичка, гдето по чудо растат едно до друго, като че посадени и събрани от добродетелна невеста, всички цветя, които можеш да намериш в планината. Тук се редят да цъфтят от първите пролетни теменужки до есенния минзухар, когото покрива първият сняг. Наоколо се събират хиляди птици, а нощем при реката идат да пият вода много животни от планината. Те слизат на поляната, укротени и спокойни, и никое никого не напада. Вълкът и сърната, лисицата и дивата кокошка утоляват жаждата си един до друг.

Затова и хората идат тук да търсят изцеление на душевните си рани. Скърбящи, страдащи от мъка и мрачни мисли, безнадеждно влюбени, щастливи младоженци, осиротели деца, бездетни и челядници идат да се кланят с молитва на светия гроб и да умият лицата си с благословена вода.

В тоя гроб не почива светец или мъченик, записан в календара. И в черковните книги няма песен за него. И името му малко се знае. Но бог е приел делото му и с невидими грижи вечно поддържа цветя на гроба му.

В тоя малък гроб, над който се редуват да цъфтят всички цветя от планината, почива младият монах Еникий, наричан някога Веселият монах.

Останал невръстен сирак, отгледан от несвои, той, момче едва на десет години, бе даден за прислужник в току-що основания манастир „Света Троица“. Монасите го направиха пастир на козите си, а в празничен ден го посвещаваха в черковния ред и поучаваха божие слово. Повече от времето малкият прекарваше по горите самичък с мъчливото си стадо, свиреше с цафарата, която си направи самичък, и лежейки на гръб по поляните, гледаше небето, слушаше ударите на малкото си сърце и размишляваше за живота и света, който беше далеч от него. Там той се срещаше с различни животни и привикна с тях, без да се плаши от нещо. Той се научи да подражава гласа на зверовете и птиците така сполучливо, че можеше да повика вълка и заека. Можеше да събира връните на орляци. Примамваше сърните и тъй мило им говореше, че те идеха при него и взимаха хляб от ръката му. Вrabчетата кацаха по раменете и по главата му и се радваха, когато им говореше. Той носеше зърна в торбичката и ги хранеше. Зайчетата идеха при него, изправяха се срещу лицето му и с часове го гледаха. Той укротяваше змиите със свирката си и те пълзяха и се галеха по ръцете му и по шията му, кротки и послушни. Свикваше различни птички от гората и им пееше песни, които сам беше измислил, а те го слушаха благодарни. Знаеше гнездата на гургулиците и носеше храна на майките, когато мътеха. Вълците ближеха ръката му и не закачаха стадото му...

- **Прочетете откъса от стихотворението на Никола Вапцаров „Не бойте се, деца“ и изпълнете поставените към него задачи.**

Работиме много,
работим от сутрин до здрач.
Но хляба е малко.
Но хляба не стига, деца.
И ваште лица
са сгърчени вече от плач,
и ваште очи
са сухи и неми –
такива големи –
мъчително тъжни очи...
И в тях е стаен
ужас свиреп:
хлеб!
хлеб!
хлеб!

Послушайте, малки,
послушайте, мънички мои,
така е днес,
наверно било е и вчера.
И аз, понеже нямам храна,
понеже нямам с какво,
ето нà:
ще ви нахраня със вера.

Ще дойдат години
и ний ще ги стегнем тогава,
на дните водите
ще впрегнем в бетонен ръкав.
Не ще ги изпуснем, нали?
Ще ги впримчиме здраво.
Ще им кажем:
„Така ще вървите!“
И те ще тръгнат така!

Ще имаме хлеб тогава.
Ще имаме хлеб!
И радост в очите ще имате,
мънички мои.
Имам ли аз,
то значи да има за теб,
имаш ли ти,
то значи да има безброя.

И толкова хубав ще бъде
тогава живота,
и днешната плесен
ще бъде безкрайно далеко...

1. задача: Посочете кои са думите, несъответстващи на нормите на съвременния български книжовен език, които Никола Вапцаров е използвал в своето произведение. Защо не трябва да ги поправаме?

2. задача: Какво е общото за стихотворението на Христо Смирненски „Братчетата на Гаврош“ и творбата на Никола Вапцаров „Не бойте се, деца“? Обърнете особено внимание на очите на децата, върху които и двама поети са поставили акцент.

3. задача: Какъв е смисълът на употребения от Никола Вапцаров израз с преносно значение „ще ви нахраня със вера“?

4. задача: Попълнете таблицата така, че да опишете чрез противопоставяния характеристиките на настоящето и на бъдещето в „Не бойте се, деца“.

НАСТОЯЩЕ	БЪДЕЩЕ
	хубав живот
ужас свиреп	
	радост
нямам	

5. задача: Състезавайте се в създаването на речник, в който да са включени думи, описващи един по-добър свят на бъдещето. Не се ограничавайте с използваните от Никола Вапцаров, а дайте воля на своето въображение. Вижте в тълковен речник как са подредени думите и каква информация е дадена за всяка от тях. Изберете жури, което да определи победителя – този от вас, който е изпълнил най-добре поставената задача. Наградата може да бъде тълковен, правописен или двуезичен речник.

Отговори на тестовете от работните листове

БЪЛГАРСКИ ЕЗИК

1. В; 2. Б; 3. Б; 4. Б; 5. В; 6. Б; 7. А; 8. В; 9. В; 10. Г; 11. В; 12. Г; 13. В; 14. А; 15. Б; 16. А; 17. А; 18. В; 19. Б; 20. А; 21. В; 22. А; 23. В; 24. В; 25. В.

ЛИТЕРАТУРА

ДЯЛ I – 1. А; 2. В; 3. В; 4. Г; 5. В; 6. Г; 7. Б; 8. Г; 9. Г; 10. В.

ДЯЛ II – 1. Г; 2. В; 3. Г; 4. Б; 5. В; 6. Г; 7. Г; 8. В; 9. А; 10. А.

УТВЪРДИЛ

Директор:
 (Име, фамилия, подпис)

ПРИМЕРНО ТЕМАТИЧНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ

по учебния предмет **български език и литература** за 7. клас

Годишният брой часове за изучаване на учебния предмет български език и литература в 7. клас е **108** часа – **60** часа за български език и **48** часа за литература. Седмичният брой часове за изучаване на учебния предмет български език и литература в 7. клас е **9** часа – **5** часа за български език и **4** часа за литература.

Срокът на обучение е 12 учебни седмици.

№ по ред	Учебница по ред	Тема на урочната единица	Вид урочна единица	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия	Контекст и дейности за всяка урочна единица	Методи и форми на оценяване по теми и/или раздели	Забележка
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	1	Запознаване със структурата и функциите на работните листове по български език и литература	Нови знания					
2	1	Входно ниво	Контролна работа			Тест и създаване на кратък текст		
3	1	Входно ниво	Контролна работа			Тест и създаване на кратък текст		
4	1	Текстът в масовата комуникация	Нови знания, КК	Характеризира ситуацията на общуване в масовата комуникация. Разпознава интервю, репортаж и информационна бележка като медийни текстове.	средства за масова комуникация, интервю, репортаж, информационна бележка	Тест и създаване на кратък текст Възприема медийни текстове и формулира отговори в съответствие с учебната ситуация. Разпознава особеностите на медийния текст.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
5	1	Текстът в масовата комуникация	Упражнение, КК	Характеризира ситуацията на общуване в масовата комуникация. Разпознава интервю, репортаж и информационна бележка като медийни текстове.		Тест и създаване на кратък текст Възприема медийни текстове и формулира отговори в съответствие с учебната ситуация. Разпознава особеностите на медийния текст.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
6	1	„Вятър ечи, Балкан стене“ и „Стани, стани, юнак балкански“ – <i>Добри Читту- лов</i>	Нови зна- ния	Различава основни ценности и норми на ет- ническата национална общност и на граждан- ската национална общност. Съпоставя свои ценности с ценности на при- надлежащия към етническата национална общност човек и оценява значението им в съответния социокултурен контекст. Различава и тълкува в изучавани поетически литературни текстове преживявания, настро- ения, състояния на героя.		Изразява впечатления, чув- ства, настроения, мисли, пози- ции по отделни проблеми. Намира и извлича инфор- мация от текст с оглед на конкретна изследователска задача.	Оценки за инди- видуална работа в клас и за рабо- та по групи	
7	1	„Вятър ечи, Балкан стене“ и „Стани, стани, юнак балкански“ – <i>Добри Читту- лов</i>	Упраж- нение	Различава основни ценности и норми на ет- ническата национална общност и на граждан- ската национална общност. Съпоставя свои ценности с ценности на при- надлежащия към етническата национална общност човек и оценява значението им в съответния социокултурен контекст. Различава и тълкува в изучавани поетически литературни текстове преживявания, настро- ения, състояния на героя.		Изразява впечатления, чув- ства, настроения, мисли, пози- ции по отделни проблеми. Намира и извлича инфор- мация от текст с оглед на конкретна изследователска задача.	Оценки за инди- видуална работа в клас и за рабо- та по групи	
8	1	„Вятър ечи, Балкан стене“ и „Стани, стани, юнак балкански“ – <i>Добри Читту- лов</i>	Упраж- нение	Различава основни ценности и норми на ет- ническата национална общност и на граждан- ската национална общност. Съпоставя свои ценности с ценности на при- надлежащия към етническата национална общност човек и оценява значението им в съответния социокултурен контекст. Различава и тълкува в изучавани поетически литературни текстове преживявания, настро- ения, състояния на героя.		Изразява впечатления, чув- ства, настроения, мисли, пози- ции по отделни проблеми. Намира и извлича инфор- мация от текст с оглед на конкретна изследователска задача.	Оценки за инди- видуална работа в клас и за рабо- та по групи	
9	1	„На прощаване в 1868 г.“ – <i>Хрис- то Ботев</i>	Нови зна- ния	Познава значението на понятието <i>лирически герой</i> . Различава основни ценности и норми на ет- ническата национална общност и на граждан- ската национална общност. Съпоставя свои ценности с ценности на при- надлежащия към етническата национална общност човек и оценява значението им в съответния социокултурен контекст. Различава и тълкува в изучавани поетически литературни текстове преживявания, настро- ения, състояния на героя.	лирически герой	Изразява впечатления, чув- ства, настроения, мисли, пози- ции по отделни проблеми. Анализира смисъла на худо- жественния текст. Отчита жанровите му специ- фики.	Оценки за инди- видуална работа и работа по групи	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
10	2	Анализ на резултатите от входното ниво	Упражнение				Оценки за индивидуална работа	
11	2	Текстът в масовата комуникация	Упражнение, КК	Характеризира ситуацията на общуване в масовата комуникация. Разпознава интервю, репортаж и информационна бележка като медийни текстове.		Възприема медийни текстове и формулира отговори в съответствие с учебната ситуация. Разпознава особеностите на медийния текст.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
12	2	Художествен текст	Нови знания	Търси, извлича, подбира, анализира информация от художествен текст (на хартиен и на електронен носител) за изпълнение на определена комуникативна задача.		Разпознава особеностите на художествения текст.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
13	2	Художествен текст	Нови знания	Търси, извлича, подбира, анализира информация от художествен текст (на хартиен и на електронен носител) за изпълнение на определена комуникативна задача.		Разпознава особеностите на художествения текст.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
14	2	Художествен текст	Упражнение	Търси, извлича, подбира, анализира информация от художествен текст (на хартиен и на електронен носител) за изпълнение на определена комуникативна задача.		Разпознава особеностите на художествения текст.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
15	2	„На прощаване в 1868 г.“ – Христо Ботев	Упражнение	Познава значението на понятието <i>лирически герой</i> . Различава основни ценности и норми на етническата национална общност и на гражданската национална общност. Съпоставя свои ценности с ценности на принадлежания към етническата национална общност човек и оценява значението им в съответния социокултурен контекст. Различава и тълкува в изучавани поетически литературни текстове преживявания, настроения, състояния на героя.		Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми. Анализира смисъла на художествения текст. Отчита жанровите му специфики.	Оценки за индивидуална работа и работа по групи	
16	2	„На прощаване в 1868 г.“ – Христо Ботев	Упражнение	Познава значението на понятието <i>лирически герой</i> . Различава основни ценности и норми на етническата национална общност и на гражданската национална общност. Съпоставя свои ценности с ценности на принадлежания към етническата национална общност човек и оценява значението им в съответния социокултурен контекст. Различава и тълкува в изучавани поетически литературни текстове преживявания, настроения, състояния на героя.		Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми. Анализира смисъла на художествения текст. Отчита жанровите му специфики.	Оценки за индивидуална работа и работа по групи	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
17	2	„Немили-недраги“ – <i>Иван Вазов</i>	Нови знания	Различава основни ценности и норми на етническата национална общност и на гражданската национална общност. Съпоставя свои ценности с ценности на принадлежация към етническата национална общност човек и оценява значението им в съответния социокултурен контекст. Различава и тълкува в изучавани литературни текстове преживявания, настроения, състояния на героя. Познава значението на понятието <i>повест</i> и разпознава нейни жанрови характеристики, проявени в „Немили-недраги“.	повест	Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми. Анализира смисъла на художествения текст. Отчита жанровите му специфики.	Оценки за индивидуална работа и работа по групи	
18	2	„Немили-недраги“ – <i>Иван Вазов</i> (1 глава)	Нови знания и упражнение	Различава основни ценности и норми на етническата национална общност и на гражданската национална общност. Съпоставя свои ценности с ценности на принадлежация към етническата национална общност човек и оценява значението им в съответния социокултурен контекст. Различава и тълкува в изучавани литературни текстове преживявания, настроения, състояния на героя. Познава значението на понятието <i>повест</i> и разпознава нейни жанрови характеристики, проявени в „Немили-недраги“.		Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми. Анализира смисъла на художествения текст. Отчита жанровите му специфики.	Оценки за индивидуална работа и работа по групи	
19	3	Художествен текст	Упражнение	Търси, извлича, подбира, анализира информация от художествен текст (на хартиен и на електронен носител) за изпълнение на определена комуникативна задача.		Разпознава особеностите на художествения текст.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
20	3	Думата като лексикално средство в текста. Неутрална и експресивна лексика. Домашни и чужди думи	Нови знания	Разпознава неутрална и експресивна лексика в текст. Използва изразите възможности на думите в речевата практика. Използва различни източници, включително на електронен носител, за обогатяване на речника с нови думи и с нови значения на познати думи. Тълкува употребата на експресивна лексика в художествен и в медиен текст.	неутрална лексика, експресивна лексика, домашни думи, чужди думи (чуждици и заемки)	Разпознава и сравнява езикови факти и закономерности (фонетични, лексикални, синтактични, морфологични) от българския език и от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
21	3	Думата като лексикално средство в текста. Неутрална и експресивна лексика. Домашни и чужди думи	Нови знания	Разпознава неутрална и експресивна лексика в текст. Използва изразните възможности на думите в речевата практика. Използва различни източници, включително на електронен носител, за обогатяване на речника с нови думи и с нови значения на познати думи. Тълкува употребата на експресивна лексика в художествен и в медиен текст.		Разпознава и сравнява езици факти и закономерности (фонетични, лексикални, синтактични, морфологични) от българския език и от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
22	3	Думата като лексикално средство в текста. Неутрална и експресивна лексика. Домашни и чужди думи	Упражнение	Разпознава неутрална и експресивна лексика в текст. Използва изразните възможности на думите в речевата практика. Използва различни източници, включително на електронен носител, за обогатяване на речника с нови думи и с нови значения на познати думи. Тълкува употребата на експресивна лексика в художествен и в медиен текст.		Разпознава и сравнява езици факти и закономерности (фонетични, лексикални, синтактични, морфологични) от българския език и от изучавания чужд език.	Оценки за домашна работа, индивидуална работа и работа по групи	
23	3	Думата като лексикално средство в текста. Неутрална и експресивна лексика. Домашни и чужди думи	Упражнение	Разпознава неутрална и експресивна лексика в текст. Използва изразните възможности на думите в речевата практика. Използва различни източници, включително на електронен носител, за обогатяване на речника с нови думи и с нови значения на познати думи. Тълкува употребата на експресивна лексика в художествен и в медиен текст.		Разпознава и сравнява езици факти и закономерности (фонетични, лексикални, синтактични, морфологични) от българския език и от изучавания чужд език.	Оценки за домашна работа, индивидуална работа и работа по групи	
24	3	„Немили-недраги“ – <i>Иван Вазов</i> (II глава)	Нови знания и упражнение	Различава основни ценности и норми на етническата национална общност и на гражданската национална общност. Съпоставя свои ценности с ценности на принадлежания към етническата национална общност човек и оценява значението им в съответния социокултурен контекст. Различава и тълкува в изучавани литературни текстове преживявания, настроения, състояния на героя. Познава значението на понятието <i>повест</i> и разпознава нейни жанрови характеристики, проявени в „Немили-недраги“.		Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми. Анализира смисъла на художествения текст. Отчита жанровите му специфики.	Оценки за индивидуална работа и работа по групи	
25	3	„Немили-недраги“ – <i>Иван Вазов</i> (III глава)	Нови знания и упражнение	Различава основни ценности и норми на етническата национална общност и на гражданската национална общност. Съпоставя свои ценности с ценности на принадлежания към етническата национална общност човек и оценява значението им в съответния социокултурен контекст.		Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми. Анализира смисъла на художествения текст. Отчита жанровите му специфики.	Оценки за индивидуална работа и работа по групи	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
26	3	„Немили-недраги“ – Иван Вазов (V глава)	Нови знания и учражение	<p>Различава и тълкува в изучавани литературни текстове преживявания, настроения, състояния на героя.</p> <p>Познава значението на понятието <i>повест</i> и разпознава нейни жанрови характеристики, проявени в „Немили-недраги“.</p> <p>Различава и тълкува в откъса от „Немили-недраги“ действията и развитието на героите.</p> <p>Различава основни ценности и норми на етническата национална общност и на гражданската национална общност.</p> <p>Съпоставя свои ценности с ценности на принадлежания към етническата национална общност човек и оценява значението им в съответния социокултурен контекст.</p> <p>Различава и тълкува в изучавани литературни текстове преживявания, настроения, състояния на героя.</p> <p>Познава значението на понятието <i>повест</i> и разпознава нейни жанрови характеристики, проявени в „Немили-недраги“.</p> <p>Различава и тълкува в откъса от „Немили-недраги“ действията и развитието на героите.</p>		<p>Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми.</p> <p>Анализира смисъла на художественния текст.</p> <p>Отчита жанровите му специфики.</p>	Оценки за индивидуална работа и работа по групи	
27	3	„Немили-недраги“ – Иван Вазов (X глава)	Нови знания и учражение	<p>Различава основни ценности и норми на етническата национална общност и на гражданската национална общност.</p> <p>Съпоставя свои ценности с ценности на принадлежания към етническата национална общност човек и оценява значението им в съответния социокултурен контекст.</p> <p>Различава и тълкува в изучавани литературни текстове преживявания, настроения, състояния на героя.</p> <p>Познава значението на понятието <i>повест</i> и разпознава нейни жанрови характеристики, проявени в „Немили-недраги“.</p> <p>Различава и тълкува в откъса от „Немили-недраги“ действията и развитието на героите.</p>		<p>Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми.</p> <p>Анализира смисъла на художественния текст.</p> <p>Отчита жанровите му специфики.</p>	Оценки за индивидуална работа и работа по групи	
28	4	Звукови промени в думата	Нови знания	Обяснява случаи на несъответствие между изговор и правопис. Изговора и пише домашни и чужди думи според правоговорните и правописните правила. Правилно изговора и пише думи от терминологичната лексика.		Разпознава и сравнява езикови факти и закономерности (фонетични, лексикални, синтактични, морфологични) от българския език и от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
29	4	Звукови промени в думата	Нови знания	Обяснява случаи на несъответствие между изговор и правопис. Изговаря и пише домашни и чужди думи според правоговорните и правописните правила. Правилно изговаря и пише думи от терминологичната лексика.		Разпознава и сравнява езикови факти и закономерности (фонетични, лексикални, синтактични, морфологични) от българския език и от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа	
30	4	Звукови промени в думата	Упражнение	Обяснява случаи на несъответствие между изговор и правопис. Изговаря и пише домашни и чужди думи според правоговорните и правописните правила. Правилно изговаря и пише думи от терминологичната лексика.		Разпознава и сравнява езикови факти и закономерности (фонетични, лексикални, синтактични, морфологични) от българския език и от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
31	4	Звукови промени в думата	Упражнение	Обяснява случаи на несъответствие между изговор и правопис. Изговаря и пише домашни и чужди думи според правоговорните и правописните правила. Правилно изговаря и пише думи от терминологичната лексика.		Разпознава и сравнява езикови факти и закономерности (фонетични, лексикални, синтактични, морфологични) от българския език и от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
32	4	Части на речта. Глагол	Преговор	Познава граматичните характеристики на глагола. Умее да употребява правилно и уместно глаголи в речта си.			Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
33	4	„Немили-недраги“ – Иван Вазов (епилот)	Нови знания и упражнение	Различава основни ценности и норми на етническата национална общност и на гражданската национална общност. Съпоставя свои ценности с ценностите на прилежащата към етническата национална общност човек и оценява значението им в съответния социокултурен контекст. Различава и тълкува в изучавани литературни текстове преживявания, настроения, състояния на героя. Познава значението на понятието <i>ловест</i> и разпознава нейни жанрови характеристики, проявени в „Немили-недраги“. Различава и тълкува в откъса от „Немили-недраги“ действията и развитието на героите.		Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми. Анализира смисъла на художествените текстове. Отчита жанровите му специфики.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
34	4	„Немили-недраги“ – <i>Иван Вазов</i>	Обобщение	Различава основни ценности и норми на етническата национална общност и на гражданската национална общност. Съпоставя свои ценности с ценности на принадлежания към етническата национална общност човек и оценява значението им в съответния социокултурен контекст. Различава и тълкува в изучавани литературни текстове преживявания, настроения, състояния на героя. Познава значението на понятието <i>ловест</i> и разпознава нейни жанрови характеристики, проявени в „Немили-недраги“.		Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми. Анализира смисъла на художественния текст. Отчита жанровите му специфики.	Оценки за индивидуална работа и работа по групи	
35	4	„Една българка“ – <i>Иван Вазов</i>	Нови знания	Обяснява отношенията между началото и края на разказа „Една българка“ и оценява значението им за завършеността на текста. Обяснява значението на сюжета в разказа „Една българка“. Различава и тълкува в „Една българка“ действията и развитието на героите в сюжета. Разпознава и обяснява функциите на структурни елементи на разказа „Една българка“.		Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми. Анализира смисъла на художественния текст. Отчита жанровите му специфики.	Оценки за индивидуална работа и работа по групи	
36	4	„Една българка“ – <i>Иван Вазов</i>	Нови знания	Обяснява отношенията между началото и края на разказа „Една българка“ и оценява значението им за завършеността на текста. Обяснява значението на сюжета в разказа „Една българка“. Различава и тълкува в „Една българка“ действията и развитието на героите в сюжета. Разпознава и обяснява функциите на структурни елементи на разказа „Една българка“.		Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми. Анализира смисъла на художественния текст. Отчита жанровите му специфики.	Оценки за индивидуална работа и работа по групи	
37	5	Части на речта. Глагол	Преговор	Познава граматичните характеристики на глагола. Умее да употребява правилно и уместно глаголи в речта си.			Оценки за домашна работа, индивидуална работа и работа по групи	
38	5	Наклонение на глагола	Нови знания	Познава спецификата на наклонението като начин за изразяване на отношение на говорещото лице към глаголното действие. Разпознава и правилно образува форми на изявително наклонение, на условно наклонение и на повелително наклонение. Умее да използва изразните възможности на видовете наклонения в текст според целта на общуване.	наклонение на глагола, изявително наклонение, условно наклонение, повелително наклонение	Разпознава и сравнява езикови факти и закономерности (фонетични, лексикални, синтактични, морфологични) от българския език и от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	

1	39	2	5	3	4	5	6	7	8	9
		Наклонение на глагола	Нови знания	Познава спецификата на наклонението като начин за изразяване на отношение на горещото лице към глаголното действие. Разпознава и правилно образува форми на изявително наклонение, на условно наклонение и на повелително наклонение. Умее да използва изразните възможности на видовете наклонения в текст според целта на общуване.		Разпознава и сравнява езици факти и закономерности (фонетични, лексикални, синтактични, морфологични) от българския език и от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи			
	40	5	Упражнение	Познава спецификата на наклонението като начин за изразяване на отношение на горещото лице към глаголното действие. Разпознава и правилно образува форми на изявително наклонение, на условно наклонение и на повелително наклонение. Умее да използва изразните възможности на видовете наклонения в текст според целта на общуване.		Разпознава и сравнява езици факти и закономерности (фонетични, лексикални, синтактични, морфологични) от българския език и от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи			
	41	5	Упражнение	Познава спецификата на наклонението като начин за изразяване на отношение на горещото лице към глаголното действие. Разпознава и правилно образува форми на изявително наклонение, на условно наклонение и на повелително наклонение. Умее да използва изразните възможности на видовете наклонения в текст според целта на общуване.		Разпознава и сравнява езици факти и закономерности (фонетични, лексикални, синтактични, морфологични) от българския език и от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи			
	42	5	Нови знания	Обяснява отношенията между началото и края на разказа „Една българка“ и оценява значението им за завършеността на текста. Обяснява значението на сюжета в разказа „Една българка“. Различава и тълкува в „Една българка“ действията и развитието на героите в сюжета. Разпознава и обяснява функциите на структурни елементи на разказа „Една българка“.		Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми. Анализира смисъла на художествените текстове. Отчита жанровите му специфики.	Оценки за индивидуална работа и работа по групи			
	43	5	Упражнение	Обяснява отношенията между началото и края на разказа „Една българка“ и оценява значението им за завършеността на текста. Обяснява значението на сюжета в разказа „Една българка“. Различава и тълкува в „Една българка“ действията и развитието на героите в сюжета. Разпознава и обяснява функциите на структурни елементи на разказа „Една българка“.		Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми. Анализира смисъла на художествените текстове. Отчита жанровите му специфики.	Оценки за индивидуална работа и работа по групи			

1	2	3	4	5	6	7	8	9
44	5	„Една българка“ – <i>Иван Вазов</i>	Упражнение	Обяснява отношението между началото и края на разказа „Една българка“ и оценява значението им за завършеността на текста. Обяснява значението на сюжета в разказа „Една българка“. Различава и тълкува в „Една българка“ действията и развитието на героите в сюжета. Разпознава и обяснява функциите на структурни елементи на разказа „Една българка“.		Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми. Анализира смисъла на художествения текст. Отчита жанровите му специфики.	Оценки за индивидуална работа и работа по групи	
45	5	„Една българка“ – <i>Иван Вазов</i>	Упражнение	Обяснява отношението между началото и края на разказа „Една българка“ и оценява значението им за завършеността на текста. Обяснява значението на сюжета в разказа „Една българка“. Различава и тълкува в „Една българка“ действията и развитието на героите в сюжета. Разпознава и обяснява функциите на структурни елементи на разказа „Една българка“.		Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми. Анализира смисъла на художествения текст. Отчита жанровите му специфики.	Оценки за индивидуална работа и работа по групи	
46	6	Преизказни глаголни форми	Нови знания	Познава спецификата на преизказните глаголни форми. Разпознава и правилно образува преизказни глаголни форми. Умее да използва изразните възможности на преизказните форми в текст според целта на общуване.	преизказни глаголни форми	Разпознава и сравнява езици факти и закономерности (фонетични, лексикални, синтактични, морфологични) от българския език и от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
47	6	Преизказни глаголни форми	Нови знания	Познава спецификата на преизказните глаголни форми. Разпознава и правилно образува преизказни глаголни форми. Умее да използва изразните възможности на преизказните форми в текст според целта на общуване.		Разпознава и сравнява езици факти и закономерности (фонетични, лексикални, синтактични, морфологични) от българския език и от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работа по групи	
48	6	Преизказни глаголни форми	Упражнение	Познава спецификата на преизказните глаголни форми. Разпознава и правилно образува преизказни глаголни форми. Умее да използва изразните възможности на преизказните форми в текст според целта на общуване.		Разпознава и сравнява езици факти и закономерности (фонетични, лексикални, синтактични, морфологични) от българския език и от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа в клас	
49	6	Преизказни глаголни форми	Упражнение	Познава спецификата на преизказните глаголни форми. Разпознава и правилно образува преизказни глаголни форми. Умее да използва изразните възможности на преизказните форми в текст според целта на общуване.		Разпознава и сравнява езици факти и закономерности (фонетични, лексикални, синтактични, морфологични) от българския език и от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа в клас	

1	50	2	6	3	4	5	6	7	8	9
				Обособени части в простото изречение	Нови знания	Разпознава обособени части в изречението. Познава синонимни варианти на обособените части; правилно и целесъобразно ги използва в речевата практика. Прилага пунктуационните правила при употребяване на обособени части.	обособени части	Сравнява и осмисля езикови единици в българския език с аналогични езикови единици от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
	51	6		„Опълченците на Шипка“ – <i>Иван Вазов</i>	Нови знания	Познава значението на понятието <i>ода</i> и разпознава нейни жанрови характеристики, проявени в „Опълченците на Шипка“. Различава и тълкува в „Опълченците на Шипка“ преживявания, настроения, състояния на героите. Обяснява особеностите при изграждането на образа на света и човека в „Опълченците на Шипка“.	ода	Определя начини, по които изучаван художествен текст утвърждава своите идеи и ценности и/или отрича други, и се обосновава чрез примери от художественния изказ.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
	52	6		„Опълченците на Шипка“ – <i>Иван Вазов</i>	Упражнение	Познава значението на понятието <i>ода</i> и разпознава нейни жанрови характеристики, проявени в „Опълченците на Шипка“. Различава и тълкува в „Опълченците на Шипка“ преживявания, настроения, състояния на героите. Обяснява особеностите при изграждането на образа на света и човека в „Опълченците на Шипка“.	ода	Определя начини, по които изучаван художествен текст утвърждава своите идеи и ценности и/или отрича други, и се обосновава чрез примери от художественния изказ.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
	53	6		„Опълченците на Шипка“ – <i>Иван Вазов</i>	Упражнение	Познава значението на понятието <i>ода</i> и разпознава нейни жанрови характеристики, проявени в „Опълченците на Шипка“. Различава и тълкува в „Опълченците на Шипка“ преживявания, настроения, състояния на героите. Обяснява особеностите при изграждането на образа на света и човека в „Опълченците на Шипка“.	ода	Определя начини, по които изучаван художествен текст утвърждава своите идеи и ценности и/или отрича други, и се обосновава чрез примери от художественния изказ.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
	54	6		„Българският език“ – <i>Иван Вазов</i>	Нови знания	Разпознава жанрови характеристики на одата, проявени в „Българският език“. Различава и тълкува в „Българският език“ преживявания, настроения, състояния на героя. Идентифицира интерпретирани в „Българският език“ проблеми и конфликти, съпоставя ги със съвременността и ги свързва с лични идеи, за да обоснове своя гледна точка.		Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по проблеми. Намира и извлича информация от художественния текст с оглед на конкретна изследователска задача. Анализира смисъла на художествения текст. Отчита жанровите му специфики.	Оценки за индивидуално участие в час и за работата по групи	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
55	7	Обособени части в простото изречение	Нови знания	Разпознава обособени части в изречението. Познава синонимни варианти на обособените части; правилно и целесъобразно ги използва в речевата практика. Прилага пунктуационните правила при употребяване на обособени части.	обособени части	Сравнява и осмисля езикови единици в българския език с аналогични езикови единици от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа и работа по групи	
56	7	Обособени части в простото изречение	Упражнение	Разпознава обособени части в изречението. Познава синонимни варианти на обособените части; правилно и целесъобразно ги използва в речевата практика. Прилага пунктуационните правила при употребяване на обособени части.	обособени части	Сравнява и осмисля езикови единици в българския език с аналогични езикови единици от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа и работа по групи	
57	7	Обособени части в простото изречение	Упражнение	Разпознава обособени части в изречението. Познава синонимни варианти на обособените части; правилно и целесъобразно ги използва в речевата практика. Прилага пунктуационните правила при употребяване на обособени части.	обособени части	Сравнява и осмисля езикови единици в българския език с аналогични езикови единици от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа в клас	
58	7	Класна работа № 1	Класна работа № 1				Оценки от класна работа	
59	7	Класна работа № 1	Класна работа № 1				Оценки от класна работа	
60	7	„Българският език“ – <i>Иван Вазов</i>	Упражнение	Разпознава жанрови характеристики на ода-та, проявени в „Българският език“. Различава и тълкува в „Българският език“ преживявания, настроения, състояния на героя. Идентифицира интерпретирани в „Българският език“ проблеми и конфликти, съпоставя ги със съвременността и ги свързва с лични идеи, за да обоснове своя гледна точка.		Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по проблеми. Намира и извлича информация от художествения текст с оглед на конкретна изследователска задача. Анализира смисъла на художествения текст. Отчита жанровите му специфики.	Оценки за индивидуално участие в час и за работа по групи	
61	7	Българинът във възрожденския свят		Тест за самооценка				
62	7	Българинът във възрожденския свят		Анализ на грешките от теста за самооценка			Оценки за индивидуално участие в час и за работа по групи	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
63	7	„Бай Ганьо пътува“ – Алено Константинов	Нови знания	Различава основни ценности и норми на човека в обществото. Съпоставя ценности на човека в обществото и оценява значението им в съответния социално-културен контекст. Различава и тълкува в „Бай Ганьо пътува“ действията и развитието на героите. Разпознава и обяснява функциите на структурни елементи на разказа в „Бай Ганьо пътува“.	Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по проблеми. Различава и тълкува в текста преживявания, настроения, състояния на героя. Анализира смисъла на художествените текст. Намира и извлича информация от текста с оглед на конкретна изследователска задача.	Оценки за индивидуална работа и работа по групи		
64	8	Анализ на резултатите от класна работа № 1	Упражнение	Идентифицира интерпретирани в „Бай Ганьо пътува“ проблеми и конфликти, свързва примери за такива проблеми и конфликти с лични идеи, за да обоснове своя гледна точка.		Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи		
65	8	Сложно съставно изречение	Нови знания	Разпознава подчинителни връзки в сложното изречение. Разпознава сложное съставно изречение. Разпознава главно и подчинено изречение в сложното съставно изречение. Уместно използва сложни съставни изречения в речевата практика.	подчинителна връзка, сложное съставно изречение, главно и подчинено изречение	Сравнява и осмисля езикови единици в българския език с аналогични езикови единици от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
66	8	Сложно съставно изречение	Нови знания	Разпознава подчинителни връзки в сложното изречение. Разпознава сложное съставно изречение. Разпознава главно и подчинено изречение в сложното съставно изречение. Уместно използва сложни съставни изречения в речевата практика..		Сравнява и осмисля езикови единици в българския език с аналогични езикови единици от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
67	8	Сложно съставно изречение	Упражнение	Разпознава подчинителни връзки в сложното изречение. Разпознава сложное съставно изречение. Разпознава главно и подчинено изречение в сложното съставно изречение. Уместно използва сложни съставни изречения в речевата практика.		Сравнява и осмисля езикови единици в българския език с аналогични езикови единици от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
68	8	Сложно съставно изречение	Упражнение	Разпознава подчинителни връзки в сложното изречение. Разпознава сложное съставно изречение. Разпознава главно и подчинено изречение в сложното съставно изречение. Уместно използва сложни съставни изречения в речевата практика.		Сравнява и осмисля езикови единици в българския език с аналогични езикови единици от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
69	8	„Бай Ганьо пътува“ – Алеко Константинов	Нови знания	Различава основни ценности и норми на човека в обществото. Съпоставя ценности на човека в обществото и оценява значението им в съответния социален контекст. Различава и тълкува в „Бай Ганьо пътува“ действията и развитието на героите. Разпознава и обяснява функциите на структурни елементи на разказа в „Бай Ганьо пътува“. Идентифицира интерпретирани в „Бай Ганьо пътува“ проблеми и конфликти, свързва примери за такива проблеми и конфликти с лични идеи, за да обоснове своя гледна точка.		Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по проблеми. Различава и тълкува в текста преживявания, настроения, състояния на героя. Анализира смисъла на художественния текст. Намира и извлича информация от текста с оглед на конкретна изследователска задача.	Оценки за индивидуална работа и работа по групи	
70	8	„Бай Ганьо пътува“ – Алеко Константинов	Упражнение	Различава основни ценности и норми на човека в обществото. Съпоставя ценности на човека в обществото и оценява значението им в съответния социален контекст. Различава и тълкува в „Бай Ганьо пътува“ действията и развитието на героите. Разпознава и обяснява функциите на структурни елементи на разказа в „Бай Ганьо пътува“. Идентифицира интерпретирани в „Бай Ганьо пътува“ проблеми и конфликти, свързва примери за такива проблеми и конфликти с лични идеи, за да обоснове своя гледна точка.		Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по проблеми. Различава и тълкува в текста преживявания, настроения, състояния на героя. Анализира смисъла на художественния текст. Намира и извлича информация от текста с оглед на конкретна изследователска задача.	Оценки за индивидуална работа и работа по групи	
71	8	„Бай Ганьо пътува“ – Алеко Константинов	Упражнение	Различава основни ценности и норми на човека в обществото. Съпоставя ценности на човека в обществото и оценява значението им в съответния социален контекст. Различава и тълкува в „Бай Ганьо пътува“ действията и развитието на героите. Разпознава и обяснява функциите на структурни елементи на разказа в „Бай Ганьо пътува“. Идентифицира интерпретирани в „Бай Ганьо пътува“ проблеми и конфликти, свързва примери за такива проблеми и конфликти с лични идеи, за да обоснове своя гледна точка.		Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по проблеми. Различава и тълкува в текста преживявания, настроения, състояния на героя. Анализира смисъла на художественния текст. Намира и извлича информация от текста с оглед на конкретна изследователска задача.	Оценки за индивидуална работа и работа по групи	

1	72	2	8	3	4	5	6	7	8	9
				„Бай Ганьо пътува“ – Алеко Константинов	Упражнение	Различава основни ценности и норми на човешкото общество. Съпоставя ценности на човека в обществото и оценява значението им в съответния социален контекст. Различава и тълкува в „Бай Ганьо пътува“ действията и развитието на героите. Разпознава и обяснява функциите на структурни елементи на разказа в „Бай Ганьо пътува“.	Идентифицира интерпретирани в „Бай Ганьо пътува“ проблеми и конфликти, свързва прийоми за такива проблеми и конфликти с лични идеи, за да обоснове своя гледна точка.	Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по проблеми. Различава и тълкува в текста преживявания, настроения, състояния на героя. Анализира смисъла на художествените текстове. Намира и извлича информацията от текста с оглед на конкретна изследователска задача.	Оценки за индивидуална работа и работа по групи	
	73	9	Сложно смесено изречение	Нови знания	Разграничава съчинителни от подчинителни връзки в сложното смесено изречение. Разпознава сложното смесено изречение. Уместно употребява сложни смесени изречения в речевата практика.	Сложно смесено изречение	Сравнява и осмисля езикови единици в българския език с аналогични езикови единици от изучавания чужд език.	Сравнява и осмисля езикови единици в българския език с аналогични езикови единици от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
	74	9	Сложно смесено изречение	Нови знания	Разграничава съчинителни от подчинителни връзки в сложното смесено изречение. Разпознава сложното смесено изречение. Уместно употребява сложни смесени изречения в речевата практика.		Сравнява и осмисля езикови единици в българския език с аналогични езикови единици от изучавания чужд език.	Сравнява и осмисля езикови единици в българския език с аналогични езикови единици от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
	75	9	Сложно смесено изречение	Упражнение	Разграничава съчинителни от подчинителни връзки в сложното смесено изречение. Разпознава сложното смесено изречение. Уместно употребява сложни смесени изречения в речевата практика.		Сравнява и осмисля езикови единици в българския език с аналогични езикови единици от изучавания чужд език.	Сравнява и осмисля езикови единици в българския език с аналогични езикови единици от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
	76	9	Сложно смесено изречение	Упражнение	Разграничава съчинителни от подчинителни връзки в сложното смесено изречение. Разпознава сложното смесено изречение. Уместно употребява сложни смесени изречения в речевата практика.		Сравнява и осмисля езикови единици в българския език с аналогични езикови единици от изучавания чужд език.	Сравнява и осмисля езикови единици в българския език с аналогични езикови единици от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
	77	9	Пряко и непряко предаване на чужда реч	Нови знания	Познава правилата за пряко и непряко предаване на чужда реч в текста. Познава начини за цитиране и тяхното правописно и пунктуационно оформление. Използва правилно и уместно цитиране и непряко предаване на чужда реч в текстовете, които създава.	цитат	Сравнява и осмисля езикови единици в българския език с аналогични езикови единици от изучавания чужд език.	Сравнява и осмисля езикови единици в българския език с аналогични езикови единици от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
	78	9	„Неразделни“ – Пенчо Славейков	Нови знания	Познава значението на понятието балада и разпознава нейни жанрови характеристики, проявени в „Неразделни“.	балада	Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми.	Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по групи	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
				Различава и Тълкува в „Неразделни“ преживявания, настроения, състояния на героя. Обяснява функциите на лирическия говорител за изграждането на образа на света и човека в „Неразделни“. Идентифицира интерпретирани в „Неразделни“ проблеми и конфликти, съпоставя ги със съвременността и ги свързва с лични идеи, за да обоснове своя гледна точка.		Намира и извлича информация от текста с оглед на конкретна изследователска задача. Различава и Тълкува в текста преживявания, настроения, състояния на героя. Анализира смисъла на художествения текст.		
79	9	„Неразделни“ – <i>Пенчо Славейков</i>	Упражнение	Познава значението на понятието <i>балада</i> и разпознава нейни жанрови характеристики, проявени в „Неразделни“. Различава и тълкува в „Неразделни“ преживявания, настроения, състояния на героя. Обяснява функциите на лирическия говорител за изграждането на образа на света и човека в „Неразделни“. Идентифицира интерпретирани в „Неразделни“ проблеми и конфликти, съпоставя ги със съвременността и ги свързва с лични идеи, за да обоснове своя гледна точка.		Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми. Намира и извлича информация от текста с оглед на конкретна изследователска задача. Различава и Тълкува в текста преживявания, настроения, състояния на героя. Анализира смисъла на художествения текст.	Оценки за индивидуална работа в час и за работата по групи	
80	9	„Неразделни“ – <i>Пенчо Славейков</i>	Упражнение	Познава значението на понятието <i>балада</i> и разпознава нейни жанрови характеристики, проявени в „Неразделни“. Различава и тълкува в „Неразделни“ преживявания, настроения, състояния на героя. Обяснява функциите на лирическия говорител за изграждането на образа на света и човека в „Неразделни“. Идентифицира интерпретирани в „Неразделни“ проблеми и конфликти, съпоставя ги със съвременността и ги свързва с лични идеи, за да обоснове своя гледна точка.		Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми. Намира и извлича информация от текста с оглед на конкретна изследователска задача. Различава и Тълкува в текста преживявания, настроения, състояния на героя. Анализира смисъла на художествения текст.	Оценки за индивидуална работа в час и за работата по групи	
81	9	„Заточеници“ – <i>Пею Яворов</i>	Нови знания	Различава основни ценности и норми на човека в обществото. Съпоставя ценности на човека в обществото и оценява значението им в съответния социален контекст. Познава значението на понятието <i>елегия</i> и разпознава нейни жанрови характеристики, проявени в „Заточеници“. Различава и тълкува в „Заточеници“ преживявания, настроения, състояния на героя. Обяснява функциите на лирическия герой в „Заточеници“ за смисловото изграждане на текста.	елегия	Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми. Намира и извлича информация от текста с оглед на конкретна изследователска задача. Различава и Тълкува в текста преживявания, настроения, състояния на героя. Анализира смисъла на художествения текст.	Оценки за индивидуална работа в час и за работата по групи	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
82	10	Пряко и непряко предаване на чужда реч	Нови знания	Познава правилата за пряко и непряко предаване на чужда реч в текст. Познава начини за цитиране и тяхното правописно и пунктуационно оформление. Използва правилно и уместно цитиране и непряко предаване на чужда реч в текстове, които създава.		Сравнява и осмисля езикови единици в българския език с аналогични езикови единици от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
83	10	Пряко и непряко предаване на чужда реч	Упражнение	Познава правилата за пряко и непряко предаване на чужда реч в текст. Познава начини за цитиране и тяхното правописно и пунктуационно оформление. Използва правилно и уместно цитиране и непряко предаване на чужда реч в текстове, които създава.		Сравнява и осмисля езикови единици в българския език с аналогични езикови единици от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
84	10	Пряко и непряко предаване на чужда реч	Упражнение	Познава правилата за пряко и непряко предаване на чужда реч в текст. Познава начини за цитиране и тяхното правописно и пунктуационно оформление. Използва правилно и уместно цитиране и непряко предаване на чужда реч в текстове, които създава.		Сравнява и осмисля езикови единици в българския език с аналогични езикови единици от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
85	10	Дискусия	Нови знания	Ориентира се в темата на дискусиата. Участва в дискусия, като организира логически и аргументирано изказванията си; умее да оспори мнение, като проявява толерантност и уважение към събеседниците. Спазва правоговорните изисквания; съобразява интонацията и силата на гласа си с конкретната речева ситуация.		Умее да изслушва мнения и да сравнява различни гледни точки при участие в дискусия.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
86	10	Дискусия	Упражнение	Ориентира се в темата на дискусиата. Участва в дискусия, като организира логически и аргументирано изказванията си; умее да оспори мнение, като проявява толерантност и уважение към събеседниците. Спазва правоговорните изисквания; съобразява интонацията и силата на гласа си с конкретната речева ситуация.		Умее да изслушва мнения и да сравнява различни гледни точки при участие в дискусия.	Оценки за индивидуална работа в клас	
87	10	„Заточеници“ – <i>Лейо Яворов</i>	Упражнение	Различава основни ценности и норми на човека в обществото. Съпоставя ценности на човека в обществото и оценява значението им в съответния социален контекст. Познава значението на понятието <i>елегия</i> и разпознава нейни жанрови характеристики, проявени в „Заточеници“.	елегия	Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми. Намира и извлича информация от текста с оглед на конкретна изследователска задача. Различава и тълкува в текста преживявания, настроения, състояния на героя. Анализира смисъла на художествените текстове.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
88	10	„Заточеници“ – <i>Пејо Яворов</i>	Упражнение	Различава основни ценности и норми на човека в обществото. Съпоставя ценности на човека в обществото и оценява значението им в съответния социален контекст. Познава значението на понятието <i>елегия</i> и разпознава нейни жанрови характеристики, проявени в „Заточеници“. Различава и тълкува в „Заточеници“ преживявания, настроения, състояния на героя. Обяснява функциите на лирическия герой в „Заточеници“ за смисловото изграждане на текста.	елегия	Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми. Намира и извлича информацията от текста с оглед на конкретна изследователска задача. Различава и тълкува в текста преживявания, настроения, състояния на героя. Анализира смисъла на художествения текст.	Оценки за индивидуална работа в час и за работата по групи	
89	10	„По жътва“ – <i>Елин Пелин</i>	Нови знания	Различава основни ценности и норми на човека в обществото. Съпоставя ценности на човека в обществото и оценява значението им в съответния социален контекст. Разпознава и обяснява функциите на структурни елементи на разказа „По жътва“ и ги тълкува съобразно конкретните проявления на жанра. Обяснява отношенията между началото и края на разказа „По жътва“ и оценява значението им за завършеността на текста. Различава и тълкува в „По жътва“ действията и развитието на героите.		Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми. Развива умения да тълкува художествени текстове. Задълбочава познанията си за спецификата на художествения образ.	Оценки за индивидуална работа и работа по групи	
90	10	„По жътва“ – <i>Елин Пелин</i>	Нови знания	Различава основни ценности и норми на човека в обществото. Съпоставя ценности на човека в обществото и оценява значението им в съответния социален контекст. Разпознава и обяснява функциите на структурни елементи на разказа „По жътва“ и ги тълкува съобразно конкретните проявления на жанра. Обяснява отношенията между началото и края на разказа „По жътва“ и оценява значението им за завършеността на текста. Различава и тълкува в „По жътва“ действията и развитието на героите.		Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми. Развива умения да тълкува художествени текстове. Задълбочава познанията си за спецификата на художествения образ.	Оценки за индивидуална работа и работа по групи	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
91	11	Дискусия	Упражнение	Ориентира се в темата на дискусията. Участва в дискусия, като организира логически и аргументирано изказванията си; умее да оспори мнение, като проявява толерантност и учтивост към събеседниците. Спазва правоговорните изисквания; съобразява интонацията и силата на гласа си с конкретната речева ситуация.		Умее да изслушва мнения и да сравнява различни гледни точки при участие в дискусия.	Оценки за индивидуална работа в клас	
92	11	Редактиране на текст	Нови знания	Познава и използва различни начини за редактиране на текст, за да постигне правилност и уместност на изказа. Спазва изучените книжовни езикови правила.		Познава и прилага книжовни езикови правила. Открива и редактира езикови грешки. Владее езикови средства, свързани с фонетични, с морфологични, със синтактични и с лексикални явления, и ги използва уместно в речевата практика. Служи си с разнообразни синтактични конструкции и използва синонимни варианти според целта на общуване.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
93	11	Редактиране на текст	Упражнение	Познава и използва различни начини за редактиране на текст, за да постигне правилност и уместност на изказа. Спазва изучените книжовни езикови правила.		Познава и прилага книжовни езикови правила. Открива и редактира езикови грешки. Владее езикови средства, свързани с фонетични, с морфологични, със синтактични и с лексикални явления, и ги използва уместно в речевата практика. Служи си с разнообразни синтактични конструкции и използва синонимни варианти според целта на общуване.	Оценки за индивидуална работа в клас и за работата по групи	
94	11	Редактиране на текст	Нови знания	Познава и използва различни начини за редактиране на текст, за да постигне правилност и уместност на изказа. Спазва изучените книжовни езикови правила.		Познава и прилага книжовни езикови правила. Открива и редактира езикови грешки. Владее езикови средства, свързани с фонетични, с морфологични, със синтактични и с лексикални явления, и ги използва уместно в речевата практика. Служи си с разнообразни синтактични конструкции и използва синонимни варианти според целта на общуване.	Оценки за индивидуално участие в час и за работата по групи	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
95	11	CV	Нови знания	Създава CV, като подбира необходимите факти в зависимост от предназначението на CV. Съобразява се с изискванията за графично и за структурно оформление на CV. Спазва книжовни езикови правила.	CV	Сравнява и осмисля езикови единици в българския език с аналогични езикови единици от изучавания чужд език.	Оценки за индивидуално участие в час и за работа по групи	
96	11	„По жътва“ – <i>Елин Пелин</i>	Упражнение	Различава основни ценности и норми на човешкия век в обществото. Съпоставя ценности на човека в обществото и оценява значението им в съответния социален контекст. Разпознава и обяснява функциите на структурни елементи на разказа „По жътва“ и ги тълкува съобразно конкретните проявления на жанра. Обяснява отношението между началото и края на разказа „По жътва“ и оценява значението им за завършеността на текста. Различава и тълкува в „По жътва“ действията и развитието на героите.		Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми. Развива умения да тълкува художествени текстове. Задълбочава познанията си за спецификата на художествения образ.	Оценки за индивидуална работа и работа по групи	
97	11	„По жътва“ – <i>Елин Пелин</i>	Упражнение	Различава основни ценности и норми на човешкия век в обществото. Съпоставя ценности на човека в обществото и оценява значението им в съответния социален контекст. Разпознава и обяснява функциите на структурни елементи на разказа „По жътва“ и ги тълкува съобразно конкретните проявления на жанра. Обяснява отношението между началото и края на разказа „По жътва“ и оценява значението им за завършеността на текста. Различава и тълкува в „По жътва“ действията и развитието на героите.		Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми. Развива умения да тълкува художествени текстове. Задълбочава познанията си за спецификата на художествения образ.	Оценки за индивидуална работа и работа по групи	
98	11	„По жицата“ – <i>Йордан Йовков</i>	Нови знания	Различава основни ценности и норми на човешкия век в обществото. Съпоставя ценности на човека в обществото и оценява значението им в съответния социален контекст. Разпознава и обяснява функциите на структурни елементи на разказа „По жицата“ и ги тълкува съобразно конкретните проявления на жанра. Обяснява отношението между началото и края на разказа „По жицата“ и оценява значението им за завършеността на текста.		Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми. Намира и извлича информация от текста с оглед на конкретна изследователска задача. Анализира смисъла на художествения текст, като отчита жанровите му специфики.	Оценки за индивидуално участие в час и за работа по групи	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
99	11	„По жицата“ – <i>Йордан Йовков</i>	Нови знания	Различава и тълкува в „По жицата“ действията и развитието на героите. Идентифицира интерпретирани в „По жицата“ проблеми и конфликти, свързва ги с лични идеи, за да обоснове своя гледна точка. Различава основни ценности и норми на човешкия век в обществото. Съпоставя ценности на човека в обществото и оценява значението им в съответния социален контекст. Разпознава и обяснява функциите на структурни елементи на разказа „По жицата“ и ги тълкува съобразно конкретните проявления на жанра. Обяснява отношенията между началото и края на разказа „По жицата“ и оценява значението им за завършеността на текста. Различава и тълкува в „По жицата“ действията и развитието на героите. Идентифицира интерпретирани в „По жицата“ проблеми и конфликти, свързва ги с лични идеи, за да обоснове своя гледна точка.		Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми. Намира и извлича информация от текста с оглед на конкретна изследователска задача. Анализира смисъла на художествен текст, като отчита жанровите му специфики.	Оценки за индивидуално участие в час и за работа по групи	
100	12	Класна работа № 2 (изходно ниво)	Класна работа № 2 (изходно ниво)				Оценки от класна работа	
101	12	Класна работа № 2 (изходно ниво)	Класна работа № 2 (изходно ниво)				Оценки от класна работа	
102	12	CV	Упражнение	Създава CV, като подбира необходимите факти в зависимост от предназначението на CV. Съобразява се с изискванията за графично и за структурно оформление на CV. Спазва книжовни езикови правила.			Оценки за индивидуална работа в клас	
103	12	Анализ на резултатите от класна работа № 2	Упражнение				Оценки за индивидуално участие в час	
104	12	Годишен преговор	Упражнение				Оценки за индивидуално участие в час и за работа по групи	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
105	12	„По жицата“ – <i>Йордан Йовков</i>	Упражнение	Различава основни ценности и норми на човека в обществото. Съпоставя ценности на човека в обществото и оценява значението им в съответния социално-културен контекст. Разпознава и обяснява функциите на структурни елементи на разказа „По жицата“ и ги тълкува съобразно конкретните проявления на жанра. Обяснява отношенията между началото и края на разказа „По жицата“ и оценява значението им за завършеността на текста. Различава и тълкува в „По жицата“ действията и развитието на героите. Идентифицира интерпретирани в „По жицата“ проблеми и конфликти, свързва ги с лични идеи, за да обоснове своя гледна точка.		Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми. Намира и извлича информация от текста с оглед на конкретна изследователска задача. Анализира смисъла на художествен текст, като отчита жанровите му специфики.	Оценки за индивидуално участие в час и за работа по групи	
106	12	„По жицата“ – <i>Йордан Йовков</i>	Упражнение	Различава основни ценности и норми на човека в обществото. Съпоставя ценности на човека в обществото и оценява значението им в съответния социално-културен контекст. Разпознава и обяснява функциите на структурни елементи на разказа „По жицата“ и ги тълкува съобразно конкретните проявления на жанра. Обяснява отношенията между началото и края на разказа „По жицата“ и оценява значението им за завършеността на текста. Различава и тълкува в „По жицата“ действията и развитието на героите. Идентифицира интерпретирани в „По жицата“ проблеми и конфликти, свързва ги с лични идеи, за да обоснове своя гледна точка.		Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми. Намира и извлича информация от текста с оглед на конкретна изследователска задача. Анализира смисъла на художествен текст, като отчита жанровите му специфики.	Оценки за индивидуално участие в час и за работа по групи	
107	12	Човекът в обществото – норми, ценности и конфликти		Тест за самооценка				
108	12	Човекът в обществото – норми, ценности и конфликти		Анализ на грешките от теста за самооценка			Оценки за индивидуално участие в час и за работа по групи	

Разработил:

(Име, фамилия, подпис)

ПОЯСНИТЕЛНИ БЕЛЕЖКИ:

1. Годишното тематично разпределение се разработва от преподаващия учител за всяка учебна година и за всеки клас (а при необходимост – и по паралелки), като се отчитат интересите на учениците и спецификата на образователната среда.
2. Годишното тематично разпределение на учителя по т. 1 се утвърждава от директора на училището преди началото на учебната година.
3. В колона 1 се записва поредният номер на учебния час. Броят на учебните часове в тематичното разпределение трябва да отговаря на броя на часовете по училищен учебен план за съответния клас.
4. В колона 2 се посочва учебната седмица по ред, като следва да се отчита броят на учебните седмици по заповед на министъра за графика на учебното време.
5. В колона 3 се посочва темата на урочната единица, като тя трябва да отговаря на темата, записана в дневника. Темата на урочната единица се определя от учителя и може да не е същата като темата на урока в учебника или темата в учебната програма.
6. В колона 4 се посочва урочната единица, като за ориентир може да се използва съответната таблица в учебната програма за препоръчителното процентно разпределение.
7. В колона 5 се описват накратко компетентностите като очаквани резултати от обучението в рамките на конкретната урочна единица.
8. В колона 6 се описват новите понятия за конкретната урочна единица (ако има такива).
9. В колона 7 се записват учебни дейности, свързани с преподаване на нов учебен материал, упражнения, преговор, както и за гарантиране на изпълнението на учебната програма в съответствие с предвиденото в раздел „Дейности за придобиване на ключови компетентности и междупредметни връзки“ на съответната учебна програма.
10. В колона 8 се посочват методите и формите за оценяване (те може да са свързани с конкретната тема на урочната единица, но може да са и ориентирани върху цял раздел) при спазване на ДОС за оценяване на резултатите от обучението на учениците, както и за оценяване на другите дейности (домашни работи, лабораторни упражнения, семинари, работа по проекти и др.), и при отчитане на съотношението при формиране на срочна и годишна оценка в раздел „Специфични методи и форми за оценяване на постиженията на учениците“ на съответната учебна програма.
11. При възникнали обстоятелства от обективен характер годишното тематично разпределение подлежи на изменение, допълнение и реструктуриране, което се отразява в колона 9 или в допълнителна таблица и се утвърждава допълнително от директора на училището при спазване на препоръчителното процентно разпределение на задължителните учебни часове за годината.

Примерни тестове за Входно и изходно ниво с критерии за оценка

ВХОДНО НИВО ПО БЕЛ ЗА 7. КЛАС

Прочетете текста и отговорете на въпросите, поставени към него (1. – 4. включително).

Около 3000 души се събраха в китайската провинция Шандун за началото на Фестивала на хвърчилата. Над десет хиляди „небесни дракони“ изпълниха небето над градчето Вейфанг в събота.

Това е най-големият кайт фестивал в света. Ясното небе беше изпълнено с риби, крави, маймуни, плюшени мечета, китайски дракони и традиционни хвърчила.

Проявата води началото си от една древна китайска мъдрост: „Пуснеш ли хвърчило в небето, пускаш своето нещастие“. Затова хиляди професионални майстори и любители на хвърчила идват през април във Вейфанг, за да се освободят от лошото в себе си.

По време на фестивала може да се види на живо как се правят летящите хартиени чудовища – технологията е останала почти непроменена от 2000 години. Освен това може да се купи или създаде собствено хвърчило, както и да бъдат намерени уникални сувенири.

Шандун е провинция с дълга история, множество културни реликви и исторически места. Краisivите планини, реки и езера предоставят възможност на туристите да видят прелестни пейзажи. Вейфанг е родното място на хвърчилата, а фестивалът започва да се провежда през 1984 г. и не спира да събира ентузиаста и днес.

От интернет

1. Откъсът е част от:

- А) разказ
- Б) информационна бележка
- В) научна статия
- Г) делова покана

2. Кой израз от текста НЕ назовава хвърчилата?

- А) хартиени чудовища
- Б) небесни дракони
- В) кайт
- Г) уникални сувенири

3. Кое твърдение НЕ е вярно според текста?

- А) От 1984 г. през май в градчето Вейфанг се провежда най-големият в света фестивал на хвърчилата.
- Б) Туристите могат да се насладят на прелестни пейзажи в китайската провинция Шандун.
- В) Китайците вярват, че се освобождават от отрицателното у себе си, когато пуснеш в небето хвърчило.
- Г) Методите за изработване на хвърчила не са се променили съществено през вековете.

4. Какво е значението на подчертаната в текста дума *реликви*?

- А) вещи от първа необходимост, които хората винаги носят на екскурзия
- Б) исторически обекти, които се смята, че са важни за цялото човечество
- В) предмети, които се пазят и почитат като скъпи спомени
- Г) общо название на дрехите, бельото, принадлежностите за лично използване

5. В коя от думите НЕ е допусната правописна грешка?

- А) очуден
- Б) очтив
- В) очакване
- Г) очастък

6. В кое от изреченията е използвано показателно местоимение?

- А) Не получих никаква информация и затова бях неподготвен.
- Б) За благотворителната акция събираме всякакви пластмасови капачки.
- В) Никой не ми каза, че филмът е толкова дълъг.
- Г) Прочетох на един дъх книгата, която Ива ми препоръча.

7. В кой от отговорите има само причастия?

- А) свистящ, непокрит, кисел
- Б) квадратен, прегракнал, укрепващ
- В) недопит, шеговит, схванал
- Г) засъхнал, пробит, шумящ

8. В кое от изреченията има сказуемо, изразено с форма за минало несвършено време?

- А) За контролното Мартин преговаряше вече цяла седмица.
- Б) Кой е дал имената на континентите?
- В) Ако рекордът бъде подобрен, ще научим веднага.
- Г) Пратих му покана за приятелство.

9. В кой от отговорите всички думи съдържат променливо Я?

- А) зеленчук, видели, смешка
- Б) снежен, череп, колена
- В) грешен, млечен, песъчлив
- Г) големина, колело, ветровит

10. Кое от изреченията е сложно съчинено?

- А) Умори се от тичането и седна на пейката.
- Б) Вървейки през парка, Жана видя катерички.
- В) Когато влезе в хижата, бурята вече вилнееше.
- Г) В клас обсъдиха всички възможни варианти за подарък.

11. В кое от изреченията има две допълнения?

- А) По площада се разхождаха майки с деца, ученици и възрастни хора.
- Б) В топлата стая тя съблече сакото и пуловера си.
- В) Ураганни ледени ветрове заплашваха да ударят острова.
- Г) Докато бях на село, редовно се обаждах на мама.

12. В кое от изреченията е допусната грешка при членуването?

- А) Аз бях единственият ученик, спечелил място на втория кръг на олимпиадата.
- Б) Лакътят ме болеше и затова отидох при лекаря си.
- В) Романът не съм чел, но съм гледал филма.
- Г) Учителите ни – математикът и историкът, бяха с нас на лагера.

13. Кой от изброените мотиви се появява в края на стихотворението „Хубава си, моя горо“?

- А) мотивът за края на човешкия живот, сравнен с вечността на природата
- Б) мотивът за бедността и несправедливото страдание
- В) мотивът за живота в града, противопоставен на живота сред природата
- Г) мотивът за лишените от сетива хора, които не оценяват хубостта на гората

14. Кой от авторите на изучена в 6. клас творба е известен като Патриарх на българската литература?

- А) Йордан Йовков
- Б) Христо Смирненски
- В) Иван Вазов
- Г) Елин Пелин

15. Попълнете празното място в изречението с правилната дума.

_____ е френска дума, означаваща „картина, която изобразява природата“ в изобразителното изкуство, а също така „описание на картини от природата в литературно произведение“.

- А) мотив
- Б) пейзаж
- В) повествовател
- Г) характеристика

16. Коя от изброените творби НЕ е стихотворение?

- А) „Братчетата на Гаврош“
- Б) „Хубава си, моя горо“
- В) „Серафим“
- Г) „Отечество любезно, как хубаво си ти!“

17. За кое от изучените в 6. клас произведения се отнася следното изречение?

В спомена гората се явява не като разгърната поетична природна картина, а като поредица от отделни детайли – „буки и дъбове“, „шуми гъсти“, „и цветята, и водите, / агнетата тлъсти“, „и божурът, и тревите“. Изреждането завършва с „всичко“ – тези детайли изграждат цялостна картина, която „като куршум пада“ на копнеещото човешко сърце.

- А) „Косачи“
- Б) „Братчетата на Гаврош“
- В) „Радини вълнения“ („Под игото“)
- Г) „Хубава си, моя горо“

18. От коя от изучените в 6. клас творби е следният откъс?

Тежка е учащата на всички сирачета-момчета. Рано обезнаследени от бащина любов и защита и от майчина нежна грижа, хвърлени на произвола на хорската милост или жестоко-сърдие, те отрасват и виреят, без да ги е огряла сладка животворна усмивка, сред чужди тям равнодушни лица. Те са цветя, поникнали под покрив; невесели и без дъх. Пропуснете въз тях една великодушна струя светлина и техният скрит аромат умирисва въздуха.

- А) „Отечество любезно, как хубаво си ти!“
- Б) „Косачи“
- В) „Серафим“
- Г) „Радини вълнения“ („Под игото“)

19. В кой от редовете произведение и автор са свързани правилно?

- А) „Радини вълнения“ („Под игото“) – Иван Вазов
- Б) „Серафим“ – Елин Пелин
- В) „Братчетата на Гаврош“ – Любен Каравелов
- Г) „Косачи“ – Христо Смирненски

20. В кой от редовете герой и произведение са свързани правилно?

- А) Еню – „Радини вълнения“ („Под игото“)
- Б) Лазо – „Косачи“
- В) Бойчо Огнянов – „Серафим“
- Г) Събка – „Братчетата на Гаврош“

21. Отговорете с 2 – 3 изречения на въпроса: Кои хора Иван Вазов нарича чужденци в петата част на „Отечество любезно, как хубаво си ти!“ и в какъв смисъл употребява тази дума?.

ЛИСТ С ВЕРНИТЕ ОТГОВОРИ
за входното ниво по БЕЛ за 7. клас

1.	А	×	В	Г
2.	А	Б	В	×
3.	×	Б	В	Г
4.	А	Б	×	Г
5.	А	Б	×	Г
6.	А	Б	×	Г
7.	А	Б	В	×
8.	×	Б	В	Г
9.	А	Б	×	Г
10.	×	Б	В	Г
11.	А	×	В	Г
12.	А	Б	×	Г
13.	×	Б	В	Г
14.	А	Б	×	Г
15.	А	×	В	Г
16.	А	Б	×	Г
17.	А	Б	В	×
18.	А	Б	В	×
19.	×	Б	В	Г
20.	А	×	В	Г

- Този лист е за учителя – направете си шаблон за проверка, като копирате листа и изрежете с макетно ножче кутийката с кръстчето, което показва верния отговор. Така много лесно ще проверите теста, след като сте снимали листа за отговори от предната страница и сте го раздали на учениците за попълване.

Максималният брой точки от входното ниво е 25 точки – 20 от теста (по една точка за всеки верен отговор) и 5 от свободния отговор.

Скала за оценяване

<i>Брой точки</i>	<i>Оценка</i>
25 – 21	Отличен
20 – 16	Много добър
15 – 11	Добър
10 – 8	Среден
Под 8	Слаб

Примерен отговор на 21. задача: Чужденци в петата част на стихотворението „Отечество любезно, как хубаво си ти“ от Иван Вазов са наречени тези хора, които са неспособни да видят красотата на отечеството. Те не могат да осъзнаят и ценността на родното. Дори животните се оказват почувствителни и знаещи от тях и това предизвиква огорчението на автора.

ИЗХОДНО НИВО ПО БЕЛ ЗА 7. КЛАС

Прочетете текста и отговорете на въпросите, поставени към него (1. – 4. включително).

Първите пари във формата на монети са свързани с Лидия, Мала Азия, където в средата на 7. век пр.Хр. са въведени първите монети от самородна сплав от злато и сребро с разнообразни размери и без означения за стойност. Херодот пише, че „лидийците първи секли и въвели в употреба парите от злато и сребро и също първи захванали търговия на дребно“.

Изказани са хипотези, че като разменно средство монетите са се появили първо в Древен Китай, а в Лидия са изработвани вече от ценен метал като гаранция за тяхната стойност. Древните гърци също възприемат новата идея и започват да произвеждат сребърни и бронзови монети – драхми. Най-напред пари започва да сече цар Фидон в Егина през 7. век пр.Хр. Тези ранни монети съдържат определено количество метал с конкретна стойност. Като гаранция за точното съдържание на метала монетите се щамповат с емблема – за Егина това е костенурка, за Атина – бухал или маслинова клонка, за Коринт – Пегас, и т.н. Срещат се глави на божества и надписи, идентифициращи владетеля или държавата, която ги е емитирала. Главите на владетели се появяват през елинистическия период и в Древен Рим.

Думата *монета* има латински произход и идва от прозвището на една от най-важните богини в римския пантеон – Юнона Монета. Край нейния храм на Капитолийския хълм през 269 г. пр.Хр. отваря врати първият монетен двор, където се изработвали сребърни денарии с образа на богинята.

Монетите са удобни, защото бързо може да бъдат преброени и така отпада необходимостта слитъците от метал да се претеглят, както търговците правели по-рано. Първите монети вливат сигурност в търговския обмен и така парите подпомагат развитието на цивилизацията.

Из интернет

1. Кое е най-подходящото заглавие за текста?

- А) Произход на парите
- Б) История на монетите
- В) Първият монетен двор
- Г) Украсата на парите

2. С чие име се свързва наименованието *монета*?

- А) на Атина
- Б) на Юнона
- В) на Лидия
- Г) на Егина

3. Как НЕ може да се тълкува смисълът на следното изречение, употребено в текста?

Изказани са хипотези, че като разменно средство монетите са се появили първо в Древен Китай.

- А) Съществуват мнения, че най-напред в Древен Китай монети са били използвани за заплащане на стоки или услуги.
- Б) Изказани са догадки, че древнокитайските монети за пръв път са били използвани като средство за размяна.
- В) Има предположения, че появата на монетите в Древен Китай слага началото на този вид платежно средство за размяна.
- Г) Приема се за възможно Древен Китай да е родината на монетите като разменно средство.

4. Кое от твърденията НЕ е вярно според текста?

- А) Според Херодот лидийците са тези, които започват търговията на дребно.
- Б) Върху монетите, сечени в Атина, може да се намери изображение на бухал.
- В) *Драхми, пегаси и денарии* са наименования на антични монети.
- Г) Преди появата на монетите на търговците им се налагало да теглят металните слитъци.

5. В кой от редовете е допусната правописна грешка?

- А) уточнение, уговорка, угощение
- Б) рекъл, изпекъл, произнесъл
- В) безопасност, безкомпромисност, безмилостност
- Г) претчувствие, претрупан, претоварвам

6. В кой от редовете НЕ е допусната правописна грешка?

- А) изобличавам, изкреност, изкушение
- Б) безспорно, безмислено, безразсъдно
- В) опушен, осакатен, огорчен
- Г) изменник, пленник, рожденник

7. В кой от редовете е допусната пунктуационна грешка?

- А) Ще се застъпя за теб не защото си ми приятел, а защото си прав.
- Б) Кафенетата край брега затварят, чак когато си тръгне и последният клиент.
- В) Археолозите проучват новооткрито селище, името на което никои не е чувал досега.
- Г) Денят, дъждовен и студен, не обещаваше приятни преживявания.

8. В кой от редовете НЕ е допусната пунктуационна грешка?

- А) Много често хората, без да се замислят за живота си, пресичат на червено.
- Б) Докато бяхме в планината нямах добро интернет покритие.
- В) От интервюто, излъчено снощи по телевизията разбрах, че приятелят ми е станал герой.
- Г) Яж бавно, защото ако бързаш, ще се задавиш.

9. В кой от редовете е допусната граматична грешка?

- А) Така и не стана ясно кой е пропуснал да ни съобщи за състезанието.
- Б) Колебая се кой пуловер да облека за екскурзията утре.
- В) Не зная с кой да се посъветвам, а ми е трудно да взема решение.
- Г) Казаха им с кой автобус ще пътуват, но не знаеха кой ще ги придружава.

10. В кой от редовете НЕ е допусната граматична грешка?

- А) Възстановено е движението в активната и аварийната ленти на автомагистралата.
- Б) Фермерите се оплакват от вредители, които унищожават слънчогледовите и царевичните ниви.
- В) Човекът, който срещнахме край извора, ни разказа историята на кладенчето.
- Г) Представиха дружеството, строящо метрото, чийто акции се предлагат на борсата.

11. В кой от редовете е допусната грешка при членуването?

- А) Заловиха иманяря, нанесъл много щети, разкопавайки могилата.
- Б) Спори се дали Апостола е обесен на 18 или на 19 февруари 1873 г.
- В) Мотопедът, който получи за рождения си ден, още стоеше неразопакован в гаража.
- Г) Пазачът го беше страх да остави входа без наблюдение.

12. В кой от редовете НЕ е допусната грешка при членуването?

- А) Гостите – съседа от долния етаж и жена му, като че ли забравиха да си тръгнат.
- Б) Котаракът останал единственият приятел на самотния старец.
- В) Съученикът ми не познаваше сюжетът на разказа, а и героите объркваше.
- Г) В летния пек все повече се увеличава процента на потърсилите за помощ лекаря си.

13. Кое от устойчивите словосъчетания се различава по смисъл от останалите?

- А) клатя си краката
- Б) лапам мухи
- В) хванал ме е канапът
- Г) тежа на мястото си

14. С коя дума може да замените подчертаната, без да се промени смисълът на изречението?

Обсъждайки темата за пътешествията на колоритния българин в Европа, младежите се забавляват, но същевременно дават своята нравствена оценка на постъпките му.

- А) обагрения
- Б) изображения
- В) впечатляващия
- Г) блестящия

15. В коя от изброените творби НЕ присъства лирически герой?

- А) „Една българка“
- Б) „Вятър ечи, Балкан стене“
- В) „На прощаване в 1868 г.“
- Г) „Неразделни“

16. В коя от изброените творби НЕ присъства образът на Балкана?

- А) „Опълченците на Шипка“
- Б) „По жицата“
- В) „Заточеници“
- Г) „Немили-недраги“

17. За кое от произведенията историческото време, в което протича действието, НЕ е от съществено значение?

- А) „Немили-недраги“
- Б) „На прощаване в 1868 г.“
- В) „Една българка“
- Г) „По жицата“

18. От коя творба е откъсът?

Портиерът след всеки пет минути удря звънеца и равнодушно, с един ленив глас съобщава направиенето на треновете: „хѐ-гѐш-фѐ-кѐ-тѐ-хе-ги, киш-кѐ-рѐш, се-гѐ-дин, уй-ве-дек“. Няколко англичани пътници го зяпнали в устата, а той, види се, навикнал на вниманието, което обръща със своеобразния си език, засмива се до уши и с още по-висок и дрезгав глас продължава...

- А) „Бай Ганьо“
- Б) „По жицата“
- В) „Една българка“
- Г) „Немили-недраги“

19. В кой от редовете произведение и автор НЕ са свързани правилно?

- А) „На прощаване в 1868 г.“ – Христо Ботев
- Б) „Неразделни“ – Пейо Яворов
- В) „Стани, стани, юнак балкански“ – Добри Чинтулов
- Г) „Бай Ганьо“ – Алеко Константинов

20. В кой от редовете герой и произведение са свързани правилно?

- А) Гунчо – „По жътва“
- Б) Иво – „Неразделни“
- В) Хасан ага – „Немили-недраги“
- Г) Стати – „Една българка“

21. Отговорете с 2 – 3 изречения на въпроса: *Защо баба Илийца решава да направи „добро... клетнику“?*

ЛИСТ С ВЕРНИТЕ ОТГОВОРИ
за изходното ниво по БЕЛ за 7. клас

1.	А	×	В	Г
2.	А	×	В	Г
3.	А	×	В	Г
4.	А	Б	×	Г
5.	А	Б	В	×
6.	А	Б	×	Г
7.	А	×	В	Г
8.	×	Б	В	Г
9.	А	Б	×	Г
10.	А	×	В	Г
11.	А	Б	В	×
12.	А	×	В	Г
13.	А	Б	В	×
14.	А	Б	×	Г
15.	×	Б	В	Г
16.	А	×	В	Г
17.	А	Б	В	×
18.	×	Б	В	Г
19.	А	×	В	Г
20.	А	×	В	Г

- Този лист е за учителя – направете си шаблон за проверка, като копирате листа и изрежете с макетно ножче кутийката с кръстчето, което показва верния отговор. Така много лесно ще проверите теста, след като сте снимали листа за отговори от предната страница и сте го раздали на учениците за попълване.

Максималният брой точки от входното ниво е 25 точки – 20 от теста (по една точка за всеки верен отговор) и 5 от свободния отговор.

Скала за оценяване

<i>Брой точки</i>	<i>Оценка</i>
25 – 21	Отличен
20 – 16	Много добър
15 – 11	Добър
10 – 8	Среден
Под 8	Слаб

Примерен отговор на 21. задача: Баба Илиџа – героиня от разказа „Една българка“ на Иван Вазов, е смела жена, самоотвержена българка, загрижена майка и милостива християнка, която при никакви обстоятелства не отстъпва от нравствените си принципи и твори добро – това е нейният достоен избор. В „лошо време“ човек изявява истинските качества на личността си.

Из „Страст“

Вървя из улиците и погледът ми разсеяно се мята от фигура на фигура и всяка фигура още повече укрепява съзнанието ми, че аз съм щастливец. Ето например онзи предприемач: кой може да се отнесе към него с уважение? На кой господ не се е кланял той само и само да не бракуват неговите батакчийски доставки? И защо му са пустите пари, дето ги печели, когато живее като говедо? Ето онзи висши чиновник: какви подлости не е извършил той, за да достигне до чина, който всеки знае, че недостойно занимава. Ето и един министър насреща ми: за него ако не друго, знае се поне, че е бил герой на една мерзка драма, а освен това знае се, че той е заплашвал някои гарги с военно положение. А за мене светът не само че не знае подобни гадости, но и всъщност ги няма у мен, па и не ги е имало и уверен съм, няма и да ги има. Ето кое съзнание ме кара да се взирам с почтение само в кръга на бедността, като мисля, че доволството и богатството са заклеямени ако не с позор, то поне с малко подлост. И аз гледам на богатството почти с презрение.

Алеко Константинов

Речник

мерзка – предизвикваща отвращение

- **От този фейлетон произхожда прозвището Щастливеца, с което често назовават писателя Алеко Константинов. Смятате ли, че авторът на „Бай Ганьо“ наистина е бил щастлив човек? Защо?**

Българи

– Бях студент в Лайпциг – започна приятелят ми. – Късно към края на есента получих писмо от баща си със следното съдържание:

Донко,

хаджи Петър от Остра могила и Танко Амчикакът, от същото же село, събрали малко гюлово масло и искат да дойдат в Липиска сами да си го продадат, без посредници. На днешно число на месеца те се намират в София по уреждане на пашапортите и да се разправят по въпроса за митницата. Щом тръгнат, ще ти телеграфират и ти излез да ги приемеш като бащини си приятели, да ги настаниш и да им посочиш търговските фирми. По хаджи Петра ти пращам 50 алтъна и словом (петдесет алтъна), а майка ти ти праща едни вълнени чорапи и малко пестил. По-малко харчи и си пази здравето.

Октомври 29 – 19... г.

Баща ти

Три дена след получаване писмото пристигна очакваната телеграма и аз се запътих да ги посрещна. Понеже не бяха от нашето село, не ги познавах. Щом спря влакът обаче и започнаха да слизат пътниците, отдалече ги забелязах по облеклото и се спуснах натам. Сварих ги, че се карат с един преносвач, който искаше да им изнесе багажа. Хаджи Петър беше със сиви домашни дрехи, с кожен калпак, с морав пояс под жилетката и със зелена фланела, разкопчана встрани, а краката му бяха обути във високи бели калцуни. Танко Амчикакът беше с каскет, рошав и проскубан тук-там – имитация на тигрова кожа, – и за по-официално се беше облякъл със зелена ловджийска куртка. На краката си беше обул такива шарени вълнени чорапи, че напомняха знамето на популярната банка в градеца ни. Обадох им се аз, здрависах ги, разбрах в какво се състои спорът им с носача, намесих се, взеха си те багажа и тръгнахме.

– Как ще му дам сандъчето бе, Донко – дума хаджи Петър, – стока за хиляди е това, не е ряпа! Зная ли го какъв чешит е? Ще задуе из някой кърсокак, па иди го дири после, ако си нямаш работа! Непознат човек! Шваба! Давам ли му аз нему да ми пипа стоката! Сам ще си я нося.

– Тъй, амчи как – допълни бай Танко... – Шваба! – и помъкна той пък торбите с хляба.

Като излязохме отвън, разпоредих за кола, заведох ги на един скромен хотел, настаних ги, да си отпочинат, вечеряхме след това заедно и понеже на другия ден беше празник, нагласихме се да походим и разгледаме града.

На сутринта отидох на хотела, пихме кафе, закусиха те и понеже исках да ги изненадам, да ги

учудя, реших да ги изведе да видят най-напред Völker-schlachtdenkmal – знаменития гигант-паметник, въздигнат в чест на победата над Наполеона от съюзените армии на 18 октомври 1813 година.

Качихме се на трамвай № 15 и по Augustusplatz пристигнахме там.

Който пръв път има щастието да види това чудо на архитектурата, високо повече от 90 м, от черен гранит, с гигантски фигури и релефи, което е строено цели 10 години и е струвало навремето десет милиона марки, не може да сдържи възторга си и да не извика от учудване.

Из пътя бях разправил историята на боя, та като стигнахме, само им посочих паметника с ръка и понеже исках да ги наблюдавам какво ще правят, оттеглих се две-три крачки настрана.

Хаджи Петър дигна глава, тикна си калпака на тила, кръстоса ръце отзад, поразкрачи се, погледа, погледа, има-няма, половин минута, па без да каже нищо, обърна се гърбом и почна да пали цигара. Бай Танко, и той отиде при него и посегна към кутията му. Не можах да се стърпя и отидох при тях:

– Е, дядо хаджи, как ти се вижда, а? Чудесия, нали? Грандиозно нещо?

– Хм... – промърмори хаджи Петър, метна поглед към него и рече: – Три кила пироксилин му е майката! Сложи го в темеля, запали фитиля и камък върху камък няма да остане!

– Тъй, амчи каак! Татък!... Около три кила... Па може и по-малко – добави бай Танко и си избърса носа с ръкава.

Чудомир

Речник

же – подсилваща частица

Липиска – славянското наименование на източногерманския град Лайпциг

днешно число – днешна дата

нахождат се – намират се

пашапорти – паспорти

алтън – стара златна турска монета; жълтица

пестил – сварени плодове, изсушени във формата на ивици

калцуни – вид високи обувки, ушити от дебел плат

куртка – къса мъжка униформена дреха

чешит – *разг.* странен човек, особняк, чудак

ще задуе – *разг.* ще побегне, ще хукне

къорсокак – задънена улица, улица без изход

шваба – *остар. пренебр.* немец

амчи как – ами че как

марка – немска валутна единица, заменена от еврото

- По какво героите на Чудомир си приличат с Бай Ганьо и Стати от „Бай Ганьо пътува“?

За Елин Пелин

Още в първите една-две фрази Елин Пелин дава момента, мястото, героя или героите, които ще действат, загатва и целта на действието им, заедно с основния лиричен тон на разказа, също така загатнат чрез някое и друго определение или пейзажен щрих; и така снабдени с необходимия минимум, той ги пуска да действат и взаимодействат... Ясно е тогава защо Елин Пелин не се спира, за да даде обособени по място и автономни по значение портрети, характеристики, описания, дори пейзажи: всички тях той дава пътем, в хода на действието и следвайки неговите чупки. Всички те се изграждат постепенно в съзнанието на читателя от беглите щрихи и ремарки, пръснати тук-таме наглед случайно, а всъщност тъкмо по онези места, където ги подсказва логиката на разказа и където те най-пълно и най-естествено биха се възприели от читателя. Сякаш не сме читатели, а зрители: възприемаме героите не изведнъж и нацяло, не и предварително или в нарочно направени паузи, а така както и в действителността – в зависимост от движенията и постъпките им, както ако бяха пред очите ни. Авторът не направлява възприятието ни, не застава между нас и него, както прави Вазов например, не пояснява – той сякаш гледа с нашето око.

Искра Панова, из „Вазов, Елин Пелин, Йовков. Майстори на разказа“

Дигактически материали

- Прочетете част от Вазовата ода „Левски“, с която започва поетическият цикъл „Епопея на забравените“. В нея централен е образът на Апостола, а ключово значение е отдадено на неговото слово. Разделете се на екипи. Нека всеки екип да съпостави откъса от творбата на Вазов с Чинтуловото стихотворение „Вятър ечи, Балкан стене“ и да попълни таблицата.

Мисля, че човекът, тук на тоя свят
има един ближен, има един брат,
от кои се с клетва монахът отказа,
че цел по-висока Бог ни тук показа,
че не с това расо и не с таз брада
мога да отмахна някоя беда
от оня, що страда; мисля, че канонът
мъчно ще направи да замлъкне стонът;
че ближний ми има нужда не в молитва,

а в съвет и помощ, когато залитва;
мисля ази още, че овчарят същ
с овцете живее, на пек и на дъжд,
и че моите братя търпят иго страшно,
а аз нямам нищо, и че туй е гряшно,
и че ще е харно да оставя веч
таз ограда тиха, от света далеч,
и да кажа тайно две-три думи нови
на онез, що влачат тежките окови.

Съпоставяни елементи	Откъс от „Левски“ на Иван Вазов	„Вятър ечи, Балкан стене“ на Добри Чинтулов
1. Лирическият герой – водач на народа по пътя към свободата		
2. Участи на поробения народ		
3. Достойният българин		
4. Пътят към избавлението от робството		

- Прочетете описанията на хъшовете в I глава на „Немили-недраги“. Извадете ключовите изрази от описанието на всеки герой.

Образец:

Описание на Странджата

Име: Не е назовано пряко.

Възраст: най-стариат

Лице, фигура: най-снажен; челото му, въз което личеха зарасли рани; дълголик, сух, жълт, с гъста черна брада

Действия: изпущаше един гъстък пушек из устата си; слушаше внимателно; челото му, въз което личеха зарасли рани, се набърчаше отрицателно или пък клемваше утвърдително

Други детайли: разговорът беше много интересен за него

I група: Описание на Македонски

II група: Описание на Хаджият

III група: Описание на Попчето

- Прочетете откъса от стихотворението „Хаджи Димитър“ на Христо Ботев и сравнете начина, по който в него е разработен мотивът за безсмъртието, със същия мотив в епилога на одата „Опълченците на Шипка“. Кои елементи съвпадат и кои – не?

Тоз, който падне в бой за свобода,
 той не умира: него жалеят
 земя и небе, звяр и природа
 и певци песни за него пеят...
 (...)
 Настане вечер – месец изгрее,
 звезди обсипят сводът небесен;
 гора зашуми, вятър повее, –
 Балканът пее хайдушка песен!

1. задача: Като използвате текста на „Бай Ганьо пътува“, попълнете таблицата.

Постъпка на Бай Ганьо	Реакция на Стати

Направете извод за качествата на героя разказвач.

2. задача: Поставете се на мястото на Стати на гарата в Будапеща (I група), във вагона (II група) или във виенския хотел (III група). Каква би била вашата реакция на постъпките на Бай Ганьо? Защо?

3. задача: Девизът на Алеко Константинов е гласял: „Свобода, честност и любов“. Като знаете, че Бай Ганьо е антипод на Алеко, какъв би бил девизът на търговеца на розово масло?

4. задача: Направете в тетрадката си преразказ на „Бай Ганьо пътува“ от името на страничен наблюдател.

- Припомнете си разказа „Серафим“ на Йордан Йовков. Разделете се на два екипа. Задачата на първия екип е да съпостави портретната характеристика на Серафим от едноименния разказ и на Гунчо от разказа „По жицата“. Задачата на втория екип е да съпостави ролята на Серафим (в живота на Павлина и нейния мъж) и ролята на бялата лястовица (в живота на Гунчо и неговото семейство). Представете в клас наблюденията си. Направете извод кое е общото между двата текста. А различното? Обосновайте отговорите си. Може да работите по модела:

	„Серафим“ на Йордан Йовков	„По жицата“ на Йордан Йовков
Общото в портретната характеристика на Серафим и на Гунчо		
Различното в портретната характеристика на Серафим и на Гунчо		
Общото , свързано с ролята на Серафим (в живота на Павлина и нейния мъж) и с ролята на бялата лястовица (в живота на Гунчовото семейство)		
Различното , свързано с ролята на Серафим (в живота на Павлина и нейния мъж) и с ролята на бялата лястовица (в живота на Гунчовото семейство)		

Отговори на тестовете от работните листове

БЪЛГАРСКИ ЕЗИК

1. Г; 2. А; 3. А; 4. В; 5. Б; 6. В; 7. А; 8. музика към филм; 9. В; 10. В; 11. Б; 12. В; 13. Б; 14. А; 15. А; 16. А; 17. А; 18. Б; 19. А; 20. Б; 21. В; 22. А; 23. А; 24. В; 25. *Иван каза на баща си, че му е нужен нов телефон.*; 26. В; 27. А; 28. В; 29. Г; 30. В.

ЛИТЕРАТУРА

ДЯЛ I – 1. В; 2. Б; 3. Б; 4. Г; 5. В; 6. А; 7. В; 8. В; 9. Б; 10. Г.
ДЯЛ II – 1. В; 2. А; 3. В; 4. В; 5. А; 6. Г; 7. А; 8. А; 9. Б; 10. В.